

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SİGORTA HUKUKUNDA TAZMİNAT AVANSI
VE GİDER AVANSI**

Zehra Büşra KAYAÖZÜ

2501170706

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Aşlıhan SEVİNÇ KUYUCU

İSTANBUL, 2021

ÖZ

SİGORTA HUKUKUNDA TAZMİNAT AVANSI VE GİDER AVANSI

Zehra Büşra KAYAÖZÜ

Çalışmanın temel konusunu sigorta hukukunda tazminat avansı ve gider avansı ödemesi oluşturmaktadır. Bu kapsamda ilk bölümde, her bir avans ödemesinin mevzuattaki gelişimi, yabancı hukuklardaki düzenlemelerle benzerliği, kanunda öngörülme nedeni ve hukuki niteliği değerlendirilmiştir. İkinci bölümde, sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün uygulama alanı, şartları, ifa edilmesi ve ödenecek tutarının belirlenmesi hususları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise, aynı hususlar bir kez de sigortacının gider avansı ödeme yükümlülüğü bakımından değerlendirilmiş, bu kapsamda koruma ve kurtarma giderleri ile hukuki koruma sağlamaya yönelik giderler için yapılan avans ödemeleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: sigorta hukuku, tazminat avansı, gider avansı, sigortacının avans ödeme yükümlülüğü, koruma ve kurtarma giderleri, hukuki koruma giderleri.

ABSTRACT

ADVANCE PAYMENT FOR INDEMNITY AND EXPENSES IN INSURANCE LAW

Zehra Büşra KAYAÖZÜ

The main subject of the study is advance payment for indemnity and expenses in insurance law. In this context, in the first part, the development of each advance payment in the legislation, its similarity with the regulations in foreign laws, the reason for its stipulation in the law and its legal nature are evaluated. In the second part, the application area, conditions, performance of the insurer's obligation to pay advances for indemnity and determination of the amount to be paid are discussed. In the third part, the same issues are evaluated once again in terms of the insurer's obligation to pay advances for expenses, and in this context, the similarities and differences between the advance payment for protection and recovery expenses and the advance payment for legal protection expenses are revealed.

Key Words: insurance law, advance payment for indemnity, advance payment for expenses, insurer's obligation to pay advance, protection and recovery expenses, legal protection expenses.

ÖNSÖZ

“Sigorta Hukukunda Tazminat Avansı ve Gider Avansı” isimli bu tez çalışması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı kapsamında hazırlanmıştır. Çalışmada sigorta hukukunda avans ödemesini gerektiren haller incelenmiş, sigortacının avans ödeme yükümlülüğünün şartları ve ifa edilmesi hususları ele alınmıştır.

Çalışmanın yazım aşamasında karşılaştığım her zorlukta kendisine hemen ulaşabilmeme izin veren değerli tez danışmanım sayın hocam Dr. Öğretim Üyesi Aslıhan Sevinç Kuyucu’ya, bu süreci tamamlamam için sabır ve anlayış gösterdiği, sorularımı ve sorunlarımı önemseyerek beni her zaman motive ettiği, tükenmeyen bir ilgiyle beni son ana kadar desteklediği ve çalışmamı defalarca okuyarak kıymetli görüşlerini benimle paylaştığı için ne kadar teşekkür etsem azdır. Bu çalışmanın başarılı bulunması halinde yaşayacağım en güzel mutluluk, hocamın üzerimdeki emeğini ve güvenini boşa çıkarmamak olacaktır.

Bu çalışma konusunu bana tavsiye eden ve konu hakkında faydalanabileceğim az sayıda kaynak bulunması sebebiyle tereddütlü bir hal içerisinde olmama rağmen beni yazmam için cesaretlendiren, bu süreçte bana yol gösteren, kıymetli görüşleriyle çalışmamı zenginleştirmemi sağlayan, kürsüsüne mensup bulunduğum için onur duyduğum sayın hocam Prof. Dr. Vural Seven’e, en başta bana inandığı, çalışmamı tamamlarken büyük anlayış ve sabır gösterdiği, desteğini eksik etmeyip yanımda olduğu için çok teşekkür ederim.

Birlikte çalışmaktan keyif aldığım sevgili arkadaşlarım Araş. Gör. A. Batuhan Oyal’a, Araş. Gör. Gökçen Doğan’a, Araş. Gör. Oğuz Bandır’a, Araş. Gör. M. Serra Korkut’a, Araş. Gör. E. Bahar Kaya’ya ve Araş. Gör. M. Şamil Memiş’e, çalışmanın başından sonuna kadar olan süreçte ne zaman başım sıkışsa kendi işlerini bir kenara bırakarak bana zaman ayırdıkları, stresli olduğum dönemlerde beni sabırla dinledikleri ve samimi bir çalışma ortamında bulunmamı sağladıkları için çok teşekkür ederim. Her birinin dostluğu ve bu süreçte paylaştıklarımız benim için paha biçilemez değerdedir. Aynı şekilde, sevgili arkadaşlarım Av. Gülnur Çakmak’a, Av.

H. İzel Atıcı'ya ve Av. Senanur Alpay'a da çalışma sürecimde beni her daim destekledikleri ve güzel arkadaşlıklarını esirgemedikleri için çok teşekkür ederim.

Her zaman olduğu gibi bu çalışmanın tamamlanması sürecinde de en büyük desteğim olan canım annem Hamiyet Kayaözü'ne, canım babam Osman Nihat Kayaözü'ne ve canım abim Mustafa Aykut Kayaözü'ne hayatıma neşe ve huzur kattıkları için sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA HUKUKUNDA AVANS

I. Sigorta Hukukunda Avans Kavramı, Görünüm Şekilleri ve Mevzuattaki Gelişimi	3
A. Tazminat Avansı Bakımından	4
B. Gider Avansı Bakımından	7
II. Tazminat ve Gider Avansının Yabancı Hukuklarda Düzenlenmesi	10
A. Tazminat Avansı Bakımından.....	11
1. Alman Hukukundaki Durum.....	11
2. İsviçre Hukukundaki Durum.....	13
3. Avusturya Hukukundaki Durum	15
4. Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkelerindeki Durum.....	17
B. Gider Avansı Bakımından.....	18
1. Alman Hukukundaki Durum.....	18
2. İsviçre Hukukundaki Durum.....	22

3. Avusturya Hukukundaki Durum	23
4. Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkelerindeki Durum.....	25
III. Sigorta Hukukunda Avans Ödemesinin Öngörülme Nedenleri	26
A. Tazminat Avansı Bakımından.....	26
B. Gider Avansı Bakımından.....	28
IV. Sigorta Hukukunda Avans Ödemesinin Hukuki Niteliği ve Benzer Kurumlardan Farkı	29
A. Tazminat Avansı Bakımından.....	29
1. Adli Yardımla Karşılaştırılması	30
2. TMK md. 332 ve 333'te Öngörülen Nafakayla Karşılaştırılması.....	31
3. İşçi Ücretinin Avans Olarak Ödenmesiyle Karşılaştırılması	32
4. Geçici Ödemeye Karşılaştırılması	32
B. Gider Avansı Bakımından.....	35
1. Vekaletle Karşılaştırılması	35
2. Vekaletsiz İş Görmeyle Karşılaştırılması.....	36

İKİNCİ BÖLÜM

SİGORTA HUKUKUNDA TAZMİNAT AVANSI

I. Tazminat Avansına İlişkin Hükümün Uygulama Alanı.....	38
A. Sigorta Türleri Bakımından	38
1. Zarar Sigortalarında Tazminat Avansı	40
2. Can Sigortalarında Tazminat Avansı	42
B. Kişi Bakımından.....	45
II. Tazminat Avansı Ödeme Yükümlülüğünün Şartları	48
A. Rizikonun Gerçekleştiğinin Sigortacıya İhbar Edilmesi.....	48
B. İhbardan Başlayarak Üç Aylık Sürenin Geçmesi.....	52

C. Araştırmaların Üç Aylık Süre İçerisinde Tamamlanmaması	57
D. Tazminat Avansı Talebinin İleri Sürülmesi	61
III. Hasar Miktarının veya Bedelin Belirlenmesi	63
A. Tarafların Anlaşması ile Hasarın Tespiti	64
B. Mahkeme Tarafından Hasarın Tespiti.....	66
IV. Tazminat Avansının Şeklinin ve Tutarının Belirlenmesi.....	68
A. Tazminat Avansının Şekli.....	68
B. Tazminat Avansı Tutarı.....	69
C. Tazminat Avansı Tutarının Tespiti	71
V. Tazminat Avansı Ödeme Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi	73
VI. Tazminat Avansı Hükümünün Uygulanmasına Dair Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar	76
A. Sigortacının Tazminat Avansı Ödemekten Kaçınması	76
B. Sigorta Tazminat Alacağına İlişkin Açılan Davalarda Tazminat Avansı Talebinin İleri Sürülmesi	79
C. Takseli Sigorta Bakımından Tazminat Avansı Hükümünün Uygulanabilirliği82	
VII. Tazminat Avansı Tutarının Tazminattan/ Bedelden Mahsup Edilmesi veya İade Edilmesi	83

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİGORTA HUKUKUNDA GİDER AVANSI

I. Gider Avansına İlişkin Öngörülen Hükümlerin Uygulama Alanı	85
A. Sigorta Türleri Bakımından	85
B. Kişi Bakımından.....	88
II. Giderler İçin Avans Ödeme Yükümlülüğünün Şartları	89
A. Sigortacının Giderleri Karşılama Yükümlülüğünün Bulunması.....	89

B. Yapılacak Giderlerin Makul Olması	95
1. Koruma ve Kurtarma Giderleri Bakımından.....	95
2. Hukuki Koruma Giderleri Bakımından.....	98
C. Giderler için Avans Talebinin İleri Sürülmesi	99
III. Gider Avansının Şeklinin ve Tutarının Belirlenmesi	103
A. Gider Avansının Şekli.....	103
B. Gider Avansı Tutarı.....	104
C. Gider Avansı Tutarının Tespiti	108
IV. Giderler için Avans Ödeme Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi.....	109
V. Sigortacının Giderler için Avans Ödemekten Kaçınması.....	111
VI. Giderler İçin Ödenen Avansın İadesi	114
A. Koruma ve Kurtarma Giderleri İçin Ödenen Avansın İadesi	115
B. Hukuki Koruma Giderleri İçin Ödenen Avansın İadesi.....	117
SONUÇ.....	119
KAYNAKÇA	124

KISALTMALAR LİSTESİ

a.e.	: aynı eser
a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
Art.	: Artikel
Aufl.	: Auflage
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
bkz.	: bakınız
C	: Cilt
dn.	: dipnot
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
eTTK	: Eski Türk Ticaret Kanunu
f.	: fıkra
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HKÜHFD	: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu

Hrsg.	: Herausgeber
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İzBD	: İzmir Barosu Dergisi
K.	: Karar
KTK	: Karayolları Trafik Kanunu
md.	: madde
MÜHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
Nr.	: Nummer (Randnummer)
öVVG	: Österreichisches Versicherungsvertragsgesetz
PEICL	: Principles of European Insurance Contract Law
R.G.	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SK	: Sigortacılık Kanunu
sVVG	: Schweizerisches Bundesgesetz über den Versicherungsvertrag
T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
THYKS	: Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu

TMK : Türk Medeni Kanunu
TTK : Türk Ticaret Kanunu
vd. : ve devamı
VVG : Versicherungsvertragsgesetz

GİRİŞ

Sigorta sözleşmesi ilişkisinde taraflardan biri olan sigorta ettiren için, diğer taraf olan sigortacı bir nevi kara gün dostudur. Sigortacı, sigorta teminatı kapsamına alınan rizikonun gerçekleşmesi durumunda, sigorta ettirenin mağduriyetini gidereceğini taahhüt etmektedir. Bu kapsamda sigortacının asli borcu rizikoya karşı himaye sağlayarak sigorta ettirene sigorta tazminatını veya bedelini ödemektir. Ancak bu borcun muaccel hale gelmesi ve sigorta himayesi sağlanabilmesi için sigortacının edimine ilişkin araştırmaların tamamlanması gerekmektedir. Kimi zamansa araştırma süreci uzamakta, bu durum sigorta ettirenin alacağına bir an önce kavuşmasına engel olmakta ve bir kez de bekleme sürecinde mağdur edilmesine neden olmaktadır. Bu olumsuz süreçte sigorta ettirenin zararlarının bir ölçüde telafi edilebilmesi ve böylelikle menfaatinin korunması maksadıyla, kanunda öngörülen ilgili şartların da bulunması durumunda kendisine tazminat için avans ödemesi yapılmaktadır.

Sigortacının bir diğer borcu ise, sigorta ettirenin zararın önlenmesi, azaltılması ve sigortacının rücu haklarını korumaya yönelik yaptığı giderleri ve de hukuki koruma sağlamaya yönelik yaptığı giderleri karşılamaktır. Bu giderlerin yapılmasıyla menfaat elde eden kişi sigortacıdır, zira ilgili giderler sayesinde sorumlu olacağı tazminat miktarı azalmakta veya tazminat ödeme borcu doğmamaktadır. Bu bakımdan, sigorta ettirenin talebi halinde ve kanunda yer alan diğer şartlar dahilinde kendisine koruma ve kurtarma giderleri ile hukuki koruma giderleri için avans ödemesi yapılmaktadır.

Çalışmamızın konusunu sigorta hukukunda tazminat avansı ve gider avansı ödemesi oluşturmaktadır. Çalışmamızın başlığında ve içeriğinde görüleceği üzere, sigorta tazminatı için avans ödemesi ifadesi yerine “tazminat avansı” ifadesi, koruma ve kurtarma giderleri ile hukuki koruma giderleri için avans ödemesi ifadesi yerine de her iki gider türünü de kapsayıcı şekilde “gider avansı” ifadesi tercih edilmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde, her bir avans ödemesi bakımından ortak değerlendirme yapılması mümkün olan hususlar aynı başlıklar altında derlenmiştir.

Daha sonra yabancı hukuklardaki her bir düzenleme hukukumuzdaki düzenlemeler ile karşılaştırılmıştır. Hukukumuzda yer alan düzenlemelerin aksaklıklarına değinildikten sonra, her bir avans ödemesinin öngörölme sebebi ve hukuki niteliği değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde sigorta tazminatı avansına ilişkin hükmün sigorta türleri ve kişiler bakımından uygulama alanı ele alınmıştır. Daha sonra sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün doğumu için gereken şartlar ayrıntısıyla aktarılmıştır. Tazminat avansının şekli ve avans tutarının belirlenmesi usulü hakkında hükümde açık bir düzenleme olmaması sebebiyle bu hususların ayrıca incelenmesi gerekmiştir. Tazminat avansı hükmünün uygulanmasına dair uygulamada ortaya çıkan sorunlar hakkında da değerlendirmeler yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise gerekçelerinde birbirlerinin uzantısı oldukları belirtilen TTK md. 1448 ve TTK md. 1474 hükümleri birlikte ele alınmıştır. Koruma ve kurtarma giderleri ile hukuki koruma sağlamaya yönelik giderler için yapılan avans ödemelerine ilişkin esaslar değerlendirilmiştir. Söz konusu gider avansı ödemelerinin birbiriyle benzer ve farklı yönleri de her bir başlık altında ayrı olarak incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA HUKUKUNDA AVANS

I. Sigorta Hukukunda Avans Kavramı, Görünüm Şekilleri ve Mevzuattaki Gelişimi

Avans terimi, etimolojik olarak Fransızca kökenli “avance” kelimesinden türemiş olup “ilerleme”, “ön ödeme” ve “borç verilen para” anlamlarına gelmektedir¹. Bu terimin diğer dillerdeki karşılığına bakıldığında avans ödemesi için İngilizce’de “advanced money”, Almanca’da ise “Vorschuss” ve “Abschlagszahlung” terimlerinin kullanıldığı görülmektedir². Sözlük anlamları incelendiğinde bu kelimelerin “ön ödeme”, “öndelik” ve “alelhesap ödeme” şeklinde dilimize çevrildiği tespit edilmektedir³. Türk hukukunda avans kavramı “peşin verilen para”, “ileride doğacak bir alacağa mahsuben önceden ödemede bulunmak” ve “alacaktan bir kısmının vaktinden önce ödenmesi” anlamlarına gelmektedir⁴.

Mevzuatımızda avans ödemesine ilişkin başta borçlar hukuku, ticaret hukuku, iş hukuku ve sigorta hukuku alanlarında olmak üzere birçok düzenleme bulunmaktadır. Çalışmamız kapsamında inceleyeceğimiz avans ödemesi, sigorta hukuku alanında avans ödemesi olacaktır. Sigorta hukukunda avans ödemesi ise, sigorta tazminatı için ödenen avans (tazminat avansı) ve koruma ve kurtarma ile hukuki koruma giderleri için ödenen avans (gider avansı) olmak üzere iki farklı şekilde görünüm kazanmaktadır.

¹ (Çevrimiçi) <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/avans> (Erişim Tarihi: 30.05.2021).

² (Çevrimiçi) https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/advance_1?q=advance (Erişim Tarihi: 30.05.2021); Osman Nazım Kıyğı, **Wörterbuch Recht und Wirtschaft**, Teil II, 2. Aufl., München, C.H. BECK, 2013, s.1106.

³ Kıyğı, **a.g.e.**, s.1106.

⁴ T. Azmi Uslu, **Yeni Hukuk Lügati ve Hukuk Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Site Kitabevi, 1964, s.27; Türk Hukuk Lügati, 3. Baskı, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1991, s.25 (Çevrimiçi) <https://bozbel.files.wordpress.com/2013/01/tc3bcrk-hukuk-lc3bcgadc4b1.pdf> (Erişim Tarihi: 10.01.2021); Halil Yılmaz, **Borçların İfasında İhtirazi Kayıt (Çekince) İleri Sürülmesi ve Uygulaması**, 3. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015, s. 266 vd; Ali Haydar Yıldırım, **Sigorta Tazminatı ve Bedelinin Muacceliyeti (TTK 1427)**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 307.

A. Tazminat Avansı Bakımından

Sigorta hukukunda tazminat avansı ödemesi ilk defa 6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu'nun (eTTK) "Sigorta Hukuku" isimli beşinci kitabında "Denizcilik Rizikolarına Karşı Sigortalar" isimli dördüncü fasılda yer alan "Zararın Ödenmesi" başlıklı kısım içerisinde "Avans Vermek Mükellefiyeti" kenar başlığı altında "Umumi Olarak" alt başlığı ile 1451. maddede düzenlenmiştir. Bu maddenin birinci cümlesi uyarınca:

"Kazanın bildirilmesinden itibaren iki ay geçtikten sonra 1441 inci maddede yazılı zararın hesap listesi sigortalının kusuru olmaksızın ibraz olunmamış ve fakat takribi bir keşifle sigortacıya düşen en az para tesbit edilmiş olursa, sigortacı bu parayı kendi borcundan indirerek muvakkat olarak ödemekle mükelleftir."

Görüldüğü üzere eTTK'da sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğü, sadece deniz rizikolarına karşı sigortalar ile sınırlı olarak 1451. maddede öngörülmüş ve ilgili madde metninde "avans" ifadesine doğrudan yer verilmeyerek sigortacının avans ödeme yükümlülüğü "muvakkat olarak ödeme" yükümlülüğü şeklinde ifade edilmiştir.

Yürürlükte bulunan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ise sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğü, TTK'nın "Sigorta Hukuku" isimli altıncı kitabının "Genel Hükümler" kısmında "Sigorta Sözleşmesi" kapsamında "Tarafların Borç ve Yükümlülükleri" kenar başlığı altında yer alan "Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri" alt başlığında "Tazminat Ödeme borcu" isimli 1427. maddenin 3.fıkrasında düzenlenmiştir. 6102 sayılı yeni TTK'da sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün genel hükümlerde düzenlenmesi, sadece deniz rizikolarına karşı sigortalar bakımından bu yükümlülüğün öngörüldüğü eTTK'dan farklı olarak,

sigortacının bütün sigorta çeşitleri bakımından tazminat avansı ödemekle yükümlü olduğu sonucunu doğurmaktadır⁵. TTK md. 1427 uyarınca:

“(1) Aynen tazmine ilişkin sözleşme yoksa sigorta tazminatı nakden ödenir. (2) Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olur. Can sigortaları için bu süre onbeş gündür. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez. (3) Araştırmalar, 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan başlayarak üç ay içinde tamamlanamamışsa; sigortacı, tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık hâlinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının veya bedelin en az yüzde ellisini avans olarak öder. (4) Borç muaccel olunca, sigortacı ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer. (5) Sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümleri geçersizdir.”

Sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün düzenlendiği TTK md.1427 f. 3 incelendiğinde, eTTK md.1451’deki tazminat avansının ödenmesi için ihbardan itibaren iki ay geçmesi şartının süre bakımından üç aya çıkarılması kayda değer bir değişikliktir. Bunun yanı sıra, eTTK md. 1451’de sigortacının ödemesi gereken avans tutarının, sigortacıya düştüğü tespit edilen en az para olarak belirtildiği görülmekteyken, TTK md.1427 f. 3’te anlaşma ile veya mahkemece tespit edilen paranın (zararın veya bedelin) en az yüzde ellisinin avans olarak ödeneceği hüküm altına alınmıştır. Böylelikle, TTK md. 1427 f. 3’te ödenecek avans tutarının,

⁵ Kanundaki sistematik gereği genel hükümler kısmı içinde düzenlenen tazminat avansı ödemesi bütün sigorta çeşitleri bakımından uygulama alanı bulabilecektir. Ancak kanaatimizce tazminat avansı ödemesi bazı sigorta çeşitleri ile sınırlı olarak gündeme gelebilecektir. Bu hususa ilişkin gerekçeli açıklama için bkz. II. Bölüm, I.A.

ödenmesi gerektiği tespit edilen en düşük tutardan bile daha az olarak belirlenmesinin mümkün kılındığı görülmektedir⁶.

Belirtmek gerekir ki, eTTK'da sigorta hukukuna ilişkin bütün emredici hükümler “Tatbik Olunacak Hükümler ve Amir Hükümler” başlığı altında 1264. maddede düzenlenmiştir. İlgili madde kapsamında, tazminat avansı hükmünün öngörüldüğü eTTK md. 1451 yer almamaktadır. Bu bakımdan, eski Kanunun yürürlükte olduğu dönemde tazminat avansı ödemesine ilişkin hüküm emredici nitelikte değildir. Yürürlükteki Kanun incelendiğinde ise “Koruyucu Hükümler” başlığı altında olmak üzere üç ayrı maddede emredici hükümlerin düzenlendiği görülmektedir⁷. Bunlardan ilki genel hükümler kısmında yer alan emredici hükümlerin belirtildiği TTK md. 1452, ikincisi zarar sigortalarına ilişkin emredici hükümlerin belirtildiği TTK md. 1486, üçüncüsü can sigortalarına ilişkin emredici hükümlerin belirtildiği TTK md. 1520'dir. Bu maddelerde emredici hükümler üç ayrı kategoride düzenlenmektedir. Maddelerin ilk fıkrasında, aykırılık halinde sözleşmenin bütünüyle geçersiz hale geldiği emredici hükümler, ikinci fıkrasında aykırılık halinde sözleşmenin tamamının değil, sadece aykırı sözleşme şartının geçersiz hale geldiği emredici hükümler ve üçüncü fıkrasında sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyen emredici hükümler bulunmaktadır⁸. Tazminat avansına ilişkin TTK md. 1427 f.3 hükmü, TTK md. 1452 f.3'te emredici hüküm olarak öngörülmektedir⁹. Dolayısıyla, tazminat avansına ilişkin hüküm sigorta ettiren, sigortalı veya lehtar aleyhine değiştirilemeyecek, aksi takdirde yapılan değişiklik geçersiz kabul edilecek

⁶ eTTK'da sigortacının sorumlu olduğu tespit edilen tutarı ödemesi öngörülmüşken yürürlükteki TTK'da sigortacının tespit edilen tutarın en az yüzde ellisini ödeyebileceğinin öngörülmesi öğretide eleştirilmektedir. Yeni düzenlenmenin eskisine kıyasla hatalı, isabetsiz ve yabancı hukuklardaki benzer düzenlemelerden de uzak olduğu yönündeki görüşler için bkz. Samim Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.I. Genel Hükümler, (Madde 1401-1452)**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s.287; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.310; Bu hususta detaylı açıklama için bkz. II. Bölüm, IV.B.

⁷ Sigortacı karşısında zayıf konumda olan sigorta ettireni korumak açısından söz konusu hükümlerin emredici nitelikte düzenlenmesi ihtiyacının doğduğuna ilişkin bkz. Tekin Memiş, **Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s.59.

⁸ Ünan, **Genel Hükümler**, s.554 vd; Yıldırım, **Muacceliyet**., s.337 vd.

⁹ Ünan, **Genel Hükümler**, s.561.

ve bunun yerine ilgili Kanun hükmü uygulanacaktır¹⁰. Söz konusu hükmün sigortacı aleyhine değiştirilmesi ise mümkündür¹¹. Bu bakımdan tazminat avansı ödemesine ilişkin hüküm yarı emredici niteliktedir¹².

B. Gider Avansı Bakımından

Sigorta hukukunda avansın bir diğer görünüm şekli ise gider avansıdır. Sigorta hukukunda koruma ve kurtarma giderleri için avans ödemesine ilk olarak, eTTK’ da yukarıda anlattığımız tazminat avansının düzenlendiği “Avans Vermek Mükellefiyeti” kenar başlığının altında “Hususi Olarak” alt başlığı ile 1452. maddede yer verilmiştir¹³. Düzenlendiği yer itibariyle yine sadece denizcilik rizikolarına karşı sigortalar bakımından uygulanacak olan bu avans türü 1452. maddede:

“Sigortacı: 1. Avarya hallerinde sigorta ettirilmiş şeyin kurtarılması, korunması veya tamiri için lüzumlu masraflara mütaallik olarak ilerde tesbit edilecek borcuna mahsuben kendisine düşen paranın üçte ikisini; 2. Geminin veya malların zaptı halinde itiraz masraflarından kendisine düşen paraların tamamını; ihtiyaç hasıl olur olmaz, avans olarak vermekle mükelleftir.” şeklinde hüküm altına alınmıştır.

Hukuki koruma giderleri için avans ödeneceğine ilişkin bir düzenleme ise eTTK’da yer almamaktadır.

¹⁰ Örneğin, TTK md. 1427 f.3’te tazminat avansı ödemesi için öngörülen üç aylık sürenin uzatılması veya avans tutarının yüzde elli oranın altında olacak şekilde kararlaştırılması sigorta ettiren aleyhine değişiklik arz edeceğinden, bu değişiklikler geçersiz kabul edilecek ve avans ödemesinde hükümde belirtilen üç aylık süre ve yüzde ellilik oran dikkate alınacaktır. Bu hususta bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.345.

¹¹ Örneğin, tazminat avansı ödenebilmesi için hükümde öngörülen üç aylık süre yerine daha kısa bir sürenin kararlaştırılması mümkündür. Bu yönde yapılan değişiklik sigorta ettirenin lehine olacağından geçerli kabul edilecektir.

¹² Yarı emredici hükümler, taraflardan sadece birinin korunması bakımından tek taraflı emredici hükümlerdir. Bu hususta bkz. Tekin Memiş, “Türk Ticaret Kanunu’nun 1264’üncü Maddesinin Kapsamı İle İlgili Yargıtay Kararları ve Değerlendirilmesi”, **Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: VII, Sayı: 1-2, 2003, s.450; Sigorta hukukunda tazminat avansı ödemesine ilişkin hükmün yarı emredici nitelikte olduğu ilişkin bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.345.

¹³ Belirtmek gerekir ki, eTTK’da md. 1293’te kara sigortası bakımından ve md. 1378’de deniz sigortası bakımından olmak üzere “Koruma Tedbirleri” kenar başlıklı iki ayrı hüküm bulunmaktadır. Ancak her iki hükümde de ilgili giderler için avans talep edilebileceğine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır.

Yürürlükte bulunan 6102 sayılı TTK’ da ise sigorta hukuku kapsamında gider avansı ödemesinin iki ayrı maddede düzenlendiği görülmektedir¹⁴. Bunlardan ilki koruma ve kurtarma giderleri için ödenecek avans olup, bu avans türü, TTK’nın “Sigorta Hukuku” isimli altıncı kitabının “Genel Hükümler” kısmında “Sigorta Sözleşmesi” kapsamında “Tarafların Borç ve Yükümlülükleri” kenar başlığı altında yer alan “Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlülükleri” alt başlığında “Zararı Önleme, Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğü” isimli 1448. maddenin 4. fıkrasında düzenlenmektedir. İlgili hükme göre:

“(1) Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortacının bu konudaki talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır. Birden çok sigortacının varlığı ve bunların birbirlerine aykırı talimatlar vermeleri hâlinde, sigorta ettiren, bu talimatlardan zararın azaltılması ve rücu haklarının korunması bakımından en uygun olanını dikkate alır. (2) Bu yükümlülüğe aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır. (3) Sigortacı sigorta ettirenin birinci fıkra gereğince yaptığı makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, sigorta tazminatından veya bedelinden ayrı olarak tazmin etmekle yükümlüdür. Eksik sigortanın yapıldığı hâllerde 1462 nci madde hükmü kıyas yoluyla uygulanır. (4)

¹⁴ Sigortacının, sigorta ilişkisi gereği asli yükümlülüklerinden birisi de rizikonun ve ödenecek tazminatın ya da bedelin kapsamının belirlenebilmesi için yapılan giderleri karşılama yükümlülüğüdür. Bu husus “Giderleri Ödeme Borcu” kenar başlığına sahip TTK md. 1426’da düzenlenmektedir. Ancak ilgili hükümde söz konusu giderler için istem halinde avans ödeneceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Öğretide yer alan ve bizim de katıldığımız görüşe göre, gerçekleşen rizikonun ve ortaya çıkan zararın kapsamının araştırılması görevi sadece sigortacıya ait olmalıdır. Bu hususta bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.258 vd.; Bu takdirde, araştırma için gereken giderlerin bizzat sigortacı tarafından yapılması söz konusu olacağından, avans ödemesi zaten gündeme gelmeyecektir. Ancak mevcut düzenlemede, sigorta ettiren, sigortalı ve lehtarın da rizikonun ve tazminatın veya bedel ödeme borcunun kapsamını araştırmak üzere gider yapması mümkün kılınmakta ve sigortacının bu giderleri de karşılama yükümlülüğü olduğu belirtilmektedir. Kanaatimizce, bu düzenlemeye ek olarak, sigortacının istem üzerine giderler için avans ödeyeceğinin de hüküm altına alınması daha isabetli olurdu.

Sigortacı, sigorta ettirenin istemi üzerine giderlerin karşılanması amacıyla gerekli tutarı avans olarak ödemek zorundadır.”

Diğer düzenleme ise hukuki koruma giderleri için ödenecek avansa ilişkin olup, bu avans türü, “Sigorta Hukuku” isimli altıncı kitabın “Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler” isimli ikinci kısmında “Zarar Sigortaları” bölümü içinde yer alan “Sorumluluk Sigortaları” kapsamında “Genel Hükümler” alt başlığında bulunan “Hukuki Koruma” isimli 1474. maddenin 2. fıkrasında düzenlenmektedir. İlgili hükme göre:

“(1) Sigortalı aleyhine bir istem ileri sürüldüğünde, isteme ilişkin makul giderler sigortacı tarafından karşılanır; sigorta bedelini aşan giderlerin ödenebilmesi için sözleşmede hüküm bulunmalıdır. (2) Sigortacı, sigortalının istemi üzerine, giderler için avans vermek zorundadır.”

Sigorta hukukunda koruma ve kurtarma giderleri için avansa ilişkin eTTK’da yer alan 1452. madde ile yürürlükte bulunan TTK’da yer alan 1448. madde kıyaslanarak incelendiğinde, ilk olarak eTTK’da avansın sadece deniz rizikolarına karşı sigortalar bakımından düzenlendiği, bu kapsamda avarya hali ve zapt hali olmak üzere iki ayrı durum için sigortacıdan avans istenebildiği görülmektedir. Yürürlükte bulunan TTK’da ise koruma ve kurtarma giderleri avansına ilişkin düzenleme genel hükümlerde bulunması sebebiyle bütün sigorta türleri bakımından geçerlidir. Hukuki koruma giderleri için ödenecek avans ise sorumluluk sigortaları altında düzenlenmesi sebebiyle sadece bu sigorta türü bakımından uygulama alanı bulacaktır.

eTTK’da avarya halinde koruma ve kurtarma giderleri için verilen avans, ileride tespit edilecek borçtan mahsup edilmek suretiyle ödenirken, TTK’daki koruma ve kurtarma giderleri için verilen avans borçtan (sigorta tazminatından veya bedelinden) ayrı olarak ödenmektedir. Ayrıca eTTK’da gider avansı bakımından sigortacının kendisine düşen paranın üçte ikisini ödeyeceği öngörülmüşken, yürürlükteki TTK’da bu şekilde bir oran belirtilmemiş, bunun yerine sigortacının

“gerekli tutarı” avans olarak ödemekle yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla koruma ve kurtarma giderleri için ödenen gider avansının ele alındığı söz konusu eski ve yeni düzenlemeler bu noktalarda birbirinden ayrılmaktadır.

Belirtmek gerekir ki, eTTK’da sigorta hukukuna ilişkin emredici hükümlerin düzenlendiği 1264. madde kapsamında, gider avansı hükmünün öngörüldüğü eTTK md. 1452 bulunmamaktadır. Bu sebeple, eski Kanunun yürürlükte olduğu dönemde gider avansı ödemesine ilişkin hüküm emredici nitelikte değildir. Yürürlükteki Kanun incelendiğinde ise, koruma ve kurtarma giderleri avansına ilişkin TTK md. 1448 f. 4 hükmünün, TTK md. 1452 f.3’te¹⁵; hukuki koruma giderleri avansına ilişkin TTK md. 1474 f. 2 hükmünün ise, TTK md. 1486 f. 3’te¹⁶ emredici hüküm olarak düzenlendiği görülmektedir. Buna göre, gider avansına ilişkin hükümler sigorta ettiren, sigortalı veya lehtar aleyhine değiştirilemeyecek, aksi takdirde yapılan değişiklik geçersiz kabul edilecek ve bunun yerine ilgili Kanun hükümleri uygulanacaktır¹⁷. Yarı emredici nitelikte oldukları gözetildiğinde, gider avansına ilişkin hükümlerin sigortacı aleyhine değiştirilmesi ise mümkün olacaktır¹⁸.

II. Tazminat ve Gider Avansının Yabancı Hukuklarda Düzenlenmesi

Bilindiği üzere, TTK’nın altıncı kitabında yer alan sigorta hukukuna ilişkin düzenlemeler, başta Alman hukuku olmak üzere diğer yabancı hukuklardaki düzenlemelerden esinlenilerek yazılmıştır. Dolayısıyla sigorta hukukunda tazminat ve gider avansı konusunu Türk hukuku bakımından incelemeden önce yabancı

¹⁵ Ünan, **Genel Hükümler**, s.564.

¹⁶ Samim Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.II Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler, Birinci Bölüm Zarar Sigortalı (Madde 1453-1486)**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s.514.

¹⁷ Örneğin, gider avansının sadece bir defaya mahsus olarak talep edilebileceğinin belirlenmesi sigorta ettiren aleyhine bir değişiklik olduğundan geçersiz kabul edilecektir.

¹⁸ Örneğin, sigorta ettirenin daha menfaatine olacaksa gider avansının aynı şekilde yerine getirilmesi, örneğin yangından kurtarılan mallar için depo tesis edilmesi, sigorta ettiren lehine olacaktır ve hükmün emrediciliğine aykırılık teşkil etmeyecektir. Bu örnek için bkz. Ali Haydar Yıldırım, **Sigortacının Koruma ve Kurtarma Masraflarından Sorumluluğu (TTK md. 1448/ f. 3-4)**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 119; Sigorta hukukunda koruma ve kurtarma giderleri için avans ödemesine ilişkin hükmün yarı emredici nitelikte olduğuna ilişkin bkz. **a.e.**, s.122.

hukuklardaki hükümlerin nasıl kaleme alındığı hakkında da bilgi sahibi olunması gerekmektedir.

Bu başlık altında, sırasıyla tazminat avansı ve gider avansı bakımından ayrı ayrı olmak üzere, öncelikle, Alman ve İsviçre hukuklarındaki hükümler, daha sonra Alman hukuku ile oldukça benzerlik gösteren Avusturya hukukundaki hükümler ve son olarak Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri'nde (Principles of European Insurance Contract Law, PEICL) yer alan hükümler değerlendirilecektir.

A. Tazminat Avansı Bakımından

1. Alman Hukukundaki Durum

Alman hukukunda, sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğüne ilişkin düzenleme Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nda (Versicherungsvertragsgesetz, VVG) 14. maddede bulunmaktadır. “Para Ödeme Borcunun Muacceliyeti” kenar başlığına sahip bu maddenin ilk fıkrasında sigortacının tazminat ödeme borcunun muacceliyetine ilişkin esaslar, ikinci fıkrasında ise sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğüne ilişkin esaslar belirlenmiştir. VVG § 14 ‘ün 1. ve 2. fıkrası uyarınca:

“(1) Sigorta konusu olayın tespiti ve sigortacının ediminin kapsamının belirlenmesi için gereken araştırmaların tamamlanması ile sigortacının tazminat ödeme borcu muaccel hale gelir. (2) Araştırmalar, rizikonun gerçekleştiğinin bildirilmesinden itibaren bir ay içerisinde tamamlanamadıysa, sigorta ettiren, sigortacıdan sorumlu olduğu anlaşılan en düşük tutarın kendisine ödenmesini talep etme hakkına sahiptir. Sigorta ettirenin kusuru nedeniyle araştırmaların tamamlanamaması halinde ise, söz konusu bir aylık süre işlemez.”

Alman hukukunda sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğüne ilişkin düzenlemenin Türk hukukundaki karşılığı incelendiğinde, kanun koyucunun da tazminat avansı için ayrı bir madde yerine, “Tazminat Ödeme Borcu” kenar başlığı

altında TTK md.1427 içerisinde konuyu ele aldığı görülmektedir. İlgili maddenin ilk fıkrasında, aynen tazminin kararlaştırılmadığı diğer her halde sigorta tazminatının nakden ödeneceği belirtildikten sonra, ikinci fıkra da sigorta tazminatı ödeme borcunun muacceliyetine ilişkin esaslar düzenlenmektedir. Buna göre, tıpkı Alman hukukunda olduğu gibi, sigorta tazminatı ödeme borcu, riziko gerçekleştikten sonra gereken belgelerin sigortacıya verilmesi ve bunun akabinde sigortacının edimine yönelik araştırmalarının tamamlanması ile muaccel olmaktadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, VVG § 14'ten farklı olarak, TTK md. 1427 f. 2'de sigortacının tazminat ödeme borcunun muaccel olması için, söz konusu araştırmaların tamamlanması bakımından zarar sigortaları ve can sigortaları için ayrı ayrı azami sürelerin tayin edilmiş olmasıdır. Buna göre, her halde rizikonun ihbarından itibaren zarar sigortalarında kırk beş gün, can sigortalarında ise on beş gün geçmesi ile sigortacının tazminat ödeme borcu muaccel hale gelmektedir.

VVG § 14'teki düzenlemeden ayrılan bir başka nokta ise, TTK md. 1427 f. 2'de sigortacının kusuru bulunmaksızın incelemelerin geciktiği hallerde, sigortacının tazminat ödeme borcunun muaccel hale gelmesi için öngörülen bu üst sürelerin işlemeyeceğinin belirlenmiş olmasıdır. Oysaki yukarıda bahsettiğimiz üzere, Alman hukukunda sigorta ettirenin kusuru sonucu araştırmanın gecikmesi ile işlemeyen süre, sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün muaccel hale gelmesi bakımından öngörülen bir aylık süredir¹⁹.

TTK md. 1427 f. 2'de tazminat ödeme borcunun ifa zamanına ilişkin esaslar belirtildikten sonra üçüncü fıkra da, sigortacının avans ödeme yükümlülüğüne ilişkin düzenlemeye yer verilmektedir. Buna göre, rizikonun ihbarından itibaren üç ay geçmesine rağmen araştırmaların tamamlanmadığı hallerde, daha sonra tazminattan/bedelden mahsup edilmek üzere sigortacı tazminat avansı ödemesinde

¹⁹ Araştırmaların sigorta ettirenden kaynaklanan sebeplerle gecikmesi halinde, sigortacının yine de tazminat avansı ödemekle yükümlü olup olmayacağına ilişkin TTK md. 1427 f.3'te açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Öğretide yer alan ve bizim de katıldığımız görüşe göre, böyle bir durumda sigortacının tazminat avansı ödemekle yükümlü tutulması isabetli olmayacaktır. Bu hususta bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.285; Aslıhan Sevinç Kuyucu, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları”, **Sigorta Hukuku Sempozyumları**, Editör: Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s.51; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.334; Bu hususta detaylı açıklama için bkz. II. Bölüm, II. B.

bulunacaktır. Söz konusu tazminat avansı, tarafların anlaşması üzerine; eğer anlaşmazlık doğarsa da mahkemece yaptırılan ön ekspertiz sonucuna göre belirlenecek hasar miktarının veya bedelinin en az yüzde ellisi olarak ödenmektedir. Alman hukuku ile kıyaslandığında, VVG’ de bir aylık süre şartı öngörülmüşken, TTK’ da üç aylık süre şartının bulunması; VVG’ de talep edilecek avans tutarının, sigortacının sorumlu olacağı anlaşılan en düşük tutar olacağı belirtilmişken²⁰, TTK’ da tespit edilen hasar miktarının/bedelinin en az yüzde ellisi olacağının düzenlenmiş olması ve VVG’de avans tutarının belirlenmesine ilişkin düzenleme bulunmazken TTK’da avans tutarının anlaşma veya mahkeme kararı ile belirleneceğinin düzenlenmiş olması iki hüküm arasındaki en önemli farklardır.

2. İsviçre Hukukundaki Durum

Alman ve Türk hukukundakinin aksine, İsviçre Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda²¹ (Versicherungsvertragsgesetz, sVVG) sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğüne ilişkin bir düzenleme halihazırda bulunmamaktadır.

Belirtildiği üzere, Alman ve Türk hukukunda tazminat avansı hususu, sigorta tazminatı ödeme borcunun muacceliyetine dair esasların belirtildiği maddelerde yer almaktadır. Söz konusu maddelerin İsviçre hukukunda karşılığı sVVG’nin “Tazminat Talebinin Muacceliyeti” kenar başlıklı 41. maddesidir. sVVG § 41’de, sigorta sözleşmesinden doğan talebin, sigortacının ilgili talebin haklılığını yaklaşık olarak ispatlayan bilgileri edinmesinden itibaren dört hafta içerisinde muaccel olacağı düzenlenmektedir. Ancak dört haftalık sürenin uzaması ihtimalinde ne olacağına dair bir belirleme ne bu madde kapsamında ne de ayrı bir maddede henüz yer almaktadır.

²⁰ Alman hukukunda, sigortacının sorumlu olduğu tespit edilen en düşük tutarı avans olarak ödeyecek olmasından iki husus anlaşılmaktadır. Birincisi, talep edilecek avans tutarı, sigortacının sorumlu olduğu tespit edilen tutardan daha fazla olamayacaktır. İkincisi ise, sigortacının sigorta teminatı kapsamında gerçekleşen bir rizikodan dolayı sorumlu olduğu konusunda tereddüt olmamalıdır. Bu hususta bkz. Theo Langheid, Manfred Wandt, Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Band 1: §§ 1-99, VVG- InfoV, 2. Aufl., München, C.H. Beck Verlag, 2016, § 14, Nr. 83; Jürgen Prölss, Anton Martin, Versicherungsvertragsgesetz, mit Nebengesetzen, Vermittlerrecht und Allgemeinen Versicherungsbedingungen, 30. Aufl., München, C.H. Beck Verlag, 2018 § 14 Nr. 24.

²¹(Çevrimiçi) <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19080008/index.html> (Erişim Tarihi: 10.01.2021)

Bununla birlikte, tazminat avansına ilişkin bir hükmün, ilerleyen dönemde, sVVG'nin 41. maddesinin altında "Avans" kenar başlığı ile 41a maddesinde ayrı olarak düzenlenip eklenmesi planlanmaktadır²². sVVG §41a'nın 1. ve 2. fıkrası uyarınca:

"1. Sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğüne itiraz etmesi halinde, talep hakkı sahibi, 41. maddenin 1. paragrafında öngörülen sürenin sona ermesinden sonra, itiraz edilmeyen miktara kadar avans ödenmesini talep edebilir.

2. Aynı durum, sigorta tazminat alacağının birden fazla hak sahibi arasında nasıl paylaştırılacağının netleştirilmemiş olması halinde de geçerlidir."

Söz konusu yeni düzenlemenin ilk fıkrası, sigortacının sorumluluğuna ilişkin itirazı halinde avans istenebileceğinin öngörülmesi bakımından ilgi çekicidir. Alman, Türk ve Avusturya hukuklarında, tazminat avansı, sigortacının sorumluluğun kapsamının (ödenecek tazminatın kapsamının ve tutarının) belirlenememesi sebebiyle araştırmaların tamamlanamadığı hallerde talep edilebilmektedir. Ancak İsviçre hukukunda yeni düzenleme incelendiğinde, ilk bakışta, sigortacının itirazının sadece sorumluluğun kapsamına değil, doğrudan sorumluluğun kendisine yöneltilmiş olmasının gerekli ve yeterli kabul edildiği düşünülebilir²³. Bununla birlikte, ilk fıkranın sonunda itiraz edilmeyen miktara kadar avans talep edilebileceğinin belirtilmesiyle, aslında hükmün, yine sigortacının belirli bir miktarla sınırlı olsa da

²² Tazminat avansına ilişkin bu hüküm I sayılı 19 Haziran 2020 tarihli Federal Kanun ile eklenmiş olup, 1 Ocak 2022 tarihinden itibaren yürürlükte olacaktır. Bu hususta ve ilgili Kanun'da getirilen diğer değişiklikler için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.fedlex.admin.ch/eli/oc/2020/884/de> (Erişim Tarihi: 10.01.2021)

²³ Oysaki daha önceden sVVG'yi yürürlükten kaldırmak üzere hazırlanan ancak 2016 senesinde kanunlaştırılmasından son anda vazgeçilen tasarıda dahi "Avans" kenar başlığı altında 40. maddede sigortacının avans ödeme yükümlülüğü, sigortacının "sadece tazminat ödeme yükümlülüğünün kapsamı belirli değilse" ön şartı ile söz konusu olabilecekti. Bu anlamda, ilgili tasarıda yer alan ve bu kısma tekabül eden "nur dem Umfang nach" ifadesinin çıkarılması yerine, yeni düzenlemeye aynen eklenmesi kanaatimizce daha uygun olurdu. İlgili tasarı için bkz. (Çevrimiçi) <https://silo.tips/download/asa-svv-schweizerischer-versicherungsverband-association-suisse-d-assurances-ass-2> (Erişim Tarihi: 10.01.2021)

sorumlu olduğunu kabul ettiği durumlarda uygulanabileceği açıklığa kavuşmaktadır²⁴.

Yeni düzenlemenin ikinci fıkrası ise, birden fazla talep hakkı sahibinin bulunması durumunda, aralarında tazminat alacağının nasıl paylaşılacağı hususunun 41. maddenin 1. paragrafında öngörülen dört haftalık süre içerisinde belirlenememesi halinde uygulama alanı bulacaktır. Bu yönde bir düzenleme Alman, Türk ve Avusturya hukuklarında bulunmasa da, belirtmek gerekir ki, ilgili hukuk sistemlerinde de, araştırmaların aynı sebepten uzaması hali gündeme gelebilir; bu halde de, tazminat avansı ödemesi talep edilmesinin önünde bir engel yoktur.

3. Avusturya Hukukundaki Durum

Avusturya hukukunda sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğü Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nun²⁵ (Versicherungsvertragsgesetz, öVVG) 11. maddesinde yer almaktadır. İlgili hükmün 1. 2. ve 3. fıkralarına göre:

“(1) Sigorta konusu olayın tespiti ve sigortacının ediminin kapsamının belirlenmesi için gereken araştırmaların tamamlanması ile sigortacının tazminat ödeme borcu muaccel hale gelir. Sigortacının tazminat ödeme borcu, her halde, tazminat talebinin üzerinden iki ay geçtikten sonra, sigorta ettirenin, sigortacıdan araştırmaların sona ermeme sebeplerini kendisine bildirmesini talep etmesi ve fakat bu talebinin bir ay içerisinde yerine getirilmemesi üzerine muaccel olur. (2) Araştırmalar rizikoya konu olayın bildirilmesinden itibaren bir aylık süre içerisinde tamamlanmazsa, sigorta ettiren, tazminattan mahsup edilmek üzere, sigortacının somut olaya göre sorumlu olduğu anlaşılan en düşük tutarı tazminat avansı olarak talep edebilir. (3) Sigorta ettirene yüklenebilecek bir kusur sonucu araştırmaların sona ermediği hallerde söz konusu bir aylık süre işlemez.”

²⁴ Yine de olası bir yorum hatasıyla sigortacının sorumluluğuna itirazı halinde dahi tazminat avansı talep edilebileceği düşüncesinin ortaya çıkmamasını sağlamak için, kanaatimize, 23. dn'da yer verdiğimiz tasarıda bulunan hükmün değiştirilmeden yeni düzenlemeye eklenmesi daha doğru olurdu.

²⁵ (Çevrimiçi) <https://www.jusline.at/gesetz/versvg/paragraf/11> (Erişim Tarihi: 10.01.2021)

öVVG § 11 incelendiğinde, bu hükmün Alman hukukundaki düzenleme ile içerik olarak büyük ölçüde benzediği görülmektedir. Öyle ki, Alman hukukunda VVG §14'ün ilk fıkrası, öVVG § 11 içerisinde ilk fıkranın birinci cümlesi olarak aynen tekrar edilmektedir. Ancak Alman hukukundaki düzenlemeye ek olarak öVVG § 11'in ilk fıkrasının ikinci cümlesinde, tazminat ödeme borcunun muacceliyeti bakımından üst süre öngörülmektedir.

Belirttiğimiz üzere Türk hukukunda da kanun koyucu, Alman hukukundan ayrılıp Avusturya hukukunda öngörüldüğü gibi, sigortacının tazminat ödeme borcunun muaccel olması bakımından üst süreler belirlemektedir. Ancak Avusturya hukukundan farklı bir şekilde, üst süreler rizikonun ihbarı anından itibaren ve sigorta türleri için ayrı ayrı olmak üzere (zarar sigortaları için 45 gün, can sigortaları için 15 gün) işlemektedir. Avusturya hukukunda ise üst sürenin belirlenmesinde böyle bir ayrıma gidilmek yerine, talep anından itibaren iki ay geçmesine rağmen araştırmaların sona ermemesi hali ve bunun üzerine sigorta ettirenin bilgi almayı talep etmesine rağmen, talebinin bir ay içerisinde yerine getirilmemesi hali tazminat ödeme borcunun azami süresini belirlemektedir. Hükümde sigorta ettirene araştırmaların akıbeti hakkında bilgi alma hakkının tanınması, sigortacının da araştırmaların gecikmesinin nedenleri hakkında bilgilendirme yükümlülüğü olduğunu göstermektedir. Bu yönde bir düzenleme ise Alman, Türk ve İsviçre hukuklarında bulunmamaktadır.

öVVG § 11'in ikinci fıkrasında ise sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğüne yer verilmektedir. Buna göre, Alman hukukundakine benzer şekilde, araştırmalar rizikoya konu olayın bildirilmesinden itibaren bir aylık süre içerisinde tamamlanmazsa, sigorta ettiren, tazminattan mahsup edilmek üzere, sigortacının somut olaya göre sorumlu olduğu anlaşılan en düşük tutarı tazminat avansı olarak talep edebilmektedir. Buna ek olarak, üçüncü fıkra uyarınca, sigorta ettirene yüklenebilecek bir kusur sonucu araştırmaların sona ermediği hallerde söz konusu süre işlememektedir.

Ödenecek olan tazminat avansının daha sonra tazminattan mahsup edileceği bilgisinin madde metninde belirtilmesi sebebiyle Türk hukukundaki düzenlemeye

yaklaşan bu hüküm, bunun dışında Alman hukukundaki düzenlemeyle birebir aynıdır. Dolayısıyla “Alman Hukukundaki Durum” başlığı altında Türk hukuku bakımından yaptığımız kıyaslamalar burada da aynen geçerlidir.

4. Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkelerindeki Durum

Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (Principles of European Insurance Contract Law, PEICL)²⁶ içerisinde bulunan “İfa Zamanı” kenar başlıklı madde 6:104 sigortacının tazminat ödeme borcunu oldukça dar çerçevede ele almaktadır. İlgili madde uyarınca²⁷:

“(1) Bir istem kabul edildiğinde, sigortacı, gecikmeksizin ödeme yapmak veya üstlendiği edimleri yerine getirmekle yükümlü olur. (2) İstemin toplam değeri henüz belirlenememiş olmakla birlikte, istemde bulunan kişinin bunun en azından bir kısmına hak kazandığı anlaşılırsa, gecikmeksizin bu kısım ödenir veya bu kısma ilişkin edim yerine getirilir. (3) Sigorta bedeli, gerek fıkra 1 gerekse fıkra 2 uyarınca, istemin kabulünden ve yerine göre, miktarının veya hak

²⁶ Sigorta hukuku alanında yer alan düzenlemeler milli nitelikte olduğundan, sigorta ilişkisine giren tarafların borç ve yükümlülükleri her hukuk sisteminde farklı esaslara dayanabilmektedir. Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri ile, Avrupa Birliği’ne üye ülkeler arasında sigorta hukuku alanındaki düzenlemeler için yeknesaklık sağlanması amaçlanmıştır. Bu bakımdan ilk kez 2009 yılında, daha sonra da 2014 yılında olmak üzere söz konusu ilkelere ilişkin iki baskı yayınlanmıştır. PEICL md. 1:102 uyarınca, bu ilkelerin taraflar arasındaki sigorta ilişkisine uygulanabilmesi için, öncelikle tarafların sigorta sözleşmesinin PEICL’a tabi olacağı konusunda anlaşmaları gerekmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. M. Roland Beckmann, Annemarie Matusche Beckmann, **VersicherungsrechtsHandbuch**, 3. Aufl., München, C.H. Beck Verlag, 2015, §2, Nr. 21; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.34; Evrim Akgün, “Türk Hukuku ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (PEICL) Çerçevesinde Rizikonun Ağırlaşması ve Hafiflemesi”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı 91-92, 2012, s.170-197; Söz konusu ilkelere hakkında detaylı bilgi için bkz. Jurgen Basedow, John Birds, Malcolm Clarke, Herman Cousy, Helmut Heiss, Leander Loacker, **Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)**, 2nd Expanded Edition, Köln, Sellier European Law Publishers GmbH, 2016.

²⁷ PEICL maddelerinin Türkçe çevirisi için bkz. Samim Ünan, Serap Amasya, **Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (ASSHI)**-, (Çevrimiçi) <https://www.uibk.ac.at/zivilrecht/forschung/evip/restatement/sprachfassungen/peicl-tur.pdf>; Samim Ünan, Kerim Atamer, **Principles of European Insurance Contract Law (PEICL) - Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (ASSHI)**, İstanbul, Sigorta Hukuku Türk Derneği, 2011- (Çevrimiçi) , <https://docplayer.biz.tr/3466865-Principles-of-european-insurance-contract-law-peicl-avrupa-sigorta-sozlesmesi-hukuku-ilkeleri-asshi.html> (Erişim Tarihi: 10.01.2021)

kazanılan kısmının belirlenmesinden sonra en geç bir hafta içinde ödenir.”

Maddenin ilk fıkrası uyarınca sigortacı, tazminata ilişkin talebi kabul ettiğinde, gecikmeksizin ödeme yapmak veya üstlendiği edimleri yerine getirmekle yükümlü olacaktır. İkinci fıkrada ise tazminat avansı ödeme yükümlülüğü düzenlenmiş olsa da madde metninde “avans” terimi kullanılmamıştır. Buna göre, tazminat tutarı belirlenememiş olmakla beraber, talep sahibinin söz konusu tutarın en azından bir kısmına hak kazandığı belliyse, sigortacı gecikmeksizin bu kısmı ödeyecek ya da bu kısma ilişkin edimleri gerçekleştirecektir. Son olarak üçüncü fıkrada, önceki fıkralarda “gecikmeksizin” şeklinde belirtilen ifa zamanı için bir sınırlama getirilmektedir. Buna göre, sigorta tazminatı, talep kabul edildiği takdirde tazminat miktarının ya da hak kazanılan kısmın belirlenmesinden itibaren en geç bir hafta içerisinde ödenmektedir.

Kanaatimizce, söz konusu düzenleme, tazminat avansı ödemesi için araştırmaların tamamlanmaması başta olmak üzere diğer şartlara açıkça yer verilmemesi, tazminat avansı ödeme süresi için tazminat ödeme süresinden farklı bir belirlemede bulunulmaması ve zaten bu sürenin başlangıcı için talebin kabul edilmesi anının seçilmesi bakımından yetersiz şekilde kaleme alınmış bir düzenleme olup sadece diğer hukuk düzenlerinde var olan düzenlemeleri destekleyici mahiyettedir.

B. Gider Avansı Bakımından

1. Alman Hukukundaki Durum

Alman hukukunda, sigortacının gider avansı ödeme yükümlülüğü, biri zararın önlenmesi ve azaltılması için yapılan koruma ve kurtarma giderleri, diğeri ise hukuksal koruma faaliyetleri için yapılan giderler bakımından olmak üzere iki halde gündeme gelmektedir. Bu durum, Türk hukuku bakımından da geçerlidir. Ancak Türk hukukundan farklı olarak, VVG’de koruma ve kurtarma faaliyetleri için yapılan giderlere ilişkin esaslar iki ayrı hükümde bulunmaktadır. Bunlardan ilki zarar

sigortaları altında genel hükümlerde düzenlenen 83. maddedir. İkincisi ise mal sigortalarına ilişkin hükümler kısmında bulunan 90. maddedir. Türk hukukunda koruma ve kurtarma giderlerine ilişkin esaslar ise TTK md.1448’de tek bir maddede genel hükümler kısmında düzenlenmektedir²⁸. VVG § 83 uyarınca:

“(1) Sigortacı, VVG § 82’nin 1. ve 2 .fıkrası uyarınca yapılan makul giderleri faydasız kalmış olsalar bile karşılamakla yükümlüdür. Sigortacı, istem halinde giderler için gerekli tutarı avans olarak ödemek zorundadır. (2) Sigortacının ödeyeceği tazminat tutarında kısıntı yapma hakkının bulunması halinde, giderler için ödeyeceği tutarda da buna uygun olarak kısıntı yapabilir. (3) Sigortacının talimatları doğrultusunda yapılan giderler, sigorta tazminatı ile birlikte sigorta bedelini aşıyor olsalar dahi karşılanmak zorundadır. (4) Hayvan sigortalarında, beslenme ve bakım giderleri ile veteriner tedavi giderleri, sigortacı tarafından tazmin edilmesi gereken giderler kapsamında değildir.”

VVG’nin “Gider tazmini” kenar başlığı altında bulunan 83. maddesi ele alındığında, ilk fıkrada bir üst madde olan VVG § 82’ye yapılan atıf ile hangi giderlerin VVG § 83 kapsamında tazmin edileceğinin belirlendiği görülmektedir. Buna göre, ilgili atıf gereği sigorta ettirenin riziko gerçekleştiğinde imkanlar ölçüsünde zararı önleme ve azaltma maksadıyla yapacağı giderler bu kapsamdadır. VVG § 83 uyarınca, sigortacı, faydasız kalmış olsalar bile söz konusu giderleri, makul oldukları ölçüde karşılamakla yükümlüdür. Sigortacı, sigorta ettirenin talep etmesi halinde giderler için gerekli tutarı avans olarak ödemek zorundadır.

Belirtilmesi gerekir ki, Alman hukukunda sigortacının giderler için avans ödemesi, sigorta ettirenin bu yönde bir talebinin bulunması şartı dışında herhangi bir başka şarta bağlanmamıştır. Bu durum, Türk hukuku bakımından da geçerlidir. Ancak Türk hukuku ile kıyaslandığında, avansın kapsamını belirleyen giderlerin içeriğinin ve tutarının, Alman hukukundan daha farklı düzenlendiği görülmektedir.

²⁸ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s. 5.

İlk olarak, Alman hukukunda VVG § 83'ün 2. fıkrası uyarınca, sigortacının daha az tutarda tazminat ödeme hakkı doğarsa, giderler için ödeyeceği tutarı da buna uygun olarak azaltma hakkı bulunmaktadır²⁹. Böyle bir durumda, sigorta ettirenin avans talep edebileceği tutar da haliyle düşecektir. Türk hukukunda ise, bu düzenlemenin karşılığı bulunmamaktadır. Bununla birlikte, TTK md. 1448'in 3. fıkrasının son cümlesinde, eksik sigortanın yapıldığı haller için TTK md. 1462'nin kıyasen uygulanacağı düzenlenmektedir³⁰. Dolayısıyla sadece eksik sigorta hali bakımından sigortacının giderler için ödeyeceği tutarda kesintiye gitme hakkı bulunmaktadır. Bu bakımdan, eksik sigorta yapıldığı takdirde, belirlenen oran dahilinde sigortacının karşılamakla yükümlü olduğu gider tutarı azalacağından, ödeyeceği gider avansı tutarı da azalacaktır³¹.

Bir diğer farklı olan husus, Alman hukukunda yapılan giderlerin sigorta tazminatı ile birlikte sigorta bedelini aşması halinde tazmin edilebilmeleri, söz konusu giderlerin talimat kapsamında yapılmalarına bağlıdır³². Türk hukukunda ise, sigortacının talimatı ile yapılıp yapılmadığına bağlı olmaksızın, giderler sigorta tazminatından ayrı olarak ödenmekte ve sigorta bedelini aşsalar dahi sigortacı tarafından karşılanabilmektedir³³.

Son olarak, Alman hukukunda VVG § 83'ün son fıkrası uyarınca, hayvan sigortasında yemek ve bakım giderleri ile veteriner tedavi giderleri, sigortacı

²⁹ Alman hukukunda, sigorta ettirenin kanundan veya sözleşmeden doğan yükümlülüklerine ihmalen aykırı hareket etmesi, yaptığı giderlerin gerekliliği hususunda ağır ihmalle hataya düşmesi ve eksik sigorta hallerinde orantı kuralı ile giderler için ödenecek tutarın azaltılması mümkündür. Bu hususta bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 83 Nr. 36; Prölss, Martin, **a.g.e.**, § 83 Nr. 26; Ernst Bruck, Hans Möller, *Versicherungsvertragsgesetz Grosskommentar, Dritter Band-* §§ 74-99, 9. Aufl., Berlin, Berlin de Gruyter, 2012, §83 Nr. 61.

³⁰ Eksik sigortaya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.149 vd; Rayegan Kender, **Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku**, Güncelleştirilmiş On Altıncı Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s.330 vd; Eksik sigortanın bulunduğu hallerde, TTK md. 1448 uyarınca yapılan giderlerin tazmininde TTK md. 1462'nin uygulanacağına ilişkin bkz. Emine Yazıcıoğlu, Zehra Şeker Ögüz, **Sigorta Hukuku**, 3. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s.161; Barış Günay, **Sigorta Hukuku**, 3. Bası, Ankara, Seçkin Yayınları, 2021, s. 136.

³¹ Bu hususta detaylı açıklama için bkz. III. Bölüm, III. B.

³² Bu hususta bkz. Sven Marlow, Udo Spuhl, *BeckOK VVG*, 5. Ed, München, C.H. Beck Verlag, 2020, § 83 Nr. 41.

³³ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.6.

tarafından tazmin edilmesi gereken giderler kapsamında değildir. Halbuki Türk hukukunda TTK md. 1448’de bu şekilde bir ayrıma yer verilmediğinden hayvan sigortası kapsamında yapılan giderler için de sigortacıdan avans talep edilmesi mümkündür.

Belirttiğimiz üzere, Alman hukukunda koruma ve kurtarma giderleri için öngörülen düzenlemelerden bir diğeri VVG’nin mal sigortalarına ilişkin 90. maddesidir. VVG § 90 uyarınca:

“Sigorta ettiren, gerçekleşmesi mutlak olan riziko olayını engellemek veya etkilerini azaltmak maksadıyla gider yaptığında, VVG § 83’ün ilk fıkrasının ilk cümlesi, ikinci ve üçüncü fıkraları kıyasen uygulanır.”

İlgili hüküm gereği, Alman hukukunda sigortacı sadece mal sigortaları ile sınırlı olsa da TTK md. 1448’deki düzenleme gibi henüz rizikonun gerçekleşmediği ancak gerçekleşmesine kesin gözüyle bakıldığı durumlarda da, yapılan giderleri tazmin etmekle yükümlü tutulmaktadır³⁴. Bununla birlikte, hüküm içerisindeki ilgili atıflar incelendiğinde VVG § 83’ün ilk fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan avansa ilişkin düzenlemenin VVG § 90 kapsamında uygulanmayacağı görülmektedir. Bu sebeple, riziko gerçekleşmeden önce yapılan giderler bakımından sigorta ettirenin avans talep etmesi Alman hukukunda mümkün değildir.

Alman hukukunda sigortacının gider avansı ödeme yükümlülüğünün düzenlendiği son madde ise VVG’nin sorumluluk sigortalarına ilişkin kısmında “Hukuki Koruma Giderleri” kenar başlığı altında bulunan 101. maddesidir. VVG § 101’de yukarıda açıkladığımız maddelerden farklı olarak hukuksal koruma faaliyetleri için yapılan giderlere ilişkin esaslar ele alınmaktadır. Türk hukukunda ise sigortacının hukuksal koruma giderlerini ödeme borcuna ilişkin esaslar, sorumluluk

³⁴ Türk hukukunda sigorta ettirenin rizikonun mutlak olarak gerçekleşeceği haller bakımından da koruma ve kurtarma tedbiri alma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu husus TTK md. 1448’de açık olarak düzenlenmektedir. Alman hukukunda ise rizikonun gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu aşamada, sigorta ettirenin koruma ve kurtarma tedbiri alma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Buna rağmen mal sigortasıyla sınırlı olarak, ilgili tedbirler için gider yapılması halinde bu giderin sigortacı tarafından karşılanabileceği hususunda bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.513; İlgili düzenlemenin her iki tarafın da menfaatini korumak açısından isabetli olduğuna ilişkin bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 90, Nr. 3; Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83 Nr. 100.

sigortalarına ilişkin kısımda “Hukuki Koruma” kenar başlıklı TTK md. 1474 ve “Sigortacının Yardımları” kenar başlıklı md. 1476 olmak üzere birbiriyle bağlantılı iki maddede düzenlenmektedir. Ancak sigortacıdan gider avansı talep hakkı sadece TTK md. 1474’de öngörülmektedir. Bunun sebebi, TTK md. 1476’nın uygulama alanı bulduğu durumlarda ilgili giderlerin bizatihi sigortacı tarafından yapılacak olmasıdır³⁵. VVG § 101 fıkra 1 uyarınca:

“Üçüncü bir kişinin taleplerine karşı yapılan yargılama giderleri ve yargılama dışındaki giderler makul oldukları ölçüde sigorta kapsamındadır. Ayrıca, sigorta ettirenin, üçüncü kişiye karşı sorumluluğunu doğuran bir fiilde bulunması sebebiyle başlatılan ceza yargılamasında, sigortacının talimatı üzerine savunmaya ilişkin olarak yapılan giderler de sigorta teminatı kapsamındadır. Sigortacı, sigorta ettirenin talebi üzerine söz konusu giderler için avans ödemek zorundadır.”

VVG § 101’e kıyasla giderlerin kapsamının oldukça dar şekilde kaleme alındığı TTK md. 1474 gereği, hukuksal koruma giderleri kapsamına, sigortalı aleyhine ileri sürülen istemlere ilişkin yapılan makul giderler dahil olup, sigorta bedelini aşan giderler ancak sözleşmede kararlaştırıldıysa ödenebilmektedir³⁶. Alman hukukunda olduğu gibi, sigorta ettirenin bu giderleri avans olarak talep etmesi mümkündür.

2. İsviçre Hukukundaki Durum

İsviçre hukukunda, sigortacının giderleri karşılama borcuna ilişkin sVVG’de sadece koruma ve kurtarma giderleri bakımından düzenleme bulunmaktadır. Alman

³⁵ Bu hususta bkz. Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.316; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.312; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 101, Nr. 65.

³⁶ TTK md. 1474 kapsamında yapılacak giderler sadece yargılama giderleri ile sınırlı değildir. Yargılama dışı giderlerin de bu kapsamda kaldığına ilişkin bkz. Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.309; Samim Ünan, “Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Hukuksal Koruma Edimi”, **Sigorta Hukuku Sempozyumları**, Editör: Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 351; Günay, **a.g.e.**, s.205. Detaylı açıklama için bkz. III. Bölüm, II.B.2.

ve Türk hukukundan farklı olarak, sigortacının hukuksal koruma giderlerini karşılayacağına yönelik kanunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Kurtarma giderlerine ilişkin esasların yer aldığı sVVG § 70’de ise ilgili giderler bakımından sigortacıdan avans talep edilebileceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır³⁷. sVVG’ nin 70. maddesinin ilk fıkrasına göre, sigortacı, zararı azaltma amacına uygun olarak yapılan makul ölçüdeki giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar dahi ya da bu giderler sigorta tazminatıyla birlikte toplam sigorta bedelini aşmış olsa dahi tazmin etmekle yükümlüdür. Türk hukukundan farklı olarak ilgili fıkra da sVVG § 61’e yapılan atıfla sadece rizikonun gerçekleşmesinden sonra yapılan giderlerin karşılanacağı öngörülmektedir. Diğer yandan, TTK md. 1448’de de giderlerin, sigortacının talimatı üzerine yapılıp yapılmadığında bakılmaksızın sigorta bedelinden veya tazminatından ayrı olarak ödeneceği öngörüldüğünden, söz konusu düzenlemenin Türk hukukundaki düzenlemeyle örtüştüğü söylenebilecektir³⁸. Keza, sVVG § 70’in ikinci fıkrasında, eksik sigorta halinde belirlenen oran dahilinde giderlerin karşılanacağına ilişkin düzenleme de Türk hukukunda aynen geçerlidir³⁹.

3. Avusturya Hukukundaki Durum

Avusturya hukukunda, sigortacının gider avansı ödeme yükümlülüğü, Alman ve Türk hukukunda olduğu gibi iki halde gündeme gelmektedir. Bunlar, zararın önlenmesi ve azaltılması için koruma ve kurtarma giderleri yapılması ile hukuksal koruma sağlamaya ilişkin gider yapılması halleridir.

³⁷ sVVG § 70’de bu yönde bir düzenleme bulunmasa da İsviçre öğretisinde istem halinde giderler için avans ödenebileceği kabul edilmektedir. Bu hususta bkz. Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt, Anton K. Schnyder, **Kommentar zum schweizerischen Privatrecht- Bundesgesetz über den Versicherungsvertrag (VVG)**, Basel-Genf-München, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2001, Art. 70, Nr.5.

³⁸ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.7.

³⁹ sVVG § 70 hükmünün, (§61 ila §72 arasındaki diğer hükümlerle birlikte) 1 Ocak 2022 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 19 Haziran 2020 tarihli Federal Kanun No. I ile yürürlükten kaldırılması planlanmaktadır. Bu hususta ve ilgili Kanun’da getirilen diğer değişiklikler için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.fedlex.admin.ch/eli/oc/2020/884/de> (Erişim Tarihi: 10.01.2021).

Sigortacının koruma ve kurtarma giderlerini ödeme borcuna ilişkin esaslar Avusturya hukukunda öVVG § 63'te iki fıkra halinde düzenlenmektedir. öVVG § 63 uyarınca:

“(1) Sigortacı öVVG § 62 gereği yapılan makul giderleri, faydasız kalmış olsalar bile karşılamakla yükümlüdür. Sigortacı, verdiği talimatlar doğrultusunda yapılan giderleri, bunlar sigorta tazminatıyla birlikte sigorta bedelini aşıyor olsalar bile karşılamak zorundadır. Sigortacı, sigorta ettirenin talep etmesi halinde giderler için gerekli tutarı avans olarak ödemek zorundadır.(2) Eksik sigorta halinde, öVVG § 56 ve 57 hükümleri kıyasen uygulanır.”

Avusturya hukukundaki söz konusu madde, hayvan sigortaları bakımından ayrı bir düzenlemeye yer vermeyip, bu kapsamda yapılan giderleri de koruma ve kurtarma giderleri kapsamına dahil etmesi bakımından Alman hukukundan ayrılmaktadır. Ayrıca, sigortacının ödeyeceği giderlerde, sigortacının daha az tutarda tazminat ödeme hakkı olduğu tüm durumlar bakımından değil de sadece eksik sigortanın varlığı halinde kısıntıya gidilebileceğinin düzenlenmiş olması da hükmü Alman hukukundaki düzenlemeden ayıran ve Türk hukukundaki düzenlemeye yaklaştıran bir diğer husustur. Bu farklılıklar dışında sigortacının ödemesi gereken gider avansının tutarı ve içeriğini belirleyen hususlar Alman hukukundaki düzenleme ile aynı şekilde ele alınmıştır.

Avusturya hukukunda, koruma ve kurtarma giderlerinin ödenebilmesi ve dolayısıyla bu giderlere ilişkin avans talep edilebilmesi öVVG § 62'ye yapılan atıf doğrultusunda sadece riziko gerçekleştikten sonra mümkündür. Bu giderler, sigorta ettirenin, riziko gerçekleştikten sonra zararı önleme veya azaltmaya yönelik yapmış olduğu giderlerdir. Dolayısıyla, TTK md. 1448'de öngörüldüğü şekilde, rizikonun gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda yapılan giderlerin sigortacı tarafından karşılanması durumu Avusturya hukukunda söz konusu değildir.

Avusturya hukukunda sigortacının hukuksal koruma giderlerini karşılama ve bu giderler için avans ödeme yükümlülüğünün düzenlendiği madde öVVG'nin

sorumluluk sigortalarına ilişkin 150. maddesidir. Söz konusu düzenleme Alman hukukundaki düzenlemenin aynısıdır. Bu bakımdan ilgili düzenlemelerin karşılaştırılmasında belirttiğimiz hususlar Avusturya hukuku bakımından da geçerlidir. öVVG § 150 f. 1 uyarınca:

“Üçüncü bir kişinin taleplerine karşı yapılan yargılama giderleri ve yargılama dışındaki giderler makul oldukları ölçüde sigorta kapsamındadır. Üçüncü kişinin asılsız olduğu kanıtlanan istemleri bakımından da bu durum geçerlidir. Ayrıca, sigorta ettirenin, üçüncü kişiye karşı sorumluluğunu doğuran bir fiilde bulunması sebebiyle başlatılan ceza yargılamasında, sigortacının talimatı üzerine savunmaya ilişkin olarak yapılan giderler de sigorta teminatı kapsamındadır. Sigortacı, sigorta ettirenin talebi üzerine söz konusu giderler için avans ödemek zorundadır.”

4. Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkelerindeki Durum

PEICL’de sigortacının gider ödeme borcu da tıpkı Alman, Avusturya ve Türk hukukunda olduğu gibi hem koruma ve kurtarma giderleri bakımından hem de hukuksal koruma giderleri bakımından öngörülmektedir. Kurtarma ve koruma giderlerine ilişkin düzenleme “Zararı Azaltma Giderleri” kenar başlıklı 9:102. maddede, hukuksal koruma giderlerine ilişkin düzenleme “Savunma Giderleri” kenar başlıklı 14:101. maddede yer almaktadır.

Her ne kadar gider ödeme borcuna ilişkin düzenlemelere söz konusu ilkeler arasında yer verilmiş olsa da ilgili maddeler incelendiğinde, sigortacının söz konusu giderler bakımından avans ödeme yükümlülüğünün düzenlenmediği görülmektedir.

İçerik olaraksa PEICL 9:102’de, sigorta ettirenin zararın azaltılması için tedbir alırken yaptığı makul giderlerin, faydasız kalmış olsalar ve sigorta tazminatıyla birlikte toplam sigorta bedelini aşmış olsalar bile sigortacı tarafından ödeneceği öngörülmektedir. Rizikonun gerçekleşmesinin mutlak olduğu durumlarda yapılan giderler bakımından ayrıca bir belirleme yapılmamıştır. Bu bakımdan diğer hukuklarda olduğu gibi PEICL’in de Türk hukukundan ayrıldığı söylenebilecektir.

PEICL 14:101’de ise tek bir cümle ile sigortacının yapılan savunma giderlerini 9.102 uyarınca karşılamakla yükümlü olduğu düzenlenmektedir.

III. Sigorta Hukukunda Avans Ödemesinin Öngörülme Nedenleri

Sigorta hukuku kapsamında avans ödemesine ilişkin düzenlemeleri yukarıda açıkladığımız üzere tazminat avansı ve gider avansı olmak üzere iki ayrı alt başlıkta değerlendirmek mümkündür. Sigorta hukukunda tazminat avansı ve gider avansı talep edilebilmesi için bunlara dair ayrı hükümlerde değişik şartların gerçekleşmesi gerekli olsa da özü itibariyle sigorta hukukunda avans ödemesi, ilgili şartların varlığı halinde sigortacı tarafından yapılan ön ödeme olarak nitelendirilebilir. Bu noktada sigortacının gerek tazminatın gerek giderlerin karşılanması bakımından hak sahibine ön ödemede bulunma nedeninin incelenmesi önem arz etmektedir.

A. Tazminat Avansı Bakımından

Tazminat avansına ilişkin TTK md.1427 f.3 incelendiğinde, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin sigortacıya ihbarda bulunulması düzenlemede aranan öncelikli husustur. Söz konusu ihbardan itibaren sigortacının, ediminin kapsamını belirlemeye yönelik araştırmalara başlaması gerekmektedir. Kanun koyucu, rizikonun gerçekleştiği ihbarından itibaren üç aylık süre içerisinde araştırmaların tamamlanamamasını, sigorta ettiren veya diğer hak sahipleri bakımından aleyhe bir durum olarak kabul etmektedir. Bu sebeple, sigortacıya tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere tazminat avansı ödemesinde bulunma yükümlülüğü getirmektedir.

Tazminat avansı ödemesi ile sigorta ettirenin menfaatinin korunması amaçlanmaktadır. Bu husus, TTK md. 1427/3 gerekçesinde “*Tazminat veya can sigortaları bakımından bedel ödemesi için tüm bilgi ve belgeler sigortacıya verilmiş olmakla birlikte incelemeler bitirilememiş olabilir. Ancak, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini yaparken de amacı zararının bir an önce telafi edilmesi ve karşılaştığı tehlikeden dolayı herhangi bir mağduriyetinin doğmamasıdır. Bu durumda da sigorta ettirenin menfaati korunması gerekeceğinden madde ile sigortacıya ödenecek*

tazminat veya bedelden mahsup edilmek üzere avans verme mecburiyeti getirilmiştir.” şeklinde ifade edilmektedir.

Sigorta ettirenin sigortacı ile sözleşme ilişkisi kurmadaki amacının, riziko gerçekleştiğinde uğradığı mağduriyetin bir an önce giderilmesi olduğu gözetildiğinde, yeterince uzun olduğu savunulabilecek üç aylık sürenin geçmesine rağmen halen bekletilen sigorta ettirenin, içinde bulunduğu olumsuz ve belirsiz durumun bir ölçüde telafi edilmesi isabetli olacaktır⁴⁰. Aksinin kabulü, sigorta ettirenden, araştırmaların zamanında bitmemesinin tüm olumsuz sonuçlarına tek başına katlanmasını beklemek olacaktır. Bu da, rizikonun gerçekleşmesiyle zaten mağdur olan sigorta ettirenin, uzayan araştırma sürecinde, mağduriyetinin giderek artmasına, ekonomik durumunun kötüye gitmesine ve içinde bulunduğu zor durumun daha da ağırlaşmasına sebebiyet verecektir⁴¹. Ayrıca bu durum sigorta ettirenin ticari hayatına devam etmesine de engel olabilecek⁴², zararı halen tazmin edilmeyen sigorta ettirenin sigorta ilişkisi kurduğu sigortacıya karşı güven kaybetmesine ve gerektiği zamanda menfaati korunmayacaksa böyle bir sözleşme ilişkisine neden girdiğini sorgulamasına neden olabilecektir. Dolayısıyla, rizikonun teminat kapsamında gerçekleştiği ve sigortacının sorumlu olduğu hallerde; diğer bir deyişle sigortacının ödeme yükümlüsü olduğuna ilişkin tereddüt bulunmayan hallerde, sadece tazminatın kapsamı ve tutarı tespit edilemediği için, zaten mağdur olan sigorta ettirenin kanunda öngörülen üç aylık süreden daha fazla bekletilmemesi, en azından önden bir ödemeye içinde bulunduğu zor durumun hafifletilmesi gerekmektedir.

⁴⁰ Benzer yönde bkz. Dirk Looschelders, Petra Pohlmann, **VVG- Versicherungsvertragsgesetz**, 3. Aufl., Köln, Carl Heymanns Verlag, 2017, § 14 Nr. 35; Ernst Bruck, Hans Möller, **Versicherungsvertragsgesetz Grosskommentar, Erster Band- Einführung §§ 1-32**, 9. Aufl., Berlin, De Gruyter, 2008, §14, Nr.22.

⁴¹ Büyük çapta gerçekleşen riziko olaylarında araştırmaların aylarca hatta yıllarca devam edebileceğine ilişkin bkz. Beckmann, Matusche- Beckmann, **a.g.e.**, § 21, Nr.41; Sigortacının ödemekle yükümlü olduğu tutarın rizikonun gerçekleştiği andaki sigorta değeri olduğu gözetildiğinde, rizikonun gerçekleştiği tarih ile tazminat ödeme tarihi arasında geçecek sürede enflasyon nedeniyle zarara uğrayan eşyanın değerinde artış yaşanması halinde sigorta ettirenin menfaatinin zedeleneyeceğine ilişkin bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.309-310.

⁴² Yıldırım, **Muacceliyet**, s.309; Bruck, Möller, **Erster Band- Einführung**, §14, Nr.9.

Kanaatimizce, sigortacıya tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün getirildiği böyle bir düzenlemenin kanunda yer alması, sigorta ettiren sıfatını haiz olacak kişileri, sigorta ilişkisi kurmak yönünde teşvik eder niteliktedir. Zira, bu düzenleme sayesinde, araştırmaların üç aydan uzun sürmesi halinde sigorta ettirenin gireceği durumun belirsizliği bir nevi ortadan kaldırılmaktadır. Ayrıca, ihbardan itibaren üç aylık sürenin geçmesi halinde, mağduriyetinin kısmen de olsa giderileceği yönünde sigorta ettirene hukuki güvence verilmektedir.

En önemlisi, tazminat avansına ilişkin söz konusu düzenleme bulunmasaydı, iki tarafa da yüklenemeyen nedenlerle araştırmaların tamamlanamadığı hallerde, sigortacının araştırmaların bitimine kadar hiçbir şekilde ödemede bulunmayacak olması, onun bu durumdan istifade eden taraf olmasını sağlayacak, buna karşılık sigorta ettiren ise zararları tazmin edilmediği için menfaati korunup gözetilmeyen taraf olacaktı. Bu şekilde bir adaletsizliğin ortadan kaldırılması ve menfaatlerin dengelenmesi bakımından da söz konusu tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün kanunda düzenlenmesinin son derece isabetli ve önemli olduğu kanaatindeyiz.

B. Gider Avansı Bakımından

TTK md. 1448 ve TTK md. 1474'te gider avansı ödemesine ilişkin düzenlemelerin neden öngörüldüğüne ilişkin olarak ilgili madde gerekçelerinde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır⁴³. Bununla beraber, her iki madde birlikte değerlendirildiğinde hem zararın önlenmesi, azaltılması ve sigortacının rücu haklarını korumaya yönelik yapılan giderlerin hem de hukuki koruma sağlamaya yönelik yapılan giderlerin, en nihayetinde sigortacının sorumlu olacağı tazminat tutarını düşürme veya tazminat borcunun doğmaması maksadıyla yapıldığı

⁴³ Her ne kadar ilgili madde gerekçelerinde gider avansı ödemesine ilişkin düzenlemelerin neden getirildiğine dair bilgi bulunmasa da, her iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde, söz konusu hükümlerin esasen birbirinin uzantısı olduğu ve aynı amaca hizmet ettiği gerçeği ortaya çıkmaktadır. Bu durum, TTK md. 1474'ün gerekçesinde "*Tasarının bu maddesi ile getirilen düzenleme mal sigortalarında söz konusu olan zararı önleme azaltma yükümlülüğünün bir anlamda sorumluluk sigortalarındaki uzantısıdır. Zira, sigortalının kendi haklarını korumak için yapmış olduğu girişimler sigortacının ödeyeceği tazminat miktarına da etki edecektir.*" şeklinde yer alan ifadeden açıkça anlaşılmaktadır.

görülmektedir. Bu bakımdan, söz konusu giderlerin yapılmasında çıkarları korunan ve menfaat elde eden kişi sigortacıdır⁴⁴.

Söz konusu giderlerin sigortacı menfaatine sonuç doğurduğu gözetildiğinde, bunların sigorta ettiren tarafından karşılanmasını beklemek adil olmayacaktır. Bu bakımdan, giderlerin karşılanması için sigorta ettirenin, sigortacıdan ön ödeme talep etmesi de imkan dahilinde olmalıdır. Zira sigorta ettirenin gerekli giderler için yeterli bir mali kaynağı bulunmayabilir, bulunsa bile bu durum onu ciddi bir mali yük altında bırakıp zorlayabilir. Dolayısıyla, giderler için avans talep etme hakkının kendisine tanınması ile, ekonomik olarak tedbir alması mümkün olmayan sigorta ettirenin mali durumunu mazeret olarak ileri sürmesi engellenmektedir⁴⁵.

Diğer yandan, sigortacının lehine önlem alma yükümlülüğü bulunan sigorta ettirenin ekonomik durumu elverişli olsa dahi söz konusu önlemleri alması yönünde teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, talebi üzerine kendisine avans ödemesinde bulunulması, sigorta ettirenin elini rahatlatacak, bu sayede daha hızlı ve kolay şekilde önlem alabilecektir. Bu gerekçelerle, TTK md. 1448’de ve md. 1474’te giderler için talep halinde avans ödemesi yapılmasının zorunlu tutulması, tazminat avansı ödemesinde olduğu gibi kanaatimizce tarafların menfaatini dengeleyen yerinde bir düzenlemedir.

IV. Sigorta Hukukunda Avans Ödemesinin Hukuki Niteliği ve Benzer Kurumlardan Farkı

A. Tazminat Avansı Bakımından

Sigorta hukukunda tazminat avansı talebinin hukuki niteliği hakkında TTK md. 1427 hükmünün gerekçesinde bir açıklama yoktur. Bu bakımdan, tazminat avansı talebinin hukuki niteliği belirlenirken hükmün düzenlenme amacının göz

⁴⁴ Aynı yönde bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 83, Nr. 1; Beckmann, Matusche- Beckmann, **a.g.e.**, § 15, Nr.72; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 101, Nr. 3.

⁴⁵ Benzer olarak, sigorta ettirenin giderlerin karşılanmasını daha sonra sigortacıdan talep edebilecek olmasının, kendisini ilgili giderleri yapma hususunda teşvik edeceğine ilişkin bkz. Yazıcıoğlu, Şeker Öğüz, **a.g.e.**, s.157; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.10.

önünde bulundurulması ve benzer amaca sahip diğer kurumlar üzerinden fikir yürütülmesi uygun olacaktır. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere⁴⁶, tazminat avansı ödemesiyle araştırmaların gecikmesi sebebiyle sigorta ettirenin daha fazla mağdur edilmemesi ve bir an önce zararının telafi edilebilmesi amaçlanmaktadır. Avans ödemesi sayesinde sigorta ettirenin menfaatinin korunması sağlanmaktadır. Bu bakımdan, sigorta hukukundaki tazminat avansı ödemesini, benzer amaca sahip olan adli yardım, nafaka ve işçi ücretinin avans olarak ödenmesi kurumları bir yana, en çok da geçici ödeme kurumuyla ilişkilendirmek mümkündür. Ancak kurumlar arasında farklılıklar da bulunmaktadır. Bu hususa ilişkin değerlendirmelerin ise her bir kurum özelinde ayrıca ele alınması uygun olacaktır.

1. Adli Yardımla Karşılaştırılması

HMK md. 334 ila md. 340'ta düzenlenen adli yardımla ekonomik durumları sebebiyle yargılama ve avukat giderlerini karşılayamayan kişiler, dava konusu üzerinde haklılıklarını yaklaşık olarak ispat edebildikleri takdirde, dava açma veya savunmada bulunmaları için söz konusu giderlerden muaf tutulmaktadır. Adli yardımla mali gücü bulunmayan veya bulunsu bile ilgili davaya göre yetersiz kalan kişilerin hak arama özgürlüklerini kullanabilmeleri sağlanmaktadır⁴⁷. Kanaatimizce, adli yardımda bulunulması sebebinin kişinin mağduriyetini giderebilmek olduğu gözetildiğinde, bu kurumun sigorta hukukundaki avans ödemesiyle benzer mahiyette olduğu düşünülebilir. Ancak, iki kurum arasında en önemli fark, adli yardımdan faydalanmak isteyen kişinin ödeme gücünün yargılama ve avukat giderlerini karşılamaya yeterli olmamasıdır. Oysaki sigorta hukukunda sigorta ettirenin tazminat avansı talep edebilmesi, kendisinin mali gücünün yetersiz olmasına bağlı değildir. Sigorta ettiren, ekonomik olarak böyle bir ihtiyacı bulunmasa dahi tazminat avansı talep etme hakkına sahiptir.

⁴⁶ Bkz. I. Bölüm, III. A

⁴⁷ Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, C:5, 6. Baskı, İstanbul, Demir Demir Yayınları, 2001, s.5418 vd.; Ejder Yılmaz, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 4260 vd.; İlhan Postacıoğlu, Sümer Altay, **Medeni Usul Hukuku Dersleri**, 8. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020, s.955 vd.

2. TMK md. 332 ve 333'te Öngörülen Nafakayla Karşılaştırılması

TMK md. 332 ve 333'te sırasıyla soy bağına ilişkin nafaka davalarında ve babalık davalarında nafaka istenebileceği düzenlenmiştir⁴⁸. Her iki hükümde de istenilen nafakayla çocuğun ihtiyaçlarının giderilmesi amaçlanmaktadır⁴⁹. TMK md.332 uyarınca nafaka ödenebilmesi için bir nafaka davası açılmış olması, bu dava sürerken soy bağıının bulunduğu tespit edilmesi ve nafaka talebinin ileri sürülmesi gerekmektedir. Bu şartlar altında nafaka, ya depo edilecek ya da geçici olarak ödenecektir. TMK md.333'e göre ise bir babalık davası açılmış olması, davada nafaka talep edilmesi ve hakim tarafından babalık olasılığının kuvvetli bulunması nafaka ödenmesi için yeterlidir. Dolayısıyla bu davada henüz soy bağıının kurulmaması sebebiyle nafaka yükümlülüğü doğmasa bile çocuğun babası olduğuna kesin gözüyle bakılabiliyorsa, hakim, hüküm kurulana kadar geçici olarak nafaka ödenmesine karar verebilecektir. Sigorta hukukunda ödenen avans ile söz konusu iki maddede düzenlenen nafaka türü kıyaslandığında, sigorta ettirenin/ çocuğun mağdur edilmemesi ortak amaç olarak görülmektedir. Ayrıca, her iki kurumda ödemelerin talep üzerine yapılması da kurumların benzer şartları haiz olduğunu göstermektedir. Ancak sigorta hukukunda tazminat avansı ödenebilmesi için öncelikle sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünün bulunduğu konusunda bir tereddüt olmamalıdır⁵⁰. TMK md. 332'de de benzer şekilde sadece soy bağıının bulunduğu tespit halinde nafakanın ödeneceği öngörülmektedir. Ancak TMK md.333'te nafaka yükümlülüğünün bulunmamasına rağmen babalığın kuvvetli olasılığı şartıyla

⁴⁸ Bu başlık altında yoksulluk nafakası, iştirak nafakası ve yardım nafakalarına bilinçli olarak değinilmemiştir. Zira, ilgili nafaka türleri, davada hüküm kurulmasından sonra nihai olarak ödenmektedirler. Tedbir nafakası ise, henüz dava devam ederken ve nihai hüküm kurulmadan önce ödenmesi bakımından ilgili nafaka türlerinden ayrılmaktadır. Ancak bu nafaka türünün de avans niteliği bulunmamaktadır. Zira, tedbir nafakası boşanma ve ayrılık davaları sırasında ödense de, dava sonucunda hakim ödemeye değil, boşanmaya veya ayrılığa hükmeder. Dolayısıyla tedbir nafakası ile dava sonucunda ödeneceği kararlaştırılan bir tutarın önceden ödenmesi durumu söz konusu değildir.

⁴⁹ Kemal Oğuzman, Mustafa Dural, **Aile Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1998, s. 378 vd.; Ahmet Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, 5. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2020, s. 617 vd.; Mustafa Dural, Tufan Ögüz, Mustafa Alper Gümüş, **Türk Özel Hukuku C.III Aile Hukuku**, 13. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018, s.341; Bilge Öztan, **Aile Hukuku**, 6. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2015, s. 624 vd.

⁵⁰ Bu hususta detaylı açıklama için bkz. II. Bölüm, II.C.

hâkimin nafaka ödenmesine karar verebileceğinin düzenlenmiş olması, bu kurumun sigorta hukukundaki tazminat avansı ödemesinden ayrı bir mahiyette olduğunu göstermektedir.

3. İşçi Ücretinin Avans Olarak Ödenmesiyle Karşılaştırılması

TBK md. 406 son fıkrada işçinin belirli şartlar altında işverenden avans isteyebileceği düzenlenmektedir. Buna göre, işçiye avans ödenebilmesi için işçinin zorunlu bir ihtiyacı doğmalı, işveren hakkaniyet gereği avans ödeyebilecek durumda olmalı ve avans işçinin hizmetiyle orantılı olarak ödenmelidir⁵¹. İş hukukundaki avans ödemesiyle işçinin menfaatinin korunması sağlanmaktadır. Bu bakımdan, işverenin ödediği avansın, sigorta hukukunda sigortacının ödediği avansla aynı amaca sahip olduğu söylenebilecektir. Ayrıca iş hukukunda ödenen avans, borcun muaccel hale gelmesinden önce yapılan bir ön ödeme olarak gündeme gelmektedir. Bu açıdan da sigorta hukukundaki tazminat avansı ile benzer niteliktedir. Hem sigorta tazminat avansı hem de işçiye ödenen avans, tazminattan/ücretten mahsup edilmek üzere ödenmeleri bakımından da benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte, iki kurum arasında önemli farklar da vardır. Sözgelimi, işçinin avans talebini ileri sürmesi ve zorunlu bir ihtiyacının bulunduğunu işverene bildirmesi gerekmektedir. Sigorta hukukunda da tazminat avansı talep üzerine ödenmektedir. Ancak kanunda sigorta tazminat avansının ödenmesi için sigorta ettirenin zorunlu bir ihtiyacının doğmuş olması veya mali gücünün bulunmaması şartı aranmamaktadır. Bu bakımdan iki kurumdaki avans ödemeleri birbirinden ayrılmaktadır.

4. Geçici Ödemeye Karşılaştırılması

TBK md. 76'da geçici ödeme kurumu düzenlenmektedir. Buna göre, hakimin geçici ödemeye hükmedebilmesi için haksız fiil sonucu zararın oluşması⁵², zarar

⁵¹ Sarper Süzek, **İş Hukuku (Genel Esaslar- Bireysel İş Hukuku)**, Yenilenmiş 18. Baskı, İstanbul, Beta, 2019, s.368; Hamdi Mollamahmutoğlu, Muhittin Astarlı, **İş Hukuku (Genel Kavramlar- Bireysel İş İlişkileri)**, 5. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s.592; Kenan Tuçomağ, Tankut Centel, **İş Hukukunun Esasları**, 9. Bası, İstanbul, Beta, 2018, s.124; Nuri Çelik, Nurşen Caniklioğlu, Talat Canbolat, **İş Hukuku Dersleri**, Yenilenmiş 31. Baskı, İstanbul, Beta, 2018, s.324.

⁵² TBK md. 114 gereği sözleşmeye aykırılık sonucu oluşan zararlar bakımından da geçici ödemenin söz konusu olabileceğine ilişkin bkz. Ahmet Kılıçoğlu, "Haksız Fiilde Müteselsil Sorumluluk ve

görenin iddiasının haklılığını inandırıcı delillerle ortaya koyması, zarar görenin geçici ödemeye ilişkin istemde bulunması ve zarar görenin ekonomik durumunun geçici ödemeyi gerektirmesi şartları birlikte bulunmalıdır. İlgili hüküm uyarınca, bu şartlar gerçekleştiğinde yargılama sonunda hükmedilecek tazminata mahsuben geçici ödeme yapılacaktır.

Geçici ödeme ve tazminat avansı kurumları birlikte değerlendirildiğinde, iki kurum arasında benzer hususların bulunduğu yadsınamayacaktır⁵³. Her iki kurumda da gerçekleşen bir “zarar” ve bu zararın etkilerinin üzerinde olduğu “zarar gören” bir kişi bulunmaktadır. Geçici ödemeye zarar görenin uzun zaman alabilen yargılama sürecinde dava sonuna kadar bekletilerek mağdur edilmemesi amaçlanmaktadır⁵⁴. Sigorta hukukunda tazminat avansının da, uzayan araştırma sürecinde zarar gören sigorta ettirenin mağduriyetini giderebilmek maksadıyla ödendiği gözetildiğinde iki kurumun amaçlarının ortak olduğu görülmektedir. Keza, her iki ödemenin yapılabilmesi için de bu yönde bir talebin ileri sürülmesi gerekmektedir. Ayrıca, ödenen tutarın daha sonradan tespit edilen tazminat tutarından mahsup edilecek olması hususu her iki düzenlemede de yer almaktadır.

Belirtmek gerekir ki, iki kurum arasındaki bu benzerlikler dikkate alındığında, sigorta tazminat avansının bir nevi geçici ödeme niteliğinin bulunduğu

Geçici Ödemeler”, Symposium anlässlich des 80. Jahrestages des Inkrafttretens des Türkischen Zivilgesetzbuch, **Türk Medeni Kanunu’nun Yürürlüğe Girişinin 80. yılı Münasebetiyle Düzenlenen Sempozyum**, Ankara, 2006, s.176-177; Murat Topuz, “6098 Sayılı TBK Uyarınca Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkilerine Dair Yargılamalarda Geçici Ödemeler (TBK m.76)”, **MÜHAD, Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, No.III, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan**, İstanbul, 2012, s.280; Gökhan Antalya, “Türk Borçlar Kanunu Madde 76 Düzenlemesi : Geçici Ödeme”, **Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Vol.8, Prof. Dr. Aydın Zevklilere Armağan**, C.I, 2014, s.192; Kumru Kılıçoğlu Yılmaz, “Geçici Ödemeler”, **TBB Dergisi**, S.110, 2014, s. 112; Mert Namlı, Makbule Serra Korkut, “Türk Borçlar Kanunu’nda Yer Alan Geçici Ödemelerin Hukuki Niteliği”, **Sorumluluk Hukuku Seminerler**, Editör: Başak Baysal, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s.322; Buna karşılık geçici ödemelerin sözleşmeye aykırılık hallerine uygulanmaması gerektiği görüşü için bkz. Aslı Makaracı Başak, Gülen Sinem Tek, “Türk Borçlar Kanunu’nda Getirilen Geçici Ödeme Hakkında Düşünceler”, **DEÜHFD**, C:15, Özel Sayı, 2013, s.1124.

⁵³ İki kurumun da ortak amaca sahip olması bakımından tamamen ilgisiz olduklarının söylenemeyeceğine ilişkin bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.309.

⁵⁴ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.175; Nihat Yavuz, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, C.1, 2. Bası., Ankara, 2015, s.593; Topuz, **a.g.e.**, s.263; Kılıçoğlu Yılmaz, **a.g.e.**, s.112; Antalya, **a.g.e.**, s. 187.

görüşü ileri sürülebilir⁵⁵. Ancak kanaatimizce, sigorta tazminat avansı ödemesinin, TBK md. 76'da düzenlenen geçici ödeme kurumunun sigorta hukukundaki bir görünümü olduğunun kesin olarak kabulü şu gerekçelerle mümkün değildir:

Geçici ödeme ile tazminat avansı ödemesi arasında ciddi farklar bulunmaktadır⁵⁶. Bunlardan en önemlisi, tazminat alacağının muaccel olup olmamasına göre ilgili ödemelerin talep edilebilirliğinin değişmesidir. Geçici ödemenin talep edilebilmesi için tazminat alacağının muaccel olması gerekmektedir. Oysaki sigorta hukukunda tazminat avansı ödemesinin, sigorta tazminatı alacağının muaccel olması halinde talep edilmesi mümkün değildir. Zira TTK md. 1427 f. 3 hükmünün amacı ve lafzı, muaccel hale gelen tazminat alacağına rağmen tazminat avansı ödemesi yapılmasının kararlaştırılmasına elverişli değildir⁵⁷. Diğer yandan, geçici ödemede bulunulması için zarar görenin ekonomik durumunun bu ödemeyi gerektirmesi şarttır. Oysaki, sigorta hukukunda tazminat avansı ödenebilmesi sigorta ettirenin mali durumuna bağlı değildir. Ayrıca, geçici ödeme yapılabilmesi için zarar görenin iddiasının haklılığını inandırıcı delillerle ispat etmesi yeterli görülmektedir.

⁵⁵ Sigorta hukukunda tazminat avansı ödemesinin geçici ödeme olduğuna ilişkin bkz. Kılıçoğlu Yılmaz, **a.g.e.**, s.124; Geçici ödeme kurumunun hukuki niteliği hakkında ise öğretide bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bazı yazarlar, geçici ödemenin hukuki niteliğini maddi hukuk kapsamında değerlendirerek ön ödeme, ön tazminat, nafaka gibi kurumlara benzerlik kurmaktayken, diğer yazarlar konuyu muhakeme hukuku kapsamında ele alarak geçici ödemeyi adli yardımla ilişkilendirmekte veya geçici hukuki korumanın bir türü olduğunu ya da eda tedbiri niteliğinde olduğunu ileri sürmektedir. Geçici ödemeyi ön ödeme kurumu ile ilişkilendiren görüşler için bkz. Topuz, **a.g.e.**, s.269; Antalya, **a.g.e.**, s.190; Nafakanın hukuki niteliği ile kıyaslayan görüş için bkz. Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.182; Topuz, **a.g.e.**, s.268; Ön tazminat ile ilişkilendiren görüş için bkz. Turgut Öz, **Yeni Borçlar Kanununun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler**, 3. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 14; Geçici ödemeyi adli yardım ile ilişkilendiren görüşler için bkz. Makaracı Başak, Tek, **a.g.e.**, s.1116, dn. 18; Geçici ödemeyi bir tür geçici hukuki koruma olarak kabul eden görüşler için bkz. Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 179; Topuz, **a.g.e.**, s.277; Makaracı Başak, Tek, **a.g.e.**, s.1122; M. Kemal Oğuzman, Turgut M. Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C.II, 16. Bası, Vedat Kitapçılık, 2021, s. 134 vd.; Eda tedbiri niteliğinde olduğunu kabul eden görüşler için bkz. Evrim Erişir, **Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013, s. 421 vd.; Cengiz Serhat Konuralp, **İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Tedbirler**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013, s.44.

⁵⁶ TTK md. 1427'de düzenlenen sigorta tazminat avansının TBK md. 76'da düzenlenen geçici ödeme kurumundan farklı olduğuna ilişkin bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.307 vd.

⁵⁷ Bu hususta detaylı açıklama için bkz. II. Bölüm, VI. B.

Ancak sigorta tazminat avansı ödenebilmesi için sigortacının sorumluluğunun bulunduğu hususunda bir uyumsuzluk olmamalıdır⁵⁸.

B. Gider Avansı Bakımından

Sigorta hukukunda giderlerin sigortacıdan talep edilmesi, esas itibariyle vekalet ilişkisi içerisinde (TBK md. 510) veya vekaletsiz iş görmede (TBK md. 529) yapılan giderlerin vekalet verenden/ iş sahibinden talep edilebilmesi ile aynı temele dayanmaktadır⁵⁹. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, sigorta hukukunda söz konusu giderler, sigortacının ödeyeceği tazminat tutarını azaltmaya veya tazminat borcunun doğmamasını sağlamaya yöneliktir. İlgili giderlerin yapılmasında menfaat elde eden taraf sigortacı olduğundan, giderleri karşılama yükümlülüğü de sigortacıya ait olmaktadır. Vekalet ilişkisinde ve vekaletsiz iş görmede de yapılan giderler vekalet verenin/ iş sahibinin çıkarlarının korunması amacıyla yapılmakta olup, bu kişiler kendi menfaatleri için yapılan giderleri tazmin etmekle yükümlü tutulmaktadır⁶⁰. Bu bakımdan sigorta hukukunda gider tazmininin ilgili kurumlarla benzer nitelikte olduğu ileri sürülebilecektir. Ancak kurumlar arasında farklılıklar da bulunmaktadır. Bu hususa ilişkin değerlendirmelerin ilgili kurumlar özelinde ayrıca ele alınması gerekmektedir.

1. Vekaletle Karşılaştırılması

TBK md. 510 gereği vekilin yapmış olduğu giderleri vekalet verenden talep edebilmesi için taraflar arasındaki vekalet sözleşmesi geçerli olmalı, vekil vekalet ilişkisi kapsamında iş görürken gider yapmış olmalı ve yapılan gider vekaletin ifası

⁵⁸ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.308.

⁵⁹ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr.2; Pröls, Martin, **a.g.e.**, §83, Nr.1; Alman öğretisinde, hukuki koruma giderlerinin karşılanması talebinin sigortacının asli edim yükümlülüğüne dayalı olduğu, bu sebeple vekalet ilişkisine veya vekaletsiz iş görmeye dayalı bir nitelendirme yapmaya gerek olmadığı savunulmaktadır. Bu hususta bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §101, Nr.9; Sorumluluk sigortalarında hukuki koruma giderlerinin bizzat sigortacı tarafından yapılacağı ancak sigortacının TTK md. 1476 uyarınca devreye girmediği durumlarda, sigorta ettirenin gider yapabilmesinin mümkün olduğu ve bu giderler için sigortacıdan avans talep edebileceğine ilişkin detaylı açıklama için bkz. III. Bölüm, II. B.

⁶⁰ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Cevdet Yavuz, Faruk Acar, Burak Özen, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, 17. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2021, s.601 vd.; Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 8. Bası, İstanbul, Yetkin Yayınları, 2020, s. 713 vd.

için gerekli olmalıdır⁶¹. Sigorta hukukunda giderler için sigortacıdan avans talep edilebilmesi için de taraflar arasında geçerli bir sigorta sözleşmesinin bulunması ve yapılacak giderlerin makul olması gerekmektedir⁶². Bu bakımdan, sigorta hukukunda giderlerin tazmini veya giderler için avans ödenmesi, vekalet ilişkisi kapsamında yapılan giderlerin karşılanması ile benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte, sigorta hukukunda sigorta ettiren ile sigortacı arasında sigorta ilişkisinden bağımsız bir vekalet ilişkisi bulunmamaktadır. Sigortacının giderleri karşılama ve avans ödeme yükümlülüğü taraflar arasındaki sigorta sözleşmesi ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Bu sebeple, sigorta hukukunda giderler için avans talep edilebilmesi, vekalet ilişkisi bakımından öngörülen şartların da ayrıca bulunmasına bağlı değildir⁶³. Söz konusu talep hakkı, vekalet ilişkisinden kaynaklanmadığı gibi, vekalet dayalı özel bir talep hakkı olarak da nitelendirilemeyecektir. Dolayısıyla, sigorta ettiren TTK md. 1448’de ve TTK md. 1474’te yer alan özel düzenlemeler karşısında giderler için avans ödenmesi talebini genel hüküm olan TBK md. 510 uyarınca ileri süremeyecektir⁶⁴.

2. Vekaletsiz İş Görmeye Karşılaştırılması

TBK md. 529 uyarınca iş görenin yapmış olduğu giderleri iş sahibinden talep edebilmesi için, iş gören vekaleti olmaksızın başkasına ait bir işi onun menfaatine olacak şekilde görmeli ve bu işin görülmesi gerekli olmalıdır⁶⁵. Sigorta hukukunda sigorta ettirenin yaptığı giderleri sigortacıdan talep etmesi vekaletsiz iş görme olarak düşünülebilecek olsa da, aralarındaki sigorta sözleşmesi ilişkisi nedeniyle sigorta ettirenin koruma ve kurtarma ile hukuki koruma sağlamaya ilişkin tedbir alma

⁶¹ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, **a.g.e.**, s.750.

⁶² Sigortacının giderler için avans ödeme yükümlülüğünün şartları hakkında detaylı açıklama için bkz. III. Bölüm, II.

⁶³ Giderlerin karşılanması talebi bakımından aynı yönde bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.13; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr.2; Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, § 83 Nr. 1; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §101, Nr.9.

⁶⁴ Giderlerin karşılanması talebi bakımından bu hususta bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.13; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr.3; Ansgar Staudinger, Wolfgang Halm, Domenik Wendt, **Versicherungsrecht Kommentar**, 2. Aufl., Neuwied, Luchterhand, 2017, §83, Nr.5; Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, § 83 Nr. 1.

⁶⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, **a.g.e.**, s.910 vd.

yükümlülüğü bulunduğundan vekaletsiz olduğu söylenemeyecektir. Bu bakımdan gerek çoktan yapılan giderlerin tazmininin talep edilmesi, gerek yapılacak giderler için avans talep edilmesinin vekaletsiz iş görmeye dayandırılması mümkün değildir⁶⁶. Ayrıca, giderler için avans talebinin ileri sürülmesi durumunda, sigortacı yapılacak giderler hakkında hem bilgi sahibi olmakta hem de ilgili giderlerin yapılması için talimatı varsa bunu sigorta ettirene iletmektedir. Bu aşamada giderlerin yapılıp yapılmaması konusunda sigortacının tasarrufu bulunduğu gözetildiğinde, avans talebinin karşılanmasının vekaletsiz iş görme kapsamında değerlendirilmesi olanaklı değildir⁶⁷. Bununla birlikte, sigorta ettirenin talimat olmaksızın veya verilen talimatın üzerinde gider yapması durumunda, ilgili giderler bakımından vekaletsiz iş görme kapsamında sigortacıdan ayrıca talepte bulunması mümkün değildir⁶⁸. Zira, bu durumda özel düzenleme olmaları sebebiyle TTK md. 1448 ve TTK md. 1474 hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

⁶⁶ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr.3; İş görenin aralarındaki bir hukuki ilişki nedeniyle iş yapmasının vekaletsiz iş görme olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin bkz. Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s.721 vd.; Eren, **a.g.e.**, s.911

⁶⁷ Vekaletsiz iş görmede, iş verenin iş görene yetki veren bir hukuki durumda bulunmaması gerektiğine ilişkin bkz. Yavuz, Acar, Özen, **a.g.e.**, s.721 vd.

⁶⁸ Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.13; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr.3; Ansgar Staudinger, Wolfgang Halm, Domenik Wendt, *Versicherungsrecht Kommentar*, 2. Aufl., Neuwied, Luchterhand, 2017, §83, Nr.5; Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, § 83 Nr. 1.

İKİNCİ BÖLÜM

SİGORTA HUKUKUNDA TAZMİNAT AVANSI

I. Tazminat Avansına İlişkin Hükümün Uygulama Alanı

A. Sigorta Türleri Bakımından

TTK'nın sigorta hukuku başlıklı altıncı kitabı, sigorta sözleşmelerine ilişkin genel hükümlerin ve sigorta türlerine ilişkin özel hükümlerin yer verildiği iki ayrı kısımdan oluşmaktadır. Sigorta hukukunda tazminat avansına ilişkin esaslar, sigorta sözleşmelerine dair genel hükümlerin yer verildiği birinci kısımda “Tazminat Ödeme Borcu” kenar başlığına sahip 1427. maddenin 3. fıkrasında düzenlenmektedir¹. Buna göre, genel hükümler kısmında yer aldığı gözetildiğinde, sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün ikinci kısımda öngörülen sigorta türlerinin tamamında uygulama alanı bulacağı söylenmelidir².

Nitekim TTK md. 1427 f. 3'ün lafzından da tazminat avansı hükmünün bütün sigorta türlerini kapsadığı anlaşılmaktadır. Bu durum, fıkra hükmünde geçen “*tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere*” ve “*hasar miktarının veya bedelin en az yüzde ellisi*” ifadelerinden anlaşılmaktadır. Kanun koyucu, zarar sigortaları bakımından tazminat, can sigortaları bakımından bedel diyerek her iki sigorta türü bakımından avans talep edilebileceğini hüküm altına almıştır. Böylece, kenar başlığının “tazminat ödeme borcu” olması ve “tazminat” ifadesinin sadece zararı karşılamak anlamında kullanılması sebebiyle, can sigortalarının hükmün

¹ Yabancı hukuklardaki duruma bakıldığında, Alman hukukunda tazminat avansı genel hükümler altında VVG 14' te düzenlenmektedir. İsviçre hukukunda tazminat avansı kanunda hüküm altına alınmamaktadır. Avusturya hukukunda da tazminat avansına VVG 11'de genel hükümler altında yer verilmektedir. Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri'nde ise tazminat avansına ilişkin düzenleme PEICL 6:104 maddesinde yine genel hükümler bölümünde bulunmaktadır. Dolayısıyla Türk hukukunda tazminat avansının düzenleme yeri ve uygulama alanı yabancı hukuklardakiyle aynıdır.

² 6762 sayılı eTTK'da ise tazminat avansına ilişkin esaslar, sadece deniz rizikolarına karşı sigortalar ile sınırlı olarak 1451. maddede öngörülmüştür. Yürürlükteki TTK'da ise tazminat avansının genel hükümlere ilişkin kısımda düzenlenmesiyle uygulama alanı genişletilmiştir.

kapsamının dışında bırakıldığı yönünde oluşabilecek algının da ortadan kaldırılması sağlanmıştır.

Bununla birlikte ifade edelim ki, biz de sigortacının bu hüküm kapsamında ödemek zorunda olduğu avansın, kanunun diğer maddelerinde öngörülen gider avansından farklı bir avans çeşidi olduğunu belirtmek için, kenar başlığı ile de uyumlu olması açısından “tazminat avansı” olarak adlandırma yapmaktayız. Ancak öğretilerde yer alan ve bizim de katıldığımız görüşe göre, can sigortaları bakımından “sigorta tutarı” ifadesi daha isabetlidir³. Maddenin kenar başlığının ise hem sigorta tazminatı hem de sigorta tutarı ifadelerini kapsayacak şekilde “sigorta bedelini ödeme borcu” olarak değiştirilmesi daha uygundur⁴. Bu durumda sigortacının ödemekle yükümlü olduğu avansın “sigorta bedeli avansı” olduğunu ileri sürmek mümkün olacaktır. Diğer yandan, sigorta türü fark etmeksizin tarafların bir sigorta sözleşmesi akdederken kararlaştırdıkları hususun, riziko gerçekleştiğinde sigorta ettirenin mağduriyetinin bir an önce giderilmesi olduğu gözetildiğinde tazminat avansı yükümlülüğünün sadece belirli bir sigorta türü için uygulama alanı bulacağını ileri sürmek zaten mümkün değildir⁵. Bununla birlikte, her bir sigorta türü için tazminat avansı hükmünün uygulanabilirliği detaylı bir şekilde incelenmelidir. Zira, sigorta türlerine ilişkin özel hükümlerde tazminat avansı hükmünün uygulanması imkanının olmadığı durumlar söz konusu olabilir. Bu sebeple, TTK’nın sistematığıne uygun olarak önce zarar sigortaları, sonra can sigortaları bakımından tazminat avansı kurumu ele alınmalıdır⁶.

³ Bu hususta bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.275-276.

⁴ “Bedel” deyiminin daha üst bir kavram olması sebebiyle, genel hükümler kısmında sadece “sigorta bedeli” denilmesinin yeterli olacağına ilişkin bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.276.

⁵ TTK md. 1427’nin gerekçesi incelendiğinde, tazminat avansının öngörülme sebebine ilişkin açıklamaların bulunduğu kısımda hem zarar hem de can sigortaları bakımından sigortacının avans ödeme mecburiyetinden bahsedildiği görülmektedir. Gerekçenin ilgili kısmı şu şekildedir: “Tazminat veya can sigortaları bakımından bedel ödemesi için tüm bilgi ve belgeler sigortacıya verilmiş olmakla birlikte incelemeler bitirilememiş olabilir. Ancak, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini yaparken de amacı zararının bir an önce telafi edilmesi ve karşılaştığı tehlikeden dolayı herhangi bir mağduriyetinin doğmamasıdır. Bu durumda da sigorta ettirenin menfaati korunması gerekeceğinden madde ile sigortacıya ödenecek tazminat veya bedelden mahsup edilmek üzere avans verme mecburiyeti getirilmiştir.”

⁶ TTK’daki ayrıma göre sigorta sözleşmeleri zarar ve can sigortaları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Öğretilerdeki tasnife göre ise, sigorta sözleşmeleri ihtiyacın karşılanması kıstasına ve rizikonun

1. Zarar Sigortalarında Tazminat Avansı

Zarar sigortaları, sigorta sözleşmesi ile belirlenen rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle kişinin malvarlığında oluşan zararın karşılanmasına ilişkin sigortalar olup mal sigortası ve sorumluluk sigortası olarak ikiye ayrılmaktadır⁷. Mal sigortaları ile kişinin malvarlığı üzerindeki menfaatinin korunması sağlanmakta ve aktifinin azalması sonucu uğrayacağı zararlar karşılanmaktadır⁸. Sorumluluk sigortaları ile ise kişinin malvarlığında pasiflerin meydana gelmesi veya halihazırdaki pasiflerin artması sonucu uğrayacağı zararlar karşılanmaktadır⁹.

Mal sigortası bakımından tazminat avansı hükmünün uygulanacağı kuşkusuz olmakla birlikte, her bir mal sigortası özelinde sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün şartlarının oluşup oluşmadığı dikkate alınmalıdır. Zira tazminatın kapsamı ve tutarının belirlenmesi için yapılan araştırmaların üç aydan daha uzun sürme ihtimalinin pek olmadığı mal sigortası türleri vardır. Örneğin kasko sigortalarında araştırmalar genellikle üç aydan çok daha kısa sürede tamamlandığından bu sigortalar bakımından sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğü çoğu zaman doğmayacaktır¹⁰.

Sorumluluk sigortası bakımından ise tazminat avansı hükmünün uygulanabilirliği, zarar görenin tazminat talebi için doğrudan sigortacıya mı yoksa sigortalıya mı başvurduğuna göre değişkenlik gösterebilir. Aslında her iki halde de

karşılanmasına göre ayrı ayrı sınıflandırılmaktadır. Buna göre ihtiyacın karşılanması bakımından sigortalar zarar ve meblağ sigortası olarak; rizikonun konusuna göre yapılan ayırmda ise malvarlığı ve şahıs sigortası olarak ele alınmaktadır. Söz konusu tasnif hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kender, **a.g.e.**, s.219 vd.; Yazıcıoğlu, Şeker Öğüz, **a.g.e.**, s.80 vd.

⁷ Yazıcıoğlu, Şeker Öğüz, **a.g.e.**, s.83; İnci Deniz Kaner, **Sigorta Hukuku**, 4. Bası., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020, s.40

⁸ Mal sigortalarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Kender, **a.g.e.**, s.222 vd.; Yazıcıoğlu, Şeker Öğüz, **a.g.e.**, s.83 vd.; Kaner, **a.g.e.**, s.41; Günay, **a.g.e.**, s.154 vd.; Tamer Bozkurt, **Sigorta Hukuku**, 12. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s.194 vd.; Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, **Sigorta Hukuku Ders Kitabı**, 3. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s.240 vd.

⁹ Sorumluluk sigortalarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Kender, **a.g.e.**, s.224 vd.; Yazıcıoğlu, Şeker Öğüz, **a.g.e.**, s.83 vd.; Kaner, **a.g.e.**, s.40 vd; Mustafa Çeker, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku**, 23. Bası, Adana, Karahan Kitabevi, 2021, s. 17 vd.; Günay, **a.g.e.**, s. 200 vd.; Bozkurt, **a.g.e.**, s.235 vd.; Ayhan, Çağlar, Özdamar, **a.g.e.**, s. 300 vd.

¹⁰ Yıldırım, **Muacceliyet**, s. 313 dn. 19; Aktan Özkan, **Kasko Sigortası Sözleşmesi**, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2018, s.159.

sigortacının tazminat avansı ödemekle yükümlü olduğunu baştan kabul etmek gerekir¹¹. Özellikle zarar görenin tazminat talebi için doğrudan sigortacıya başvurması durumunda şartlar mevcutsa sigortacının tazminat avansı ödemekle yükümlü olacağı hususunda tereddüt yoktur¹².

Sigortacı, zarar görenin doğrudan kendisine başvurusu üzerine ilgili sorumluluk sigortası kapsamında ödeme yapmakla yükümlü olup olmadığını tespit etmek için araştırma yapmalıdır. Araştırmaların kanunda öngörülen üç aylık süre içerisinde tamamlanamaması, sigortacının tazminat avansı ödemesini gerektirebilir. Burada önem arz eden husus, tazminat avansı ödemesi için kanunda öngörülen üç aylık sürenin hangi andan itibaren işlemeye başlayacağıdır. Belirtmek gerekir ki, sorumluluk sigortalarında zarar görenin doğrudan sigortacıya başvurusundan evvel, sigorta ettiren/sigortalı, riziko konusu olayın tespitine ve tazminat tutarının belirlenmesine yarayan gerekli tüm bilgi ve belgeleri sigortacıya iletmış olabilir. Böyle bir durumda, öğretideki bir görüşe göre, araştırma süresinin başlangıcı için artık bilgi ve belgelerin temin edildiği an dikkate alınmalıdır¹³. Kanaatimizce, araştırmalarına başlamak için gerekli tüm bilgi ve belgeyi edinen sigortacının, araştırmaların tamamlanmasında zarar görenin sunacağı ek belgelere de ihtiyacı doğabilir. Yine de bu durum onun araştırmalarına başlamasına engel teşkil etmemektedir. Bu bakımdan, sigorta konusu olayın gerçekleştiğini sigorta ettiren/sigortalı tarafından öğrenmiş bulunan sigortacıya karşı avans talebinin, gerekli bilgi ve belgelerin sigorta ettiren/ sigortalı tarafından kendisine sunulmasından itibaren üç aylık süre geçince ileri sürülebileceği yönündeki ilgili görüşe katıldığımızı belirtmek isteriz.

Zarar görenin doğrudan sigortacıya başvurmak yerine sigortalıdan ödeme aldığı ihtimal değerlendirildiğinde, sigortalının ödemiş olduğu miktarı sigortacıdan talep etmesine kadar geçen süre içerisinde muacceliyet çoğunlukla zaten gerçekleşecektir. Bu bakımdan, uygulamada uzun bir araştırma sürecini gerektiren,

¹¹ Bu hususta devam eden açıklamalar için bkz. II. Bölüm, I.B.

¹² Uygulamada her iki hal bakımından da sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün nadiren doğacağına ilişkin bkz. Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.325-326.

¹³ Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.326.

karmaşık ve çok fazla sayıda belge içeren dosyalar bulunmadığı sürece, sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün doğması söz konusu olmayacaktır¹⁴.

2. Can Sigortalarında Tazminat Avansı

Can sigortaları, sigorta ettirenin ya da onun belirlediği bir kişinin (riziko kişisi) hayatına ilişkin bir olayın gerçekleşmesi halinde, sigortacının sigorta sözleşmesinde kararlaştırılan meblağı, sigorta ettirene ya da onun belirlediği üçüncü bir kişiye (lehtar) ödemeyi taahhüt ettiği sigorta türüdür¹⁵. TTK'ya göre can sigortaları; hayat sigortası, kaza sigortası ve hastalık-sağlık sigortası olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Her bir can sigortası türüne ilişkin esaslar kanunda ayrı olarak düzenlenmektedir. Hayat sigortasında sigortacı belli bir prim alması karşılığında, sigorta ettirenin veya riziko kişinin ölümü ya da hayatta kalması durumunda, sigorta ettirene veya lehtara sözleşmede belirlenen sigorta bedelini ödemektedir (TTK md. 1487). Aynı şekilde, kaza sigortasında sigortacı alacağı prim karşılığında, sigorta ettiren ya da riziko kişinin geçireceği kaza sebebiyle ölmesi, geçici veya sürekli sakatlığa uğraması ya da işgöremez hale gelmesi durumunda teminat sağlamaktadır (TTK md. 1507). Hastalık-sağlık sigortasında da, sigortacı, sözleşme süresi içerisinde kalmak kaydıyla, sözleşmede belirtilen hastalıkların birinin ya da birkaçının gerçekleşmesi halinde teminat sağlamaktadır (TTK md. 1511 vd.).

Can sigortaları bakımından tazminat avansı hükmünün uygulanabilirliği değerlendirildiğinde, ilk olarak hayat sigortasında sigortacının tazminat avansı ödemesinin mümkün olmadığını peşinen söylemek gerekir. Zira hayat sigortasında, sigortacı, sigorta ettirenin veya riziko kişinin hayatta kalması veya ölümü durumunda sözleşmede öngörülmüş belirli bir bedeli ödemekle yükümlüdür. Dolayısıyla araştırma konusunu, sadece söz konusu kişilerin hayatı üzerinde gerçekleşen olayın sigorta teminatı kapsamında olup olmadığı teşkil edecektir. Eğer

¹⁴ Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.326; Yıldırım, **Muacceliyet**, s. 313.

¹⁵ Can sigortalarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Kender, **a.g.e.**, s. 228 vd; Yazıcıoğlu, Şeker Öğüz, **a.g.e.**, s.80 vd.; Kaner, **a.g.e.**, s. 47; Bozkurt, **a.g.e.**, s.259 vd; Ayhan, Çağlar, Özdamar, **a.g.e.**, s.329 vd.

gerçekleşen olay, sigorta teminatı kapsamında ise ve sigortacının bu olaydan dolayı sorumluluğu tespit edilmişse, ödenecek sigorta bedeli zaten sözleşmede kararlaştırılmış olduğundan bunun için ayrıca bir araştırma süreci gerekmeyecektir. Oysaki tazminat avansı hükmü, sigortacının sorumluluğunun bulunduğu ancak ödeyeceği bedelin belirlenememesi sebebiyle araştırmaların tamamlanamadığı durumlarda uygulama alanı bulacaktır¹⁶¹⁷.

Kaza sigortası bakımından tazminat avansı hükmünün uygulanabilirliği değerlendirildiğinde, tıpkı hayat sigortasında olduğu gibi ödenecek sigorta bedelinin sözleşmede belli olması sebebiyle kaza sigortasında da tazminat avansının ilk bakışta ödenmeyeceği yönünde bir algı oluşabilir. Gerçekten de teminat kapsamında gerçekleşen bir kaza sonucu sigortalının ölümü halinde ödenecek sigorta bedeli belli olduğundan, tazminat avansı hükmü ölüm halinde uygulanmayacaktır. Ancak, kaza sigortaları can sigortası kapsamında bulunmakla birlikte, zarar sigortası niteliği taşıyan teminatları da içermektedir¹⁸. Örneğin; teminat kapsamında gerçekleşen kazanın sürekli engellilik haline sebebiyet vereceği hallerde, sigortalının sürekli engelliliğinin tespiti ancak başlatılan tedavi sürecinin sona erdirilmesi ile

¹⁶ Aynı yönde görüş için bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.314; Bu hususta detaylı açıklama için bkz. II. Bölüm, II. C.

¹⁷ Her ne kadar, hayat sigortasında tazminat avansı ödeme hükmünün uygulanması mümkün olmasa da, tazminat avansı ödemesi ile ön ödeme özelliği bakımından ilişkilendirilebileceğini düşündüğümüz “ödünç verme” kurumunun TTK md. 1501’de düzenlendiği görülmektedir. İlgili hüküm, “*En az bir yıldan beri yürürlükte bulunan ve bir yıllık primi ödenmiş olan sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettirenin istemesi hâlinde sigortacı, istem anındaki, genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun bir biçimde hesaplanan değer üzerinden sigortalıya ödünç para vermek zorundadır.*” şeklinde olup söz konusu düzenlemeden, sigorta ettirene bir ön ödeme mi yapılacağı yoksa sigortacının borç mu vereceği anlaşılamamaktadır. Bu açıdan hükmün yetersiz bir şekilde kaleme alındığına ilişkin görüş için bkz. Samim Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.III Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler, İkinci Bölüm Can Sigortaları (Madde 1487-1520)**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s.164. Kanaatimizce, hüküm, sigortadan ayrılmak yerine ödünç para isteminde bulunan sigorta ettirenin, aslında sözleşme ilişkisinde kalmaya devam etmek istediği, ancak içinde bulunduğu maddi durum gereği paraya ihtiyacı bulunduğu hallerde uygulanabilecektir. Bu kapsamda, verilen ödünç paranın zor durumda olan sigorta ettirene yapılan bir ön ödeme olarak kabul edilmesi ve süre sonunda ödenecek sigorta bedelinden mahsup edilmek üzere ödenmesi daha uygun olacaktır.

¹⁸ Belirtilmesi gerekir ki, kaza sigortaları zarar sigortası niteliği haiz bulunmakla birlikte, esasen can sigortası kapsamındadır. Bu bakımdan, kaza sigortalarında sigortacı, oluşan zararın sözleşmede kararlaştırılan sigorta bedelinden daha düşük olduğunu ileri süremeyecektir. Bu hususta bkz. Çeker, **a.g.e.**, s.329; Bununla birlikte, kaza sigortalılarının sadece zarar sigortası niteliğini haiz olacak şekilde de yapılmasının mümkün olduğu, böyle bir durumda kaza nedeniyle ortaya çıkan zararın ödenmesi gerektiğine ilişkin bkz. Ünan, **Can Sigortaları**, s.353.

mümkündür¹⁹. Sigortalının, sigorta bedeline kavuşması için tedavisinin tamamlanmasını beklemesi ise, bu sürecin zamana yayıldığı hallerde kendisinin uzun bir süre bekletilerek mağdur edilmesine sebep olabilir. Bu bakımdan, tedavinin kanunda öngörülen üç aylık süre içerisinde sona ermediği hallerde, sürekli engellilik hali kesinleşmese dahi, sigortalının sigorta tazminat avansı talep etmesi mümkün olmalıdır²⁰.

Hastalık-sağlık sigortasında ise, sigortalının hastalanması veya bir kaza sonucu yaralanması halinde ödenecek sigorta bedeli sözleşmede kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda oluşan tedavi giderleri ve gündelik tazminatlar, belirlenen sigorta bedeline kadar ödeneceğinden²¹, bu sigorta bakımından da tıpkı hayat sigortalarında olduğu gibi tazminat avansı hükmünün uygulama alanı bulmayacağı ilk bakışta söylenebilir. Ancak, bu sigorta türü, tıpkı kaza sigortası gibi, zarar sigortası niteliğindeki teminatları da içermektedir. Örneğin; tedavi giderlerinin karşılanmasını konu alan sağlık giderleri sigortası, zarar sigortası niteliği taşır ve zarar sigortası hükümlerine tabidir²². Bu bakımdan, ödenecek sigorta bedelinin önceden belli olmadığı bu türden sağlık sigortalarında, tazminat avansı hükmünün uygulanması teoride mümkündür. Ancak her halde, (ameliyat dahi olsa) araştırmanın üç aydan

¹⁹ Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nın 8.B maddesinde "Daimi Maluliyet Teminatı" için "*İşbu poliçe ile temin edilen bir kaza, sigortalının derhal veya kaza tarihinden itibaren iki sene zarfında daimi surette maluliyetine sebebiyet verdiği takdirde tıbbi tedavinin sona ermesini ve daimi maluliyetin kat'i surette tesbitini müteakip, daimi maluliyet sigorta bedeli aşağıda münderiç nisbetler dahilinde kendisine ödenir.*" denilerek sigortalının şahsında gerçekleşen zararlardan dolayı kendisine sigorta bedelinin yüzde kaçının ödeneceğini gösteren detaylı bir listeye yer verilmiştir. Benzer bir düzenleme, Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nın "Sakatlık Teminatı" isimli A.3.2. maddesinde de görülmektedir. Aynı şekilde, Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nın "Sürekli Sakatlık Teminatı" isimli A.3.2. maddesinde de aynı hüküm yer almaktadır. Anılan düzenlemeler gereği, her bir kaza sigortası için sürekli sakatlık (kanundaki lafzıyla engellilik) hali bakımından sigorta bedelinin ödenebilmesi, tıbbi tedavi sürecinin tamamlanması ve sürecin sonunda sürekli sakatlığın kesin olduğunun tespiti ile mümkün olacaktır.

²⁰ Yıldırım, **Muacceliyet**, s.314.

²¹ Sağlık Sigortası Genel Şartları'nın 1. maddesi "*İşbu sigorta, sigortalıların sigorta süresi içinde hastalanmaları ve/veya herhangi bir kaza sonucu yaralanmaları halinde tedavileri için gerekli masrafları ile varsa gündelik tazminatları, bu genel şartlarla varsa özel şartlar çerçevesinde, poliçede yazılı meblağlara kadar temin eder.*" şeklindedir.

²² Bu husus TTK md. 1519 f. 2'de "*Sigortalının uğradığı hastalık, ilaç ve tedavi giderleri için harcama yapılması gibi gerçek zararların sigortacı tarafından karşılanması öngörülen sağlık sigortalarında ise, genel hükümler dışında, zarar sigortalarına ilişkin hükümler ile 1500 ilâ 1502 nci madde hükümleri sağlık sigortası hakkında da uygulanır.*" şeklinde belirtilmektedir.

önce tamamlanacağı gözetildiğinde, tazminat avansı hükmünün uygulanması söz konusu olmayacaktır.

B. Kişi Bakımından

TTK md. 1427/3'te, sigorta tazminat avansını talep edecek kişi veya kişiler açıkça belirtilmemiştir. Bu nedenle, sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigorta ettiren başta olmak üzere, ilgili diğer kişiler olarak sigortalı, lehtar ve zarar gören üçüncü kişi tarafından tazminat avansının talep edilebilirliği ayrı ayrı incelenmelidir.

Bilindiği üzere, sigorta sözleşmesinin tarafları sigorta ettiren ve sigortacıdır. Sigorta ettiren, kendisi veya bir başkasının menfaatini prim karşılığında teminat altına aldırarak taraftır. Sigortacı ise sözleşmeye konu riziko olayının gerçekleşmesi ile menfaati zarara uğrayan sigorta ettirene himaye sağlayan taraftır²³.

Zarar sigortalarında, teminat altına alınan menfaat bir başkasına ait olabilir. Başkası lehine sigorta olarak isimlendirilen bu tür sigortalarda, lehine sözleşme akdedilen söz konusu menfaat sahibine sigortalı denilmektedir. Sigortalı TTK md. 1454 gereği sigorta sözleşmesinden doğan bütün haklara sahip olup, aksi kararlaştırılmadıysa, sigorta tazminatını sigortacıdan talep etme hakkını haizdir²⁴. Buna karşılık, hayat sigortalarında lehine sözleşme akdedilen bir kişi varsa, bu kişi sigortalı değil, lehtar olarak adlandırılır²⁵. Lehtar, aksi kararlaştırılmadıkça, riziko gerçekleştiği takdirde sigorta bedelini talep etme hakkına sahip olur (TTK md. 1493 f. 7)²⁶.

Bir diğer sigorta ilgilisi ise sorumluluk sigortalarında zarar gören üçüncü kişidir. TTK md. 1473 f.1 gereği, sorumluluk sigortası ile sigortacı, sigorta ettirenin (sigorta başkası lehine ise sigortalının) sigorta süresi içerisinde gerçekleşen rizikodan

²³ Yazıcıoğlu, Şeker Ögüz, **a.g.e.**, s.86; Kaner, **a.g.e.**, s.6

²⁴ Yazıcıoğlu, Şeker Ögüz, **a.g.e.**, s.87.

²⁵ Sigortalı ifadesi ile zarar sigortalarında sigortadan yararlanan kişinin, hayat sigortalarında ise hayatı sigorta edilen kişinin kastedildiğine ilişkin bkz. Yazıcıoğlu, Şeker Ögüz, **a.g.e.**, s.87; Kaner, **a.g.e.**, s.6

²⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Yazıcıoğlu, Şeker Ögüz, **a.g.e.**, s.88; TTK md. 1487'deki sigortalı ifadesinin yerine riziko kişisi denilmesinin daha isabetli olacağına ilişkin bkz. Kender, **a.g.e.**, s.242.

doğın sorumluluğu nedeniyle zarara uğrayan üçüncü kişinin zararlarını, sözleşmede kararlaştırılan miktara kadar tazmin edecektir. TTK md. 1478 uyarınca, zarar gören kişi, uğradığı zararlar bakımından sigortacıya karşı doğrudan dava açma hakkını haizdir²⁷. Bu halde, TTK md. 1475’te yer alan atıf gereğı TTK md. 1427 uygulama alanı bulacaktır²⁸.

Diğer yandan, TTK md. 1456 gereğı, bir kişinin sigorta ettirilen menfaate konu mal üzerinde sınırlı ayni hak sahibi olması halinde, bu kişinin ayni hakkı sigorta tazminatı üzerinde de geçerlidir. Bu bakımdan, sınırlı ayni hak sahibinin izni olmaksızın, sigortacının sigorta tazminatını sigorta ettirene (sigortalıya) ödemesi mümkün değildir. Benzer bir düzenleme taşınmaz üzerinde rehinli alacaklılar bakımından da söz konusudur. TMK md. 879 gereğı sigorta konusu taşınmaz üzerinde rehin hakkı bulunan kişinin, sigorta tazminatı üzerinde de hak sahibi olduğu kabul edilecek ve ancak rehin alacaklısının izni dahilinde sigorta tazminatı malike ödenecektir. Aynı husus, gemi ipoteğı için özel bir hükümle TTK md. 1022’de düzenlenmektedir. Buna göre, gemi ipoteğı sigorta tazminatı üzerinde devam edecektir.

Bu bilgiler ışığında, sözleşmenin tarafı olan sigorta ettirenin tazminat avansı talep edecek kişilerin başında yer aldığı söylenebilir. Öyle ki zarar sigortalarında sigorta ettirenin kendi menfaatini sigorta ettirdiğı hallerde, tazminat talebinde bulunacak yegâne kişi kendisi olacağından, tazminat avansı talep etme hakkının da kendisine ait olacağı açıktır.

Buna karşılık, sigortayla ilişkili diğer kişilerin (başkası lehine sigorta yapılması halinde sigortalının, can sigortalarında lehtarın ve sorumluluk sigortalarında zarar gören üçüncü kişinin) de tazminat avansı talep hakkının bulunup bulunmadığı tartışma konusu olabilir. Nitekim, Alman öğretisinde, VVG § 14’te

²⁷ Bu hususta bkz. Kender, **a.g.e.**, s.242; Yazıcıoğlu, Şeker Öğüz, **a.g.e.**, s.90; Kaner, **a.g.e.**, s.45.

²⁸ TTK md. 1475’te yer alan atfın TTK md. 1427’nin tamamına yapıldığı gözetildiğinde, madde kapsamında yer alan tazminat avansı hükmünün sorumluluk sigortasında zarar gören kişi bakımından da geçerli olduğuna ilişkin bkz. Kerim Atamer, Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca “Zarar Sigortaları”na Giriş, **Batider 2011**, C.XXVII, S.1, s.92; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.315.

tazminat avansının sigorta ettiren tarafından talep edilebileceği açıkça hüküm altına alındığından, sigorta ilgilisi diğer kişilerin bu yönde bir talep hakkının bulunmayacağı görüşü ileri sürülmektedir²⁹. Diğer yandan, öğretide sigorta ettiren yerine “talep hakkı sahibi” ifadesinin kullanılarak, tazminat avansı talep edebilecek kişilerin kapsamının genişletilebileceği görüşü de yer almaktadır³⁰.

Kanaatimizce, tazminat avansı hükmünün düzenlendiği TTK md. 1427/3’te sigorta ettirenden açıkça bahsedilmemiş olması sebebiyle Alman hukukundaki tartışma hukukumuz bakımından gündeme gelmemektedir. TTK md. 1427/3 hükmü bu haliyle sigorta ettiren dışında tazminat talep etme hakkı bulunan diğer kişiler bakımından da uygulanabilir vaziyettedir. Diğer yandan, sigortacıdan tazminat talep etme haklarının bulunduğu belirttiğimiz sigorta ilgilisi kişilerin, söz konusu haklarının uzantısı olan tazminat avansı talep edemeyeceklerini ileri sürmek isabetsiz olacaktır. Hatırlatmak gerekir ki, tazminat avansı ödemesi ile, rizikonun ihbarından itibaren üç ayın geçmesine rağmen araştırmaların tamamlanmaması durumunda, oluşan mağduriyetin bir nebze de olsa giderilmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu amaç gözetildiğinde, tazminat talep hakkı bulunmasına rağmen, uzun süren araştırma süreci yüzünden ödeme alamayan ve gecikme sebebiyle mağduriyeti artan sigorta ilgilisi kişilerin de tazminat avansı talep etme hakkının bulunduğu kabul etmek gerekecektir³¹. Sigortaya konu mal üzerinde sınırlı ayni hak sahibi ve taşınmaz üzerinde rehinli alacaklılar bakımından ise, bu kişilerin izni olmaksızın sigortalıya tazminat ödemesi yapılamadığından, yine sigortalıya tazminat avansı ödenebilmesi için de izinlerinin alınması gerekecektir³².

²⁹ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 14 Nr.12; Wilfried Rüffer, Dirk Halbach, Peter Schimikowski, Versicherungsvertragsgesetz, 4. Aufl., München, Nomos, 2020, § 14 Nr. 7; Heinrich Honsell, Berliner Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz- Kommentar zum deutschen und österreichischen VVG, Berlin- Heidelberg- New York, Springer Verlag,1999, § 11 Nr. 22; Marlow, Spuhl, **a.g.e.**, § 14 Nr. 23; Carsten Veenker, Die Faelligkeit von Geldleistungen des Versicherers nach §11 Abs. 1 VVG (§ 14 Abs. VVG-E)- Unterbesondere Berücksichtigung der Faelligkeitsregelungen in Allgemeinen Versicherungsbedingungen und des Versicheungsprozesses, Hamburg, Verlag Dr. Covac, 2008, s.58.

³⁰ Prölss, Martin, **a.g.e.**, § 14 Nr. 23; Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, § 14 Nr. 39.

³¹ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.315-316.

³² Yıldırım, **Muacceliyet**, s.316.

II. Tazminat Avansı Ödeme Yükümlülüğünün Şartları

A. Rizikonun Gerçekleştiğinin Sigortacıya İhbar Edilmesi

Sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için riziko konusu olayın kendisine ihbar edilmesi önem arz etmektedir. Zira, TTK md. 1427 f.3 uyarınca tazminat avansı ödenebilmesi için öngörülen üç aylık araştırma süresi, TTK md.1446'ya göre rizikonun gerçekleştiğinin ihbar edilmesi anından itibaren işlemeye başlamaktadır³³. Buna göre, tazminat avansının ödenebilmesinin ilk şartı, araştırmaların başlayabilmesi için TTK md. 1446'ya uygun olarak yapılan bir ihbarın bulunmasıdır³⁴.

TTK md. 1446 f.1 uyarınca, rizikonun gerçekleştiğini öğrenen sigorta ettirenin, bu durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirmesi gerekmektedir. Sorumluluk sigortalarında da aynı husus geçerli olup, TTK md. 1475 gereği, sigortalının aleyhine sürülen istemi derhal sigortacıya bildirmesi gerekmektedir³⁵. Böylelikle sigortacı, söz konusu bildirim aldıktan sonra riziko konusu olaya ilişkin

³³ TTK md. 1427/2 kapsamında sigortacının tazminat ödeme borcu bakımından da aynı esas geçerlidir. Bu açıdan, TTK md. 1446 uyarınca rizikonun gerçekleştiğinin sigortacıya ihbar edilmesi ile, hem tazminat ödeme borcunun muacceliyeti için kanunda öngörülen süreler (zarar sigortalarında 45 gün, can sigortalarında 15 gün) hem de tazminat avansı ödeme yükümlülüğü için kanunda öngörülen süre (3 ay) işlemeye başlayacaktır. Bkz. Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.50.

³⁴ Araştırmaların başlatılması için sigortacıya rizikonun bildirilmesi gerektiğine ilişkin bkz. Rüffer, Halbach, Schimikowski, **a.g.e.**, §14, Nr. 12; Theo Langheid, Roland Rixecker, VVG-Versicherungsvertragsgesetz mit EGVVG und VVG-InfoV, 6. Aufl., München, C.H. Beck Verlag, 2019, §14, Nr.8; Ernst Bruck, Hans Möller, Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Erster Band- §§1-48, 8. Aufl., Berlin, Berlin de Gruyter, 1961, §11, Nr.7; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §14, Nr.15; Yazıcıoğlu, Şeker Öğüz, **a.g.e.**, s.154; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.273.

³⁵ Bildirim yükümlülüğüne ilişkin olarak genel hükümler altında düzenlenen TTK md. 1446 ve sorumluluk sigortaları bakımından düzenlenen TTK md. 1475 dışında, sigorta genel şartlarında da sigortacıya rizikonun bildirilmesi gerektiği öngörülmüştür. Örnek genel sigortası şartları için bkz. Ferdi Kaza Sigortası m.13; Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları B.1. Ayrıca, gerçekleşen rizikonun ihbarı ile sözleşme öncesinde ve sözleşme sırasında ihbar arasında amaç farklılığı olduğuna ilişkin bkz. Kübra Yetiş Şamlı, “Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin/ Sigortalının Rizikonun Gerçekleşmesine Bağlı Görevleri”, **Sigorta Hukuku Sempozyumları**, Editör: Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s.564.

araştırmalarını başlatabilecektir. Ayrıca sigortacı, çıkarlarını korumak için gerekliyse delil toplayıp koruma tedbirleri alabilecektir³⁶.

Maddenin lafzından anlaşıldığı üzere, rizikonun gerçekleştiğini ihbar etme hususunda sigorta ettiren görevlendirilmiştir. Bununla birlikte, TTK md. 1412 gereği, sigorta ettirenin bilgi ve davranışlarına hukuki sonuç bağlandığı hallerde, sigortadan haberleri olmak kaydıyla sigortalının, varsa temsilcinin, can sigortalarında lehtarın da bilgi ve davranışı dikkate alınacaktır. Bu bakımdan söz konusu kişilerin de rizikoyu ihbar etme görevi bulunduğu söylenebilecektir³⁷. İlgili ihbarın, sigortacıya yapılacağı açık olmakla birlikte, TTK md. 1416 uyarınca, sigorta acenteleri de sözleşmeyi yapmaları veya sözleşmenin yapılmasına aracılık etmeleri halinde, ihbarı kabul etmeye yetkilidir³⁸.

Sigortacıya ihbar için riziko konusu olayın “gerçekleşmiş olması” ve bunun sigorta ettiren tarafından “öğrenilmiş” olması gerekmektedir. Bu kapsamda, gerçekleşmesine kesin gözüyle bakılan bir riziko söz konusu olsa dahi, sigorta ettirenin ihbarda bulunma görevi bu aşamada bulunmayacaktır³⁹. Aynı şekilde, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiği hususunda bilgisi bulunmuyorsa, her ne

³⁶ Bruck, Möller, **Erster Band- Einführung**, §30, Nr.3; Honsell, **a.g.e.**, §33, Nr. 1; Rüffer, Halbach, Schimikowski, **a.g.e.**, §30, Nr. 1; Ünan, **Genel Hükümler**, s.502; Kender, **a.g.e.**, s. 298 vd.; Şaban Kayıhan, Habib Yıldız, “Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü”, **HKÜHFD**, 2018, S.15, s.19; Şaban Kayıhan, Özcan Günergök, **Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri**, 5. Bası, İstanbul, Umuttepe Yayınları, 2020, s.223; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.274.

³⁷ Bu kapsamda, başkası lehine sigortalarda sigortalının, sorumluluk sigortalarında zarar görenin ve can sigortalarında lehtarın da riziko gerçekleştiğinde bu hususu sigortacıya bildirmekle görevli olduğuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Yazıcıoğlu, Şeker Ögüz, **a.g.e.**, s.154; Yetiş Şamlı, **a.g.e.**, s.557 vd.; Günay, **a.g.e.**, s.128; Ayrıca, sigortalının da rizikoyu ihbar ile görevlendirildiğine ilişkin sigorta genel şartlarından bir örnek için bkz. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sigortası Genel Şartları B.1.1.-a. Keza, Alman hukukunda, sigortacıya karşı talep hakkı bulunan üçüncü kişilerin de ihbar görevinin bulunduğu VVG §30’da açıkça düzenlenmiştir. Bu hususta bkz. Prölls, Martin, **a.g.e.**, §30, Nr.2; Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, §30, Nr.8.

³⁸ Alman hukukunda riziko ihbarının acenteye de yapılabileceğine ilişkin bkz. Langheid, Rixecker, **a.g.e.**, §30, Nr.6; Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, §30, Nr.9; Bruck, Möller, **Ersterband-Einführung**, §30, Nr.29; Sözleşme öncesinde yapılacak ihbar bakımından da sigorta sözleşmesi yapan veya yapılmasına aracılık eden acentenin ihbarı kabul etme yetkisinin bulunduğu, ancak sigortacıyı temsil etme yetkisinin olmaması sebebiyle brokerlere yapılacak ihbarın geçerli olmayacağı hususunda bkz. Zehra Şeker Ögüz, **Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2010, s.82 vd.

³⁹ Yıldırım, **Muacceliyet**, s.275.

kadar gerekli özen gösterildiğinde rizikonun gerçekleştiğini öğrenebilir veya öngörebilir de olsa, ihbar görevinin bulunduğu söylenemeyecektir⁴⁰.

Söz konusu ihbar için herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir. Bu bakımdan ihbarın yazılı veya sözlü olarak yapılması mümkündür⁴¹. İhbar görevinin, rizikonun gerçekleştiği öğrenildiğinde “gecikmeksizin” yerine getirilmesi gerekmektedir⁴². Bu bakımdan sigorta ettirenden, somut olayın şartları elverdiği ölçüde zaman kaybetmeden ihbarda bulunması beklenmektedir⁴³. Sigorta ettiren ihbar kapsamında, riziko konusu olayın gerçekleştiğine ilaveten rizikonun gerçekleşme biçimini, yerini, zamanını ve sonuçlarını genel hatlarıyla bildirmelidir⁴⁴. Rizikoyu ihbar görevinin kapsamı bunlarla sınırlı olmakla birlikte, TTK md. 1447 uyarınca sigorta ettiren, sigortacının talebi halinde, bu hususlara ilişkin kapsamlı şekilde bilgi ve belge vermekle de görevlidir.

Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarda bulunmaması veya geç ihbarda bulunması halinde, sigorta ettirene uygulanacak yaptırım TTK md. 1446

⁴⁰ Langheid, Rixecker, **a.g.e.**, §30, Nr.4; Prölss, Martin, **a.g.e.**, § 14 Nr. 23; Bruck, Möller, **Ersterband-Einführung**, §30, Nr.22; Beckmann, Matusche Beckmann, **a.g.e.**, §32, Nr. 169; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.275; Sözleşme öncesinde yapılacak ihbar bakımından ise, sigorta ettirenin gerekli özeni göstermesi halinde bilmesinin mümkün olacağı hususların da ihbar kapsamında yer alacağına ilişkin bkz. Şeker Öğüz, **a.g.e.**, s.102.

⁴¹ Reşat Atabek, **Sigorta Hukuku**, İstanbul, Duygu Matbaası,1950, s.134; Yetiş Şamlı, **a.g.e.**, s.562; Buna karşılık, ihbarın şekline ilişkin özel düzenlemenin bulunduğu sigorta genel şartları örneği için bkz. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları C.6. Alman hukukunda da ihbar için şekil şartı öngörülmemiştir. Bkz. Prölss, Martin, **a.g.e.**, §30, Nr.9; Bruck, Möller, **Ersterband-Einführung**, §30, Nr.24; Honsell, **a.g.e.**, §33, Nr.11. Bununla birlikte, daha sonradan ispat kolaylığı sağlaması düşüncesiyle ihbarın yazılı olarak yapılmasının uygun olacağı görüşü için bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.317; İrem Aral Endekeklioğlu, “Tarafların Yükümlülükleri”, **Sigorta Davaları**, Editör: MustafaTopaloğlu, Mutlu Dinç, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018, s.158; Ali Ayli, **İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s. 281.

⁴² Bununla birlikte, TTK md. 1475’te sorumluluk sigortası bakımından sigortalının sorumluluğuna neden olacak olayları on gün içinde ihbar etmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca bazı genel sigorta şartlarında ihbar süresi beş gün olarak düzenlenmektedir. Örnek için bkz. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları B.1.1., Yangın Sigortası Genel Şartları B.1.1.

⁴³ Sigorta ettiren ve ihbarla görevli diğer kişilerin kusuru bulunmaksızın yaşanan bir gecikme söz konusu olduğunda, bu durumun ihbar görevine aykırılık teşkil etmeyeceğine ilişkin bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.279-280; Keza, mücbir sebep halinde, ihbara ilişkin sürenin mücbir sebep ortadan kalktıktan sonra işleyeceğine dair bkz. Yetiş Şamlı, **a.g.e.**, s.559.

⁴⁴ Haydar Arseven, **Sigorta Hukuku**, İstanbul, BETA, 1987, s.142; Ünan, **Genel hükümler**, s.502; Kayıhan, Günergök, **a.g.e.**, s.224; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.280; Staudinger, Halm, Wendt, **a.g.e.**, §30, Nr.8; Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, §30, Nr.16.

f.2’de düzenlenmektedir⁴⁵. Konumuz bakımından önem arz eden husus ise, yerine getirilmeyen veya geç getirilen ihbar görevinin, tazminat avansı ödenmesi üzerindeki etkisidir.

Tazminat avansı ödenebilmesi için üç aylık araştırma süresinin başlangıcı, rizikonun TTK md. 1446 f.1’e uygun olarak ihbar edilme anı olarak belirlenmiştir. Bu bakımdan sürenin, ihbarın yapılmadığı ihtimalde işlemesi mümkün değildir. İhbarın geç yapılması ihtimalinde ise, bu durum araştırmaların uzamasına sebebiyet verebilecektir. Zira bu ihtimalde, sigortacının delillere ulaşma imkânı ortadan kalkmış olabileceğinden daha fazla emek harcanması gerekebilecektir. Ayrıca, geç yapılan ihbarda sigorta ettirenin kusurunun ağırlığının değerlendirilmesi ve bunun ödenecek sigorta tazminatına etkisinin de ayrıca ele alınması gerekecektir⁴⁶. Sigorta ettirenin kusuru, sigortacının tazminat ödeme borcunu ortadan kaldıracak şekilde ağır olmadığı sürece⁴⁷, araştırmaların ihbardan itibaren üç ay içerisinde tamamlanmaması halinde, sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğü gündeme gelecektir.

Buna karşılık, sigortacının, rizikonun gerçekleştiğini ihbardan önce kendiliğinden öğrenmesi de söz konusu olabilir. Eğer sigortacı rizikonun gerçekleştiğini bir şekilde öğrendiyse, sigorta ettiren ihbar görevine aykırı davranırsa da, TTK md. 1446 f. 3 gereği, yaptırıma tabi olmayacaktır. Böyle bir durumda, tazminat avansı ödenebilmesi için öngörülen üç aylık araştırma süresi, sigortacının rizikonun gerçekleştiğini fiilen öğrendiği andan itibaren işlemeye başlayacaktır. Ancak, sigorta ettiren tarafından, sigortacının ihbardan önce fiilen rizikonun gerçekleştiğini öğrendiği hususunun ispat edilmesi gerekecektir⁴⁸.

⁴⁵ TTK md. 1446 f.2’ye göre söz konusu yaptırım “Rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirimin yapılmaması veya geç yapılması, ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidilir.” şeklindedir.

⁴⁶ Yıldırım, **Muacceliyet**, s.282

⁴⁷ TTK md. 1446 f.2 uyarınca, ihbar görevinin kasten ihlal edilmesi halinde dahi tazminattan indirim yapılması gerekecektir. Ancak kusurun ağırlığına göre sigortacının tazminat ödeme borcunun tamamen ortadan kalkmasının da mümkün olduğuna ilişkin görüş için bkz. Bozkurt, **a.g.e.**, s.181; Söz konusu istisnai hal dışında, ihbarın geç yapılmasının muacceliyeti geciktirse de sonsuza kadar engelleyemeyeceğine ilişkin bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.281.

⁴⁸ Yıldırım, **Muacceliyet**, s.317; Benzer şekilde, sigorta tazminat ödeme borcu için Kanun’da ön görülen muacceliyet süresinin de sigortacının rizikonun gerçekleştiğini fiilen öğrenmesiyle ve bu

B. İhbardan Başlayarak Üç Aylık Sürenin Geçmesi

TTK md. 1427 f. 3 uyarınca, sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğü, araştırmaların rizikonun gerçekleştiğinin ihbar edilmesinden başlayarak üç ay içerisinde tamamlanamaması halinde söz konusu olacaktır.

Kanunda öngörülen üç aylık süre, sigorta ettirenin tazminat avansı talep edebilmesi için beklemesi gereken bir süredir. Bununla birlikte, sigorta ettirenin üç aylık süre dolmadan tazminat avansı talebini ileri sürmesi mümkündür. Ancak, söz konusu talep ileri sürülmüş olsa da, üç aylık süre sona erdiğinde sigortacının avans ödeme yükümlülüğü doğacaktır. Bu bakımdan, üç aylık süre sona erdiğinde sigorta ettirenin tekrar bir talepte bulunması gerekmeyecektir⁴⁹.

Diğer yandan, tarafların üç aylık süre dolmadan tazminat avansı ödenmesi hususunda anlaşmaları mümkündür⁵⁰. Keza, üç ay içerisinde araştırmaların tamamlanması veya sigortacının sigorta ettirenin tazminat talebini kabul etmesi ya da reddetmesi hallerinde sigortacının tazminat ödeme borcu muaccel hale geleceğinden tazminat avansı ödenmesi söz konusu olmayacaktır⁵¹.

Belirtilmesi gerekir ki, tazminat avansı ödenebilmesi için ihbardan itibaren üç ay sürenin geçmesi şartı, söz konusu sürenin oldukça uzun olması bakımından öğretide eleştirilmektedir. Bir görüşe göre⁵², üç aylık süre şartı getirildikten sonra hükmün devamında hasar tutarının “süratle” belirlenmesinin öngörülmesi, düzenlemenin kendi içinde çelişkili olmasına sebebiyet vermektedir. Bu şekilde bir düzenlemeden ise, “ateşin düştüğü yeri üç ay sonra yakmaya başlayacağı” gibi bir sonucun ortaya çıktığı ifade edilmektedir.

durumun sigorta ettiren tarafından ispat edilmesiyle başlayacağına ilişkin görüş için bkz. Kayıhan, Günergök, **a.g.e.**, s.179.

⁴⁹ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §14, Nr.86; Pröller, Martin, **a.g.e.**, §14, Nr.23.

⁵⁰ Yıldırım, **Muacceliyet**, s.318.

⁵¹ Bruck, Möller, **Erster Band**, §11, Nr.33; Looschelders/ Pohlmann, **a.g.e.**, §14, Nr.37; Veenker, **a.g.e.**, s.57; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.318; Söz konusu hallerde tazminat ödeme borcunun muaccel hale geleceğine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. II. Bölüm, VI. B.

⁵² Ünan, **Genel Hükümler**, s.285.

Aynı yönde bir başka görüşe göre⁵³, öngörülen üç aylık süre hükmün gerekçesiyle bağdaşmamaktadır. Zira, hükmün gerekçesinde belirtildiği üzere, tazminat avansı ödemesi ile amaçlanan, sigorta ettirenin oluşan zararını bir an önce gidermek ve herhangi bir mağduriyet yaşamasına engel olmaktır. Ancak, hükümde belirlenen üç aylık süre, gerekçedeki amacı gerçekleştirme bakımından oldukça uzun bir süre olup, amaca uygun değildir.

Bu bakımdan, öğretideki benzer bir başka görüş de⁵⁴, üç aylık süre şartının, sigorta ettiren bakımından sakıncalı sonuçlar doğurabileceğini belirterek, üç aylık süre şartı yerine makul bir süre şartının öngörülmesinin ve en fazla üç ay denilmesinin daha yerinde olacağını savunmaktadır.

Kanaatimizce de, tazminat avansı ödenebilmesi için ihbardan itibaren geçmesi gereken sürenin üç ay olarak belirlenmiş olması, sürenin uzun olması sebebiyle, söz konusu hükmün işlevselliğini ortadan kaldırmaktadır. Gerçekten de, üç aylık sürenin ardından, tazminat avansı ödemesi yapılsa da, bu ödeme sayesinde sigorta ettirenin zararının bir an evvel telafi edildiğini veya mağduriyetinin doğmasına engel olunduğunu iddia etmek güçtür. Mevzuat hüküm olan VVG § 14'te dahi söz konusu süre ihbardan itibaren bir ay olarak belirlenmişken, hukukumuzda bu sürenin neden üç ay olarak tayin edildiği belirsizdir. Buna ilişkin hükmün gerekçesinde bir açıklama bulunmasa da, bize göre, burada kanun koyucunun bir taraftan da sigortacının menfaatini gözetmeye çalıştığını iddia etmek yanlış olmayacaktır. Zira, daha uzun süre tercihiyle sigortacının tazminat avansı ödeme anı ileri bir zamana ötelenmiş durumdadır.

Tazminat avansı için öngörülen üç aylık süre şartı bakımından dikkat çeken bir başka husus ise, bu sürenin sigorta türleri arasında ayrım gözetilmeksizin getirilmiş olmasıdır. Oysaki TTK md. 1427 f.2'de sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcunun (her halde ihbardan itibaren) zarar sigortaları için kırk beş gün ve

⁵³ Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.50.

⁵⁴ Tekin Memiş, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi", **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı:1, 2005, s.99.

can sigortaları için on beş gün sonra muaccel olacağı düzenlenmektedir⁵⁵. Kanaatimizce, ilgili hükümde sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcunun muacceliyeti bakımından sigorta türleri arasında bu şekilde farklı üst süreler tayin edilirken, bir sonraki fıkrada tazminat avansı ödeme yükümlülüğü için sigorta türü fark etmeksizin tek bir süre şartının öngörülmesi, ilk bakışta madde içi hükümler arasında uyumsuzluk olduğu yönünde bir algı oluşturmaktadır. Bize göre, zarar sigortalarında kırk beş gün, can sigortalarında on beş gün olarak belirlenen muacceliyet süreleri arasındaki fark gözetilerek, tazminat avansı ödenmesi bakımından da zarar sigortalarına kıyasla can sigortalarında daha kısa bir sürenin öngörülmesi uygun olabilirdi. Ancak unutulmamalıdır ki, tazminat avansı hükmü, zarar sigortası niteliğindeki can sigortalarında; bu kapsamda ise sadece kaza sigortaları için uygulama alanı bulacaktır⁵⁶. Her ne kadar Kanun'da can sigortaları kapsamında düzenlenmiş olsa da kaza sigortalarının, zarar sigortası niteliğinin de bulunduğu ve ayrıca kaza sigortalarında kapsamlı ve uzun bir araştırma süreci gerekeceği gözetildiğinde, üç aylık sürenin burada da aynen geçerli olması kanaatimizce isabetlidir⁵⁷.

Önem arz eden diğer bir husus ise, araştırmaların sigorta ettirenden kaynaklanan sebeplerle gecikmesi halinde, sigortacının yine de tazminat avansı ödemekle yükümlü olup olmayacağıdır. Tazminat avansı hükmünün yer aldığı TTK md. 1427 f.3'te bu hususa ilişkin ayrıca bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu bakımdan lafzi yorum ile araştırmaların uzamasına kimin sebep olduğundan bağımsız olarak, ihbardan itibaren üç ay geçmesi ile sigorta ettirenin tazminat avansı talep edebileceği sonucuna ulaşılması mümkündür. Ancak sırf lafzi yorumla böyle

⁵⁵ Hükmün gerekçesinde can sigortaları için daha kısa bir sürenin tayin edilmesinin nedeni, zarar sigortalarına kıyasla can sigortalarında araştırma kapsamının daha dar ve daha net olması olarak ifade edilmiştir.

⁵⁶ Zira, zarar sigortası niteliği taşımayan can sigortalarında sigorta sözleşmesinde belirlenen bedelin, rizikonun teminat kapsamında gerçekleştiği tespit edildiğinde, ayrı bir zarar tespitine gerek olmadan ödenmesi mümkündür. Ancak kaza sigortalarında sürekli engellilik halinin tespiti uzun süren tedavi sürecinin sonlandırılması ile mümkün olduğundan sigortalının bu süreçte mağdur olmaması için sigorta bedelinden avans talep etme hakkı bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. II. Bölüm, I.A.

⁵⁷ Ayrıca, muacceliyete ilişkin Kanun'da sigorta türleri için farklı süreler öngörülmüş olsa da, sigortacının zararı giderme ediminin doğduğu bütün sigortalarda, on beş günlük süre yerine kırk beş günlük sürenin uygulanmasının yerinde olacağına ilişkin bkz. Günay, **a.g.e.**, s.92; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.248; Aksi görüş için bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.280.

bir sonuca varmak kanaatimizce hatalı olacaktır⁵⁸. Zira böyle bir sonucun kabulünde, araştırmaların tamamlanması için kendi üzerine düşen yükümlülükleri⁵⁹ yerine getirmeyen sigorta ettiren, bu davranışına rağmen tazminat avansı ile mükafatlandırılmış olacaktır⁶⁰. Özellikle, sigorta ettirenin, araştırmaların başlaması veya sürdürülmesi açısından gerekli olan bilgi ve belgeleri sigortacıya vermediği halde, sigortacıyı tazminat avansı ödemekle yükümlü kılmak hakkaniyete uygun olmayacaktır⁶¹.

Bu noktada, TTK md. 1427 f. 2'nin son cümlesindeki hükmün, tazminat avansı ödemesi için de uygulanması gerektiği düşünülebilir. İlgili hüküm uyarınca, sigortacıdan kaynaklanmayan bir kusur sebebiyle araştırmanın gecikmesi halinde, tazminat veya bedelin muacceliyetine ilişkin öngörülen üst süreler (zarar sigortalarında kırk beş gün, can sigortalarında on beş gün) işlemeyecektir. Bu esas tazminat avansı için kabul edildiğinde, sigortacıya yüklenemeyen bir kusur nedeniyle araştırmaların tamamlanamaması halinde, tazminat avansı ödenebilmesi için ihbardan itibaren geçmesi gereken üç aylık sürenin işlemeyeceği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Kanaatimizce, ilgili hükmün tazminat avansına uyarlanması ile ortaya çıkan bu sonuç da, tazminat avansı hükmünün öngörülme amacını karşılamakta eksik ve

⁵⁸ Aynı yönde bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.285; Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.51; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.334.

⁵⁹ Bu yükümlülükler; gerçekleşen rizikonun sigortacıya ihbarı, araştırma için gerekli bilgi ve belgelerin sigortacıya verilmesi, araştırma yapılmasına izin verme gibi rizikonun gerçekleşmesinden sonra doğan ve sigortacıyla iş birliğini sağlayan yükümlülüklerdir. Bu hususta bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §14, Nr. 89.

⁶⁰ Hukukumuzdaki “kimse kendi kusuruna dayanarak hak iddia edemez” ilkesi burada da esas alınmalıdır.

⁶¹ Bizim de katıldığımız bir görüşe göre, hükmün gerekçesinde, gerekli bilgi ve belgelerin verilmesine rağmen araştırmaların tamamlanamadığı hallerde avans ödenebileceği öngörülmüşken, hükümde araştırmaların tamamlanabilmesi için bilgi ve belgelerin verilmesi gerekliliğine ilişkin bir şartın bulunmaması çelişkili bir durum oluşturmaktadır. Bu çelişkinin giderilmesi açısından, hüküm uygulanırken, gerekçede öngörüldüğü üzere sigorta ettirenin gerekli bilgi ve belgeleri vermiş olması şartının da kabul edilmesi gerekmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.51; Keza, tazminat avansı talep edilebilmesi için, gerekli bilgi ve belgelerin sigortacıya verilmesi gerektiği, aksi takdirde Kanun'da öngörülen sürenin işlemeyeceğine ilişkin bkz. M. Roland Beckmann, Annemarie Matusche Beckmann, **VersicherungsrechtsHandbuch**, 2. Aufl., München, C.H. Beck Verlag, 2009, §21, Nr.28; Peter Schimikowski, **Versicherungsvertragsrecht**, 6. Aufl., München, C.H. Beck Verlag, 2017, s. 283, Nr. 373; Aksi yönde bir kabulün, hakkın kötüye kullanılmasına neden olacağına ilişkin bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.335.

hatalı olacaktır. Zira, “sigortacıya yüklenemeyen bir kusur” ifadesi ile, örneğin üçüncü bir kişinin kusurunun varlığında dahi, üç aylık sürenin işlemeyeceği ve dolayısıyla sigorta ettirene tazminat avansı ödenmeyeceği kabul edilmiş olunmaktadır. Söz konusu esasın kabulü ise, sigorta ettirenin tazminat avansı talep etme hakkını büyük ölçüde sınırlandırmış olacaktır. Bu durum da, araştırmaların gecikmesinde hiçbir kusuru bulunmayan sigorta ettirenin mağduriyetinin sürmesine neden olacağından, hükmün öngörülme amacına ters düşecektir⁶².

Bu kapsamda, mehzaz düzenleme olan VVG § 14 incelendiğinde ise, “sigorta ettirenin kusuru sebebiyle” araştırmaların uzaması halinde, tazminat avansı ödenebilmesi için ihbardan itibaren geçmesi gereken bir aylık sürenin işlemeyeceğinin açıkça hüküm altına alındığı görülmektedir. Kanaatimizce, bu düzenleme, kusurun sadece sigorta ettirene ait olduğu hallerde sigortacının tazminat avansı ödemeyeceğini öngörmesi bakımından isabetli olup, hukukumuz açısından da geçerli kabul edilmesi gereken bir düzenlemedir⁶³. Böylelikle, Kanun’da öngörülen üç aylık süre, araştırmaların sona ermesi için sigorta ettirenin üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmediği hallerde işlemeyecektir. Dolayısıyla sigorta ettiren araştırmaların uzamasına kendi kusuru ile sebep olması halinde, tazminat avansı talep edemeyecektir⁶⁴. Bunun dışında kalan diğer tüm hallerde ise, sürenin işlemeye

⁶² TTK md. 1427 f. 2’nin son cümlesinin, tazminat avansı hükmü için uygulanmasının, sigorta ettiren için yeterli koruma sağlamayacağına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.335; “*Sigorta ettirene yüklenebilecek sebeplerin varlığı halinde*” söyleminin daha isabetli olacağı hususunda bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.285; Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.51.

⁶³ Aynı yönde bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.285; Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.51; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.335.

⁶⁴ HMK 190 gereği, sigorta ettirenin kusuru dolayısıyla araştırmanın tamamlanamadığına ilişkin ispat yükü sigortacıya aittir. Zira, böyle bir durumda üç aylık sürenin işlememesi ile tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün ortadan kalkması sonucu lehine hak çıkaran kişi sigortacıdır. Bu hususta bkz. Pröller, **Martin, a.g.e.**, §14, Nr.4; Belirtilmesi gerekir ki, ihbardan itibaren üç aylık süre geçtikten sonra sigorta ettirenin kusurlu davranması, tazminat avansı talep etme hakkını kural olarak ortadan kaldırmayacaktır. Önemli olan husus, sigorta ettirenin söz konusu üç aylık süre içerisinde kusuru ile araştırmaların gecikmesine sebep olmamasıdır. Aksi takdirde, sigorta ettirenin kusuru, sürenin işlemesine engel teşkil edecektir. Ancak üç aylık süre tamamlandıysa artık sigorta ettiren kusurlu davranış sergilese dahi, söz konusu sürenin işlememesi gibi bir durum söz konusu olamaz. Bu hususta bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.335, dn.65; Bununla birlikte, sigorta ettirenin üç aylık süre sonundaki kusurlu davranışı, sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünden kurtulmasını sağlayacak kadar ağırsa, istisnaen tazminat avansı talep etme hakkı bu durumdan etkileneyecektir. Bu ihtimalde, sigortacı o zamana kadarki tazminat avansı taleplerini karşılamak zorunda kalmayacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bruck, Möller (Johannsen), **Erster Band- Einführung**, §14, Nr.24.

devam edeceği kabul edilmelidir. Bu bakımdan, sigortacının veya üçüncü bir kişinin kusurunun yanı sıra, bu kimselere yükletilemeyen sebeplerden dolayı araştırmalar tamamlanamıyorsa da sigorta ettirenin kusuru bulunmadığı takdirde, sigortacının tazminat avansı ödemekle yükümlü olacağı düşüncesindeyiz⁶⁵.

C. Araştırmaların Üç Aylık Süre İçerisinde Tamamlanmaması

Bir borcun ifa zamanı bakımından temel hüküm TBK md. 90'da düzenlenmektedir. İlgili hüküm uyarınca, bir borcun doğduğu anda muaccel olması esastır. Ancak muacceliyet anının (ifa zamanının) taraflar tarafından kararlaştırılması mümkün olduğu gibi, girilen hukuki ilişkinin özelliği gereği borcun doğumu ile muacceliyet anı farklı zamanlara tekabül edebilir. Keza, hem TBK'da hem de diğer kanunlarda muacceliyete ilişkin özel bir hüküm bulunması halinde, özel hükmün uygulanma önceliği gereği, borcun muacceliyet anı TBK md.90'daki esasa göre değil, söz konusu özel hükme göre belirlenecektir⁶⁶. Bahsedilen bu son halin bir örneğini de sigortacının tazminat ödeme borcunun ifa zamanının düzenlendiği TTK md. 1427 özel hükmü teşkil etmektedir.

TTK md. 1427 f. 2 uyarınca, sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu, rizikonun gerçekleşmesinin ardından ilgili belgelerin sigortacıya verilmesi üzerine, sigortacının borcun ifasına ilişkin araştırmaları tamamlandığında ve her halde riziko ihbarının üzerinden zarar sigortalarında kırk beş gün, can sigortalarında on beş gün geçmesi ile muaccel hale gelmektedir. Söz konusu özel hükmün varlığı dolayısıyla, genel kural olan TBK md. 90'daki borcun doğumu anında muaccel olma esası uygulanmayacaktır. Bu bakımdan rizikonun gerçekleşmesi, sigortacının tazminat

⁶⁵ Araştırmanın tamamlanmasını engelleyen ve kimseden kaynaklanmayan sebeplere örnek olarak, ağır hava şartları, doğal afetler veya fiziki koşulların rizikonun gerçekleştiği yere ulaşılmasına engel olması halleri gösterilebilir.

⁶⁶ İfa zamanına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Fikret Eren, **Borçlar Hukuku- Genel Hükümler**, 25. Bası, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2020, s. 1062 vd; M. Kemal Oğuzman, Turgut M. Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C.1, 17. Bası, Vedat Kitapçılık, 2019, s. 332 vd.; Selahattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Bs, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 1993, s. 800 vd.

veya bedel ödeme borcunun doğum anı olsa da, borcun muaccel olması için araştırma sürecinin tamamlanması gerekecektir⁶⁷.

Araştırma sürecinde, teminat kapsamında bir rizikonun gerçekleşip gerçekleşmediği, sigortacının ödeyeceği tazminatın kapsamı ve tutarı, ödeme yapacağı hak sahibi kişi belirlenecektir⁶⁸. Aynı zamanda, hak sahibinin tazminat alacağı hakkını engelleyen veya geciktiren hususların varlığı da araştırma sayesinde ortaya çıkacaktır⁶⁹. Tüm bunlar göz önüne alındığında, sigortacının riziko gerçekleştiğinde borcunun muaccel olması yerine, kendisine araştırma imkanı tanınması ve araştırma sona erdiğinde muacceliyetin oluşması hakkaniyete de uygundur⁷⁰. Böylelikle, sigortacı, borcun varlığının henüz kesin olmadığı ve ne miktarda ödeme yapacağını bilmediği bir anda ödemeye mecbur bırakılmamış olmaktadır⁷¹. Ayrıca, sigortacıya yapacağı ödeme için önceden detaylı ve kapsamlı araştırma imkanı verilerek, haksız bir sigorta tazminatı talebi üzerine ödeme

⁶⁷ Sigorta tazminat alacağının muacceliyeti için özel düzenleme getirilmesinin, sigorta ilişkisinin niteliğinden kaynaklandığı yönünde bkz. Langheid, Rixecker, **a.g.e.**, §14, Nr.1; Honsell, Vogt, Schnyder, **a.g.e.**, Art. 41. Nr.1; Borcun doğduğu anda muaccel olacağına ilişkin esasın sigorta ilişkilerinde uygulanmasının hakkaniyete aykırı olacağı yönünde bkz. Beckmann, Matusche-Beckmann, **a.g.e.**, §21, Nr.7; Willy Koenig, **Schweizerisches Privatversicherungsrecht**, 3. Aufl., Bern, H. Lang, 1967, s.104.

⁶⁸ Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, §14, Nr.12; Hans Peter Schwintowski, Christoph Brömmelmeyer, Praxiskommentar zum Versicherungsvertragsrecht, 3. Aufl., ZAP Verlag, 2017, §14, Nr.10; Veenker, **a.g.e.**, s.91

⁶⁹ Aynı yönde bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §14, Nr.10; Ünan, **Genel Hükümler**, s.281; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.25.

⁷⁰ Belirtilmesi gerekir ki, eTTK md. 1299'da sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu, gerçekleşen rizikonun sigortacıya ihbarı borcunun doğması halinde muaccel hale gelmekteydi. Söz konusu hüküm, sigorta ilişkisinin özelliğine uymaması, henüz sigortacının yükümlü olup olmadığı ve borcun miktarı belli değilken ödeme yapılmasını öngörmesi sebepleriyle öğretide ağır şekilde eleştirilmiştir. Söz konusu eleştiriler için bkz. Rayegan Kender, "Sigorta Tazminatının Muacceliyeti Meselesi", **THYKS 1992**, C. IX, s.91-92; Hikmet Sami Türk, "Sigortacının Temerrüdü Ne Zaman Başlar?", **THYKS 1995**, CXII, s.203; Ali Bozer, **Sigorta Hukuku**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1965, s.243; Emine Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası Sözleşmesi**, İstanbul, BETA, 2003, s.268.

⁷¹ Aynı yönde bkz. Samim Ünan, "Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın "Sigorta Hukuku" Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler", **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Sayı:1, 2005, s.127; Langheid, Rixecker, **a.g.e.**, §14, Nr.1; Schwintowski, Brömmelmeyer, **a.g.e.**, §14, Nr.1; Marlow, Spuhl, **a.g.e.**, §14, Nr.2.

yapılması riski de bertaraf edilmektedir. Bu sayede, haksız ödemenin iadesi için yaşanabilecek zorlu ve uzun bir sürecin de önüne geçilmektedir⁷².

Belirtmek gerekir ki, özellikle büyük çapta gerçekleşen riziko olaylarında söz konusu araştırmaların tamamlanması uzun zaman alabilmektedir⁷³. Böyle bir durumda, sigortacıya, keyfi olarak süreci uzatmaması şartıyla kapsamlı bir araştırma için gereken zaman tanınmalıdır. Ancak diğer yandan, tamamlanması uzun süren bir araştırmanın söz konusu olduğu bu gibi hallerde, sigorta ettirenin (veya diğer hak sahibi kişilerin) de zararlarının bir an önce giderilmesi yönündeki menfaati gözetilmelidir. Bu bakımdan, kanun koyucu, taraflar arasındaki menfaatler dengesini kurarak, TTK md. 1427 f. 3’de sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünü öngörmüştür. İlgili madde gereği, sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün bir şartı da yukarıda bahsettiğimiz araştırmaların kanunda öngörülen üç aylık süre içerisinde tamamlanmamış olmasıdır⁷⁴.

Sigortacının tazminat avansı ödemekle yükümlü olabilmesi için, öncelikle tazminat ödeme yükümlülüğünün doğduğuna ilişkin tereddüt bulunmamalıdır⁷⁵. Her ne kadar TTK md. 1427 f.3’te bu konuda açık bir hüküm bulunmasa da⁷⁶⁷⁷, sadece

⁷² Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.26; Beckmann, Matusche- Beckmann , **a.g.e.**, §21, Nr.7.

⁷³ Bazı riziko olaylarında araştırmaların aylarca hatta yıllarca devam edebileceğine ilişkin bkz. Beckmann, Matusche- Beckmann, **a.g.e.**, § 21, Nr.41

⁷⁴ Araştırmaların üç aylık süre içerisinde tamamlanması hali, sigortacının tazminat ödeme borcunu muaccel hale getireceğinden, bu halde tazminat avansı ödemesi gündeme gelmeyecektir. Bu hususta bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.318; Veenker, **a.g.e.**, s.57; Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, §14, Nr.37.

⁷⁵ Bu kapsamda taraflar arasında maddi ve hukuki yönden uyumsuzluk bulunmakta ise tazminat avansı ödemesi söz konusu olmayacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §14, Nr.83; Pröller, Martin, **a.g.e.**, §14, Nr.24.

⁷⁶ Gerçekten de, sigortacıya bildirilen rizikonun teminat altında olup olmadığı ve sigortacının gerçekleşen riziko dolayısıyla sorumlu tutulup tutulamayacağı hususlarının henüz netleşmediği ve bu hususların araştırmanın uzamasına neden olduğu hallerde dahi, hükmün lafzına dayanılarak, sigortacının tazminat avansı ödemekle yükümlü tutulacağı ileri sürülebilir. Bu hususta bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.287; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.321; Bu bakımdan öğretide, sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün sadece “*araştırmaların üç aylık süre içerisinde tamamlanamaması*” şartına bağlanmış olması eleştirilmektedir. Zira, hüküm bu haliyle, sigortacının tazminat ödemekle yükümlü olup olmadığı belirsizken dahi, tazminat avansı ödemekle yükümlü tutulmasını sağlar niteliktedir, bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.287; Bununla birlikte, öğretide bizim de katıldığımız bir görüşe göre, kanun koyucunun hükümde tazminat avansının “*tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere*” ödeneceğini öngörmesi, tazminat ödemesinin yapılacağı hallerde tazminat avansının ödenebileceği kabulüne dayanmaktadır. Dolayısıyla, gerçekleşen rizikonun teminat kapsamında olduğunun araştırma ile henüz tespit edilemediği bir durumda, sigortacının tazminat avansı ödemekle de yükümlü tutulmaması gerekecektir. Bu hususta bkz. Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.52.

ödenecek tazminatın kapsamı ve tutarı hususunda belirsizlik bulunması sebebiyle araştırmaların uzadığı hallerde tazminat avansı ödenmesi uygun olacaktır⁷⁸. Diğer bir anlatımla, gerçekleşen rizikonun teminat kapsamında olup olmadığının ve sigortacının ödeme yükümlüsü olup olmadığının belirlenememesi halleri, araştırmanın uzamasında etkili olsa dahi, bu hususlar netleştirilmeden sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlüsü addedilmesi mümkün görülmemelidir⁷⁹. Zira, ilgili hüküm ile her ne kadar sigorta ettirenin (veya hak sahibi diğer kişilerin) mağduriyetinin bir an önce giderilmesi amaçlanmış olsa da, sigortacıyı henüz sorumlu olup olmadığı belli değilken ödeme yapmaya mecbur bırakmak, sigortacının menfaatlerini hiçe saymak olacaktır. Bu durum, ilk bakışta, haksız bir talebe karşı ödeme yapılması riskine katlandığı için sadece sigortacının aleyhine olarak görünebilir. Ancak sigortacının ödeme yükümlülüğünün bulunmadığının tespiti halinde, haksız yere ödeme alan sigorta ettirenin bu ödemeyi iade etmesi gerektiği gözetildiğinde, bu durumun aslında her iki taraf için de sakıncalı sonuçlar oluşturabileceği kabul edilmelidir⁸⁰.

Belirtilmesi gerekir ki, sigortacı, sigorta ettirenin teminattan yararlanma hakkını kabul etse de, sigorta ettirene karşı idari soruşturma veya cezai bir prosedür başlatıldığı ve bu sürecin sonunda sigortacının edimini ifadan kurtulmasının söz konusu olabileceği hallerde de tazminat avansı talep edilemeyecektir. Zira bu halde dahi, sigorta ettirenin teminat kapsamında tazminat talep etme hakkının bulunup

⁷⁷ Mehaz hüküm olan VVG §14'de ise açıkça “sigortacının sorumlu olacağı anlaşılan en düşük tutar kadar avans” ifadesi ile, tazminat avansının sigortacının sorumlu olacağının anlaşılması halinde ödenebileceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, Alman öğretisinde sigortacının tazminat avansı ödemekle yükümlü tutulması için, sigorta sözleşmesinin sağladığı teminat kapsamında sorumluluğunu ortadan kaldıracabilecek nitelikte bir uyumsuzluğun da bulunmaması gerektiğine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §14, Nr.83; Prölles, Martin, **a.g.e.**, §14, Nr.24; Rüffer, Halbach, Schimikowski, **a.g.e.**, §14, Nr.31; Schwintowski, Brömmelmeyer, **a.g.e.**, §14, Nr.24; Staudinger, Halm, Wendt, **a.g.e.**, §14, Nr.25.

⁷⁸ Bu hususta bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.287; Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.52; Memiş, **Yargısal Denetim**, s.101; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.323.

⁷⁹ Özellikle sigortacının meydana gelen rizikodan dolayı sorumluluğunun bulunmadığı iddiasıyla tazminat avansı ödemesine karşı çıkması halinde, ilgili hususta araştırmaların neticelendirilmesi zaruridir. Sigortacının iddiasına rağmen, araştırma tamamlanmadan hâkimin tazminat avansına hükmedebileceğinin kabul edilmesi, verilen kararın acele ve yanılığın ürünü olma ihtimalini arttıracaktır. Bu hususta bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.288.

⁸⁰ Benzer yönde bkz. Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.52; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.322

bulunmadığı belli değildir⁸¹. Örneğin, açılan bir davada sigorta ettirenin uyuşturucu madde alıp karayolunda araç sürmesi sonucu trafik kazasına sebep olduğu iddia edilmekteyse⁸², aracın uyuşturucu madde alınmak suretiyle kullanılması sırasında meydana gelen zararların kasko sigortası teminatı dışında kaldığı gözetildiğinde⁸³, sigorta ettiren, uğradığı zararlar için kasko sigortası yaptırdığı sigortacısından avans talep edemeyecektir.

Sigortacının, tazminat ödemekle yükümlü olmadığı gerekçesiyle tazminat avansı talebini kabul etmemesi halinde, sigorta ettirenin bir daha tazminat avansı talep etmesi mümkün değildir⁸⁴. Zira bu halde, sigortacı araştırmanın neticesi ne olursa olsun yükümlü olmayacağını bildirerek ödeme yapmayacağını ilan etmiş olmaktadır. Böyle bir durumda, tazminat ödeme borcunun muaccel hale gelmesi için araştırmaların tamamlanması şartı artık aranmayacak; tazminat ödeme borcu muaccel hale gelecektir⁸⁵. Bu halde ise, sigorta ettiren, ödeme yapmaktan kaçınan sigortacıya karşı ihtiyati haciz veya ihtiyati tedbir talep edebilecektir⁸⁶.

D. Tazminat Avansı Talebinin İleri Sürülmesi

Sigortacının, tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün doğması açısından gerekli olan son şart, tazminat avansı ödenmesi yönünde bir talebin ileri sürülmesidir. TTK md. 1427 f.3'te tazminat avansının talep edilmesi halinde ödeneceğine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bununla birlikte, mehzaz hüküm olan VVG §14'te tazminat avansının ödenmesi için sigorta ettirenin bu yönde bir talebinin bulunması gerektiği öngörülmektedir. Keza, gider avansına ilişkin

⁸¹ Bu hususta bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.288; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.323; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §14, Nr.83; Pröls, Martin, **a.g.e.**, §14, Nr.24; Beckmann, Matusche Beckmann, **a.g.e.**, §21, Nr.28.

⁸² 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu (KTK) md. 48 uyarınca, sürücülerin uyuşturucu madde etkisi altında karayolunda araç kullanmaları yasaktır.

⁸³ Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları madde A.5.5 uyarınca, aracın uyuşturucu madde almış kişilerce kullanılması sırasında oluşan zararlar sigorta teminatı dışında kalmaktadır.

⁸⁴ Benzer yönde bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.287.

⁸⁵ Bu hususta bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.284; Özkan, **a.g.e.**, s.156; Evrim Akgün, **Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 216; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.259.

⁸⁶ Ünan, **Genel Hükümler**, s.288; Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.52-53; Bu husustaki görüşümüze dair bkz. II. Bölüm, VI, A.

Kanun'da yer alan hükümlerde de sigorta ettirenin istemi üzerine avansın ödeneceğinin açıkça hüküm altına alındığı görülmektedir. Kanaatimizce, söz konusu düzenlemeler dikkate alındığında hem mehzaz hukuk hükmüyle hem de TTK'nın avansa ilişkin diğer hükümleriyle uyum sağlanması açısından, TTK md. 1427 f.3 uyarınca tazminat avansı ödenebilmesi için de bu yönde bir talep hakkının ileri sürülmesi gerekli olmalıdır. Bu hakkın kullanımı zorunlu değil, isteğe bağlı olacaktır⁸⁷. Ancak tazminat avansı ödenebilmesi için bu yöndeki talebin mutlaka ileri sürülmesi gerekecektir⁸⁸.

Tazminat avansı talep hakkı, sigorta ettiren veya tazminat talep etme hakkına sahip diğer kişiler tarafından ileri sürülebilecektir. Talebin ileri sürülmesi için ise bir şekil şartı bulunmamaktadır. Bu bakımdan, tazminat avansının sözlü veya yazılı şekilde talep edilmesi mümkündür⁸⁹. Önemli olan husus, tazminat avansı ödenmesi yönündeki iradenin ortaya koyulabilmesidir⁹⁰. Tazminat avansı talep hakkına ilişkin irade beyanı, karşı tarafa ulaşması gereken bir irade beyanıdır. Bu bakımdan, söz konusu talep ileri sürüldüğü an itibarıyla değil, sigortacıya ulaşması anı itibarıyla hüküm ifade edecektir⁹¹. Sigorta ettiren araştırma sürecinde ödenmesi gereken yeni tutarların ortaya çıkması halinde tekrar avans talep edebilecektir⁹².

Belirtilmesi gerekir ki, sigorta ettirenin, tazminat avansı ödenmesi yönünde hiçbir talebinin bulunmaması halinde ilgili ödemenin yapılmaması gerekir. Zira, tazminat avansı ödemesinin, sigorta ettirenin lehine olduğu gibi aleyhine de birtakım sakıncalı sonuçları olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, talep

⁸⁷ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §14, Nr.85; Bruck, Möller, **Erster Band**, §11, Nr.32; Bruck, Möller, **Erster Band- Einführung**, §14, Nr.23.

⁸⁸ Pröls, Martin, **a.g.e.**, §14, Nr.23; Ayrıca, tazminat avansı talep etme hakkının bulunduğu hususunda bilgisi olmayan sigorta ettirenin, sigortacı tarafından bu hususta aydınlatılması gerekeceğine ilişkin bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §14, Nr.85.

⁸⁹ Bruck, Möller, **Erster Band- Einführung**, §14, Nr.23; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §14, Nr.86

⁹⁰ Bu anlamda, örneğin tazminat tutarını gösteren bir bilirkişi raporunun sigortacıya iletilmesinin de yeterli olacağına ilişkin bkz. Bruck, Möller, **Erster Band- Einführung**, §14, Nr.23; Pröls, Martin, **a.g.e.**, §11, Nr.9

⁹¹ Bruck, Möller, **Erster Band- Einführung**, §14, Nr.23.

⁹² Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, §14, Nr.41; Schwintowski/ Brömmelmeyer, **a.g.e.**, §14, Nr.25; Honsell, **a.g.e.**, §11, Nr.25.

edilmemesine rağmen ödenen avansın, nihai olarak ödenecek tazminattan fazla olduğunun tespit edildiği hallerde, sigorta ettiren fazladan ödenen avansın iadesi hususunda zorluk yaşayabilecektir⁹³. Bu sebeple, her ne kadar TTK md. 1427 f.3'ün lafzından, aksi yönde anlam çıkarmak mümkün olsa da, sigorta ettirenin tazminat avansı talep etmediği hallerde, kendisine bu yönde bir ödemenin yapılması uygun olmayacaktır⁹⁴.

III. Hasar Miktarının veya Bedelin Belirlenmesi

Sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün doğması için yukarıda bahsettiğimiz şartların gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Söz konusu şartların oluşması halinde, sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için ödeyeceği avans tutarının belirlenmesi gerekecektir. TTK md. 1427 f.3 uyarınca, tazminat avans tutarının belirlenmesi için ise öncelikle hasar miktarının veya bedelin tespiti gerekmektedir. İlgili hüküm gereği, hasar miktarı veya bedel tarafların anlaşması ile belirlenebilecektir. Tarafların anlaşma sağlayamadığı durumlarda ise hasar miktarı veya bedel, mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz raporu sonucuna göre süratle belirlenecektir.

⁹³ Bu yönde bkz. Bruck, Möller, **Erster Band- Einführung**, §14, Nr.23

⁹⁴ Uygulanması gereken esas bu olmakla birlikte, davaya konu bir olayda, sigortacı, kendisine yöneltilen tazminat talebini, sigortalının bir kusuru bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiş olmasına rağmen, Uyuşmazlık Hakem Heyeti'nin, sigortacının tazminat avansı ödemesine hükmettiği, İtiraz Hakem Heyeti ve en sonunda Yargıtay'ın da söz konusu kararı onadığı görülmektedir. Kanaatimizce, somut olayda, tazminat avansı talebinin ileri sürülmemiş olması nedeniyle Yargıtay'ın kararı isabetli değildir. Karara ilişkin karşı oy yazısında da bu durum "*TTK m. 1427/3 maddesi uyarınca geçici ödemeye karar verilmesi için her şeyden önce zarar görenin böyle bir talepte bulunması gereklidir (Fikret Eren Borçlar Hukuku Genel Hükümleri-S.881-24 Baskı). Somut olayda davacının bir talebi bulunmadığından, mahkemece verilen geçici ödemeyi onayan çoğunluğun görüşüne katılamıyorum.*" şeklinde ifade olunmuştur. Söz konusu Yargıtay kararı için bkz. 11. HD., E. 2019/4560 K. 2020/3377 T. 1.7.2020 (çevrimiçi, Lexpera, 09.01.2021); Nitekim, usul hukukuna hâkim olan ilkelerden biri de taleple bağlılık ilkesidir. Bu husus HMK md. 26'da "(1) Hâkim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez. Duruma göre, talep sonucundan daha azına karar verebilir. (2) Hâkimin, tarafların talebiyle bağlı olmadığına ilişkin kanun hükümleri saklıdır." şeklinde belirtilmektedir. Kanun'da tazminat avansı ödemesi bakımından hâkimin taleple bağlı olmadığına ilişkin özel bir düzenleme yer almadığı dikkate alındığında, hâkim talep edilmemesine rağmen tazminat avansı ödemesine karar veremeyecektir. Taleple bağlılık ilkesine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay, Muhammet Özkes, **Medeni Usul Hukuku**, 14. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s. 357 vd.; Murat Atalı, İbrahim Ermenek, Ersin Erdoğan, **Medeni Usul Hukuku**, 2. Bası, Ankara, 2019, s. 96 vd.

TTK md. 1427 f.3 incelendiğinde, her ne kadar hasar miktarı veya bedelin taraflar veya mahkemece belirleneceği hususu düzenlenmiş olsa da, madde metninden, tarafların hangi hususlar üzerinde anlaşması gerektiği, anlaşmanın hangi süre içerisinde yapılması gerektiği, anlaşmazlık halinde ön ekspertizi kimin yapacağı ve mahkemenin hangi hususlarda inceleme yapacağı anlaşılamamaktadır⁹⁵. Keza hükmün gerekçesinde de, bu sorulara ilişkin bir açıklama bulunmamaktadır. Bu bakımdan, ilgili hususların anlaşılabilmesi için bir değerlendirme yapmak gerekecektir.

A. Tarafların Anlaşması ile Hasarın Tespiti

TTK md. 1427 f. 3 uyarınca, taraflar kendi aralarında anlaşarak, hasarın miktarını veya bedeli belirleyebileceklerdir. Burada dikkat çeken bir husus, hükümde anlaşmazlık halinde mahkemenin devreye gireceğinin öngörülmesidir. Kanaatimizce, hükümde “anlaşmazlık halinde” ifadesi ile, tarafların hasar miktarının/bedelin belirlenmesi için anlaşma yapmalarına öncelik tanınmaktadır. Dolayısıyla, bu türden bir anlaşma yoluna gidilmeden mahkemeye başvurmak mümkün gözükmemektedir. Keza, söz konusu ifadenin kullanımı sebebiyle hükümden çıkarılabilecek bir diğer sonuç ise, tarafların anlaşma ile hasar miktarını/bedeli belirlemeleri durumunda, söz konusu anlaşmanın geçerli ve bağlayıcı olacaktır. Diğer bir anlatımla, taraflar arasında bu yönde bir anlaşmanın bulunması, sonradan mahkemeye başvurulması imkanını ortadan kaldıracaktır.

İncelenmesi gereken diğer bir husus, hükümde anlaşmanın “taraflar” arasında yapılacağının ifade edilmiş olmasıdır. Hükümün lafzından, sigorta sözleşmesine taraf olmamakla birlikte, tazminat avansı talep hakkına sahip diğer kişilerin⁹⁶, hasar miktarını/bedeli belirlemeye yönelik bir anlaşma talep edemeyeceği anlaşılmaktadır. Kanaatimizce, her ne kadar hükümde “taraflar” ifadesi tercih edilmiş olsa da, sadece sigorta sözleşmesinin taraflarının, yani sigorta ettiren ve sigortacının ilgili anlaşmayı

⁹⁵ Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.51.

⁹⁶ İlgili kişiler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. II. Bölüm, I.B.

yapabileceğinin kastedilmiş olduğu düşünülemez⁹⁷. Zira tazminat avansı talep hakkını haiz diğer kişilerin bu yönde bir anlaşma yapmalarına engel olmayı haklı kılacak bir gerekçe bulunmamaktadır. Hasar miktarının veya bedelin belirlenmesine ilişkin bir anlaşma yolu öngörüldüyse, elbette ki, süreç sonunda tazminat avansı ödemesi alacak kişinin bu anlaşmada söz sahibi olması gerekecektir.

Söz konusu anlaşmanın şekline ilişkin hükümde bir geçerlilik şartı öngörülmemiştir. Bu bakımdan, anlaşmanın yazılı veya sözlü olarak yapılması mümkündür. Ancak, sonradan çıkabilecek bir uyuşmazlık ihtimaline karşı, ispat kolaylığı sağlayacağı düşünüldüğünde, anlaşmanın yazılı şekilde yapılmasında fayda vardır⁹⁸.

Diğer yandan, hükümde taraflar arasında söz konusu anlaşmanın yapılabilmesi için kesin bir süre tayin edilmemiştir. Kanaatimizce, hükmün amacının, tazminat avansı talep hakkı sahibinin mağduriyetinin bir an önce giderilmesi olduğu gözetildiğinde, söz konusu anlaşmanın da en kısa süre içerisinde yapılması makul olacaktır. Diğer bir anlatımla, anlaşma (veya anlaşmazlık) süreci yüzünden tazminat avansı ödemesinin daha fazla geciktirilmemesi uygun olacaktır⁹⁹.

Bununla birlikte, bazı sigorta genel şartlarında¹⁰⁰, tarafların anlaşamaması halinde, tazminat miktarının tespiti için hakem-bilirkişinin görevli olacağı

⁹⁷ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.323.

⁹⁸ Yıldırım, **Muacceliyet**, s.324.

⁹⁹ Aynı yönde ve ilgili sorunun çözümü için TMK md. 2'nin dikkate alınması gerektiğine ilişkin bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.324.

¹⁰⁰ Hakem-bilirkişi prosedürü bazı sigorta genel şartlarında tarafların anlaşamaması halinde zorunlu olarak uygulanmaktadır. Örneğin Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları'nın "Tazminatın Tesbit Şekli" başlıklı 15.2. maddesinde bu husus "*Taraflar uyuşamadıkları takdirde tazminat miktarı gerek vefat, daimi maluliyet ve çalışmaktan muvakkaten mahrumiyet hallerinin sebepleri, gerekse maluliyetin derecesi ve gündelik tazminat veya tedavi masrafları gibi tazminat miktarının tesbitine müessir maddi unsurlar gözönünde bulundurulmak suretile hakem bilirkişi marifetile tesbit edilir.*" ifadesinden anlaşılmaktadır. Keza Hırsızlık Sigortası Genel Şartları'nın "Zararın Tespiti" isimli B.3. maddesinde de bu husus "*Taraflar zarar miktarında anlaşamadıkları takdirde, zarar miktarının tayini, hakem bilirkişilerce aşağıdaki esaslara uyulmak suretiyle saptanır ve sigortacıdan tazminat talep edilmesi veya sigortacının dava edilmesi halinde zarar miktarıyla ilgili hakem-bilirkişi raporu tazminatın saptanmasına esas teşkil eder.*" şeklinde belirtilmektedir. Bununla birlikte bazı sigorta genel şartlarında hakem-bilirkişi prosedürüne başvurulması isteğe bağlıdır. Örneğin, Yangın Sigortası Genel Şartları'nın B.4 maddesinde "*Taraflar zarar miktarında anlaşamadıkları takdirde, zarar miktarının tayini için isterlerse, hakem-bilirkişilere gidilmesini kararlaştırabilirler ve bunu bir tutanakla tespit*

öngörülmektedir¹⁰¹. Bu sigorta genel şartlarında, her ne kadar tazminatın belirlenmesi bakımından hakem-bilirkişi prosedürünün uygulanacağı düzenlenmiş olsa da, kanaatimizce, tazminat avansına ilişkin hasar miktarının/bedelin belirlenmesi açısından da ilgili prosedürün uygulanması uygun olacaktır. Bu kabulde, hakem-bilirkişinin hasar miktarı/bedel konusunda vereceği kararın kesin ve tarafları bağlar nitelikte olduğu gözetildiğinde, karara itiraz edilmiş olsa dahi, itiraz sürecinin sona ermesinin beklenmesi yerine, tazminat avansı tutarının verilen karar doğrultusunda bir an önce tespit edilmesinde fayda olacağı düşüncesindeyiz¹⁰².

B. Mahkeme Tarafından Hasarın Tespiti

TTK md. 1427 f. 3'te öngörüldüğü üzere, taraflar arasında anlaşma sağlanamadığı takdirde, hasar miktarı/bedel mahkemece tespit edilecektir. Bu bakımdan, ilk olarak mahkemeye kimin başvurabileceği üzerinde durulmalıdır. Hükümde bu hususta bir açıklık olmasa da, yukarıda da belirttiğimiz üzere, sigorta ettiren dışında tazminat avansı talep etme hakkına sahip diğer kişilerin mahkemeye başvurması mümkündür. Diğer yandan, her ne kadar sigortacının tazminat avansı ödemeyi talep etme hakkı bulunmasa da¹⁰³, kendisine bu yönde bir talep ileri sürüldüğünde, sigortacı ödeyeceği avansın tutarının belirlenmesini doğal olarak

ederler.” ifadesiyle tarafların anlaşmazlık halinde “isterlerse”, hakem-bilirkişiye başvurabilecekleri öngörülmektedir.

¹⁰¹ Hakem-bilirkişinin tayini ile faaliyet usul ve esaslarına ilişkin TTK'da özel bir düzenleme yer almamaktadır. Bu hususlar, hakem-bilirkişi prosedürünün öngörüldüğü sigorta genel şartlarında birbirine benzer şekilde ve ayrıntısıyla düzenlenmektedir. Bu hususta örnek düzenlemeler için bkz. Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları B.3. maddesi, Yangın Sigortası Genel Şartları B.4. maddesi, Hayvan Hayat Sigortası Genel Şartları 12. madde; Hakem-bilirkişilik hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mertol Can, **Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı)**, C.1, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s.95 vd.; Ali Yeşilırmak, “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak Hakem-Bilirkişilik”, **Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, Özel Sayı, 2009, s.693-738.

¹⁰² Hakem-bilirkişi kararının kesin ve tarafları bağlayıcı olduğuna ilişkin bkz. Can, **a.g.e.**, s.95; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.214. Bu husus hakem-bilirkişilik prosedürünün öngörüldüğü ilgili sigorta genel şartlarında da belirtilmektedir. Örneğin, Yangın Sigortası Genel Şartları'nın B.4. maddesinde “*Hakem-bilirkişilerin veya üçüncü hakem-bilirkişinin zarar miktarı konusunda verecekleri kararlar kesindir, tarafları bağlar. Hakem-bilirkişi kararlarına ancak, tespit edilen zarar miktarının gerçek durumdan önemli şekilde farklı olduğu anlaşılır ise itiraz edilebilir ve bunların iptali kararın tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içerisinde rizikonun gerçekleştiği yerdeki ticaret davalara bakmaya yetkili mahkemeden istenebilir.*” ifadesi yer almaktadır.

¹⁰³ Konuya ilişkin açıklamalarımız için bkz. II.Bölüm, II.D

isteyebilecektir. Bu bakımdan, sigortacının da hasar miktarı/bedeli tespit ettirmek için mahkemeye başvurması imkan dahilindedir¹⁰⁴.

Hükümde mahkemenin hasar miktarının/bedelin belirlenmesi için ön ekspertiz çalışması yaptıracığı öngörülmektedir. Ön ekspertiz raporunun sonucuna göre hasar miktarı/bedel süratle tespit edilecektir. Belirtilmesi gerekir ki, hükümde geçen “ön ekspertiz” ile kanun koyucunun neyi kastettiği anlaşılamamaktadır. Zira, ne TTK’nın diğer hükümlerinde ne de HMK’da ön ekspertiz çalışmasına ilişkin bir ifade bulunmaktadır. Öğretide bizim de katıldığımız bir görüşe göre, hükümde geçen ön ekspertiz incelemesi, tazminat avansı tutarı belirlenirken, uzun süren araştırma süreci sona erene kadar, içinde bulunulan durumun mevcut şartlar altında incelenmesini ifade etmektedir. Bu bakımdan “ön” sözcüğü ile yüzeysel bir inceleme yapılacağı kastedilmemektedir. İlgili ifadeden, incelemenin yine titiz bir şekilde gerçekleştirileceği, ancak araştırmalar sürdüğünden tam anlamıyla eksiksiz bir incelemenin söz konusu olamayacağı anlaşılmaktadır¹⁰⁵.

Ön ekspertiz kapsamında sadece hasar miktarı/bedel tespit edilecektir. Bunun dışında, rizikonun teminat kapsamında gerçekleşip gerçekleşmediği ve sigortacının tazminat ödemekle yükümlü olup olmadığı bu incelemenin konusu olamayacaktır¹⁰⁶.

Sigortacılık Kanunu (SK) md. 2’de sigorta eksperine ilişkin tanımda, ön ekspertiz işinin sigorta eksperinin görev alanında olduğu ifade edilmektedir¹⁰⁷. Bu bakımdan, ön ekspertiz incelemesinin sigorta eksperisi tarafından yapılacağı kabul edilmelidir¹⁰⁸. Bununla birlikte, HMK sistemi de gözetilerek, ilgili incelemenin

¹⁰⁴ Bununla birlikte, mahkemeye çoğu zaman sigorta ettirenin başvuracağına ilişkin bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.286.

¹⁰⁵ Ünan, **Genel Hükümler**, s.286.

¹⁰⁶ Günay, **a.g.e.**, s.95; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.327.

¹⁰⁷ Ünan, **Genel Hükümler**, s.286; Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.51; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.326.

¹⁰⁸ Günay, **a.g.e.**, s.95; Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.51; Örneğin, Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları’nın “Zararın Tespiti” başlıklı 3.2 maddesinde zararın tarafların anlaşmasıyla veya tayin edilen sigorta eksperisi aracılığıyla tespit edileceği öngörülmektedir; Sigorta eksperisi, Sigorta Eksperleri Yönetmeliği’nde (R.G. 22.06.2008/ S.26914) düzenlenen faaliyet usul ve esaslarına uygun olarak ön ekspertiz incelemesini gerçekleştirecektir.

mahkeme tarafından atanacak bir bilirkişi tarafından yapılacağının kabulü de mümkündür¹⁰⁹.

Belirtilmesi gerekir ki, mahkeme tarafından hasar miktarının/bedelin tespit edilmesi çekişmeli yargı işi değildir. Zira, mahkeme, sadece tazminat avans tutarının belirlenebilmesi için hasarın miktarını/bedeli tespit etmektedir. Diğer bir anlatımla, mahkeme taraflar arasındaki hukuki bir uyuşmazlığı çözmediği gibi, taraflar hakkında eda, tespit veya inşai nitelikte bir karar da vermediğinden, burada çekişmesiz yargı işi söz konusudur. Bu bakımdan, her ne kadar hükümde mahkemeye başvuru usulünün hangi prosedüre tabi olduğu açık değilse de, mahkemece yapılacak tespit çekişmesiz yargı işi olacağından basit yargılama usulünün uygulanacağı kabul edilmelidir¹¹⁰. Ayrıca, mahkeme tarafından hasar miktarının/bedelin tespit edileceğine ilişkin hükmün TTK'da düzenlendiği ve söz konusu tespitin çekişmesiz yargı işi olduğu gözetildiğinde, TTK md. 4 ve md. 5 uyarınca, asliye ticaret mahkemeleri ilgili tespiti yapmakla görevli olacaktır¹¹¹.

IV. Tazminat Avansının Şeklinin ve Tutarının Belirlenmesi

A. Tazminat Avansının Şekli

Sigortacının tazminat ödeme borcunun düzenlendiği TTK md. 1427 hükmü incelendiğinde, ilk fıkrada aynen tazmin kararlaştırılmadığı takdirde, sigortacının nakden tazminde bulunacağının düzenlendiği görülmektedir. Bu bakımdan, aksi kararlaştırılmadıkça sigorta tazminatının nakden ödeneceği kabul edilecektir. Keza, ikinci fıkrada ise, sigortacının tazminat ödeme borcu düzenlenirken borcun

¹⁰⁹ Yıldırım, **Muacceliyet**, s.326; Nitekim Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları'nın "Tazminat ve Giderlerin Ödenmesi" isimli B.2.5 maddesinde anlaşmazlık durumunda mahkemece yaptırılacak "bilirkişi tespitiyle" avans tutarının belirleneceği düzenlenmektedir.

¹¹⁰ Ayrıca, öğretide bir görüşe göre, hükümde hasar miktarının "süratle" belirleneceğinin ifade edilmesi, ilgili tespitin çekişmesiz yargılama işi olarak kabul edilmesini gerektirecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.325-326; HMK md. 385 uyarınca "*Çekişmesiz yargı işlerinde, niteliğine uygun düştüğü ölçüde, basit yargılama usulü uygulanır.*"; Bu anlamda, mahkemeye başvuru usulü için HMK md. 316 vd.'da öngörülen basit yargılama usulünün uygulanacağı yönünde bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.286.

¹¹¹ Yıldırım, **Muacceliyet**, s.327.

muacceliyetine ilişkin kesin sürelerin öngörölmüş olması dikkat çekmektedir. Bilindiğı üzere, muacceliyet gerçekleştiğinde sigortacının edimini ifa etmesi gerekecek, aksi taktirde sigortacı temerrüde düşecektir. Bu bakımdan aynen tazminin kararlaştırıldığı hallerde, muacceliyete ilişkin hükmün uygulanması mümkün değildir. Zira, muacceliyet gerçekleştiğinde, sigortacının aynen tazmine ilişkin edimlerini derhal yerine getirmesi beklenemez¹¹². Bu bakımdan, söz konusu düzenlemenin, tazminat ödeme borcunun nakden yerine getirileceğı hallerde uygulanması gerektiğı sonucu çıkmaktadır¹¹³.

Üçüncü fıkrada öngörölen sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlölüğüne ilişkin hükmün de sadece tazminatın nakden ödeneceğı hallerde uygulanması isabetli olacaktır¹¹⁴. Tazminat avansı ödemesinin, niteliğı itibariyle bir “ön ödeme” olduğı gözetildiğinde, para ödemesi dışında bir şekilde gerçekleştirilmesi kabul edilemeyecektir. Keza, madde metninde, tazminat avansının “tazminattan/bedelden mahsup edilmek üzere” ödeneceğinin belirlenmiş olması ve avans tutarının “hasar miktarının/bedelin en az yüzde ellisi” olabileceğinin öngörölmüş olması da, tazminat avansı ödeme yükümlölüğünün sadece nakden yerine getirilebileceğini göstermektedir.

B. Tazminat Avansı Tutarı

TTK md. 1427 f. 3 gereğı, sigortacı, tarafların kararlaştırdığı veya mahkemece tespit edilen hasar miktarının/bedelinin en az yüzde ellisini avans olarak ödeyecektir. Burada dikkat çeken husus, hükümde, hasar miktarı/bedeli tespit edilmiş olmasına rağmen, bunun tamamının ödenmesi yerine “en az yüzde elli” sinin ödenmesinin düzenlenmiş olmasıdır. Hükümde, tazminat avansı tutarı için neden bu

¹¹² Bu bakımdan, sigortacının aynen tazmine ilişkin ediminin ifası için, kanunda muacceliyetten itibaren belli bir sürenin kendisine tanınması gerekirdi. Ancak kanunda bu yönde bir belirleme bulunmadığından, muacceliyete ilişkin hükmün aynen tazminlere uygulanamayacağı yönünde görüş için bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, 57

¹¹³ TTK md. 1427 f. 2’de aynen tazmine ilişkin edimlerin, hükmün dışında kalacağına ilişkin bir sınırlama bulunmasa da, hükmün para borçları bakımından düzenlendiğini kabul etmenin uygun olacağına ilişkin bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.278.

¹¹⁴ Mehaz hüküm olan VVG §14’te sigortacının edimine ilişkin ifasının para olacağı açıkça düzenlendiğinden, tazminat avansının da para olarak ifa edileceğı hususunda Alman öğretisinde bir tartışma bulunmamaktadır.

şekilde bir oran öngörüldüğü hükmün gerekçesinde yer almamaktadır. Mehaz hüküm olan VVG §14 incelendiğinde ise, herhangi bir orana yer verilmediği, sigortacının sorumlu bulunduğu anlaşılan en az tutarı avans olarak ödemesi gerektiği görülmektedir¹¹⁵.

Hükümde hasar miktarının/bedelinin belli bir yüzdesinin tazminat avansı olarak ödeneceğinin düzenlenmesi, öğretide ağırlıklı olarak eleştirilmektedir. Eleştirilere göre, tıpkı mehaz hükümde olduğu gibi, sigortacının “sorumlu olduğu anlaşılan en düşük tutarın” tazminat avansı olarak ödeneceğinin düzenlenmiş olması gerekirdi¹¹⁶. Bu bakımdan, öğretide, sigortacının mevcut koşullar altında sorumlu olduğu tespit edilen hasar miktarı/bedeline eşit bir avans ödemesi yapılmasının daha isabetli olacağı savunulmaktadır¹¹⁷.

Kanaatimizce de, söz konusu hükmün kaleme alınış şekli hatalı ve yetersizdir. Hükümde “sorumlu olduğu tespit edilen” ifadesinin bulunmaması, sigortacının aslında ödemekle yükümlü tutulmayacağı bir hasar miktarının/bedelinin kararlaştırılması halinde dahi, bu miktar/bedel üzerinden avans ödemesine neden olabilecektir. Bu bakımdan, her ne kadar hükümde açıkça yer almasa da, burada sigortacının menfaatini de göz önünde bulundurarak, sigortacının sorumlu olduğu tespit edilen hasar miktarının/bedelin, tazminat avansına konu edilmesi daha uygun olacaktır. Ancak, hükmün bu şekilde kabul edilmesinde dahi sorun ortadan kalkmayacaktır. Zira, hükümde öngörülen yüzde ellilik oran, sigortacının, tamamı bakımından sorumlu olduğu anlaşılan hasar miktarının/bedelinin, sadece belli bir yüzdesini avans olarak ödemesine sebep olmaktadır. Bu durum, sigortacının sorumlu

¹¹⁵ Bu hususta bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §14, Nr.83; Beckmann, Matusche Beckmann, **2. Aufl.** §21, Nr.40.

¹¹⁶ Aynı doğrultuda bir düzenleme eTTK md. 1451’de denizcilik rizikolarına karşı sigortalar bakımından öngörülmüştür. İlgili hükme göre, “...sigortacıya düşen en az paranın tespit edilmesi halinde, sigortacı bu parayı kendi borcundan indirerek muvakkat olarak ödemekle mükelleftir.” Sigortacının sorumlu bulunduğu en az tutarın avans olarak ödeneceğinin benimsenmiş olması açısından eTTK’da yer alan yaklaşımın daha isabetli olduğuna ilişkin Ünan, **Genel Hükümler.**, s.287.

¹¹⁷ Hükümde haklı gerekçesi ve de hiçbir dayanağı olmayan bir oranın öngörülmesinin yerinde olmadığı yönünde bkz. Ünan, **Altıncı Kitap**, s.128; Tazminat avansının, hasar miktarının belli bir yüzdesi olarak ödenmesinin sakıncalı sonuçlar doğurabileceğine ilişkin bkz. Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.52; Sigortacının, sorumlu olduğu miktar belli olmasına rağmen bunun sadece bir kısmını ödüyor olmasının, haksız yere ödeme yapmaması olarak düşünülebileceğine ilişkin bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.328.

bulunduğu miktarın çok daha azını karşılaması bakımından sigortacı lehine, uğradığı hasar miktarının tamamını alamaması bakımından ise sigorta ettiren aleyhine bir sonuç oluşturmaktadır. Bu sonuç ise, sigorta ettirenin mağduriyetinin bir an önce giderilmesi için öngörülen hükmün amacına uygun düşmemektedir¹¹⁸.

Öğretide eleştirilen bir başka husus ise, hasar tutarının yüzde elliye geçecek şekilde kısmının muafiyet altında kalacağının öngörüldüğü sigorta sözleşmeleri bakımından, hasar miktarının/bedelinin en az yüzde ellisinin avans olarak ödenecek olmasının sorun yaratacak olmasıdır. Buna göre, ilgili muafiyet kaydına rağmen, hasar miktarının en az yüzde ellisinin ödenmesi, sigortacının aslında yükümlü olmadığı bir tutarı ödemesine sebebiyet verecektir¹¹⁹.

Kanaatimizce, muafiyet oranının yüzde ellinin üzerinde belirlendiği sigorta sözleşmeleri bakımından dahi, ilgili hüküm gereği, tazminat avansının, tespit edilen hasar miktarının/bedelinin en az yüzde ellisi olacak şekilde ödenmesi gerekir. Aksi takdirde, hükmün sigorta ettirenin aleyhine değiştirilmesi durumu söz konusu olacaktır¹²⁰. Bu bakımdan, muafiyet kaydındaki oranın, araştırmaların tamamlanması ile gerçek hasar miktarının/bedelin belirlenmesinden sonra uygulanması isabetli olacaktır. Bu durumda da, sigorta ettirenin fazladan aldığı tespit edilen tutarı sigortacıya iade etmesi gerekecektir.

C. Tazminat Avansı Tutarının Tespiti

TTK md. 1427 f. 3'te tazminat avans tutarının belirlenmesi usulüne ilişkin bir açıklık bulunmamaktadır. Kanaatimizce, hasar miktarının/bedelin tespitinde yetkili olan kişi ve merciler, avans tutarını da belirleyebileceklerdir. Bu bakımdan tazminat

¹¹⁸ Hüküm gereği yapılacak yüzde ellilik bir avans ödemenin, sigorta ettirenin menfaatini koruduğu ileri sürülemeyecektir. Bu hususta bkz. Memiş, **Altıncı Kitap**, s.99.

¹¹⁹ Ünan, **Genel Hükümler**, s.286; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.328; Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.52

¹²⁰ TTK md. 1452/3 gereği, tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün öngörüldüğü TTK md. 1427 f. 3 hükmü, yarı emredici bir hükümdür. Hükmün tazminat avansı talep hakkı sahibi kişiler aleyhine değiştirilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla, hükümde öngörülen yüzde ellilik orandan daha azının tazminat avansı olarak ödeneceğinin kararlaştırılması söz konusu olmayacaktır. Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.345.

avansı tutarının taraflar arasında kararlaştırılması mümkün olduğu gibi, mahkemece de belirlenmesi gündeme gelebilecektir.

Her ne kadar hükümde “taraflar” deyimine yer verilse de, yukarıda da belirttiğimiz üzere¹²¹, avans tutarının belirlenmesinde sadece sözleşme taraflarının (sigorta ettirenin ve sigortacının) yetkili olduğu kabul edilemeyecektir. Tazminat avansı tutarının tespiti için yapılacak anlaşmanın tarafları, tazminat avansı talep etme hakkına sahip kişi ve sigortacı olacaktır.

Belirtilmesi gerekir ki, tarafların hasar miktarı/bedelini kararlaştırdıktan sonra aynı anlaşma kapsamında tazminat avansı tutarını belirlemelerinin önünde bir engel yoktur. Aksine, tek bir anlaşma ile tazminat avansı ödeme sürecinin daha hızlı tamamlanması sağlanacaktır. Diğer yandan, hasar miktarının/bedelin belirlenmesinde anlaşma sağlanamamış olması, tarafların avans tutarının belirlenmesi işini de mahkemeye bıraktıkları anlamına gelmeyecektir. Bu bakımdan, hasar miktarının/bedelin mahkemece tespit edilmesi halinde dahi, tarafların tespit edilmiş miktarın/bedelin üzerinden hangi oranda tutarın avans olarak ödeneceğini belirlemek için anlaşma yapmaları mümkündür¹²².

Kanaatimizce, hasar miktarının/bedelin anlaşma ile ya da mahkemece tespit edilmesinden sonra, bu miktar/bedel üzerinden avans tutarının belirlenmesi için artık daha fazla zaman harcanmamalıdır. Zira, hükmün amacının hak sahibi kişinin zararının bir an önce giderilmesi ve mağduriyetin hafifletilmesi olduğu gözetildiğinde, hak sahibi kişinin, bir kez de avans tutarının belirlenmesi için uzun süre bekletilmesi uygun değildir. Keza, hasar miktarının/bedelin belirlendiği gözetildiğinde, artık o anki şartlar altında tespiti gereken bir hususun kalmadığı, sadece ödenecek hasar miktarının/bedelin yüzdesine karar verileceği açıktır. Bu bakımdan, tarafların ilgili hususta anlaşamamaları halinde, zaman kaybetmeksizin mahkemeye başvurmaları uygun olacaktır¹²³. Mahkeme de hükmün amacı gereği, bir

¹²¹ Bkz. II.Bölüm, III.A.

¹²² Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.329.

¹²³ Alman öğretisinde de, tazminat avansı tutarının belirlenmesi için mahkemeye başvurulacağı kabul edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Beckmann, Matusche- Beckmann, **2. Aufl.**, §21, Nr.37.

an önce takdir hakkını kullanarak hasar miktarının/bedelin yüzde ellisinden az olmayacak bir kısmının tazminat avansı olarak ödenmesine karar vermelidir.

TTK md. 1452 f. 3 uyarınca, TTK md. 1427 f.3 hükmü emredici niteliktedir¹²⁴. Hükümün sigortacı aleyhine değiştirilmesi mümkünken; sigorta ettiren, sigortalı veya lehtar aleyhine değiştirilmesi mümkün değildir¹²⁵. Sigorta ettiren aleyhine bir değişiklik yapıldığı takdirde, bu değişiklik geçersiz olacak ve geçersiz hüküm yerine ilgili kanun hükmü uygulanacaktır¹²⁶. Bu sebeple, tazminat avansı tutarı belirlenirken hükümde yer alan hasar miktarının/bedelin en az yüzde ellisinin avans olarak ödeneceği düzenlemesi de dikkate alınmalıdır. Aksi takdirde, tazminat avansı tutarının yüzde ellilik sınırdan daha az olarak belirlenmesi halinde, sigorta ettiren aleyhine yapılan bu değişiklik geçersiz kabul edilecektir¹²⁷.

V. Tazminat Avansı Ödeme Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi

Sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için, öncelikle, ödenecek tazminat avansı tutarının belirlenmiş olması gerekmektedir¹²⁸. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, tazminat avans tutarı, tarafların anlaşması ile ya da mahkemece belirlenecektir. TTK md. 1427 f. 3 incelendiğinde, tazminat avansı tutarının tespitinden sonra, sigortacının söz konusu tutarı ödemesi için bir süre şartının hükümde düzenlenmediği görülmektedir. Bu bakımdan, tazminat avans tutarının ne zaman muaccel olacağının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kanaatimizce, hükümde tazminat avansı ödemesi için ayrı bir muacceliyet şartının öngörülmemesi isabetlidir. Zira, tazminat avansı tutarı tespit edilmiş olmasına rağmen, bunun ödenmesi için bir de sürenin öngörülmesi, araştırmaların gecikmesi nedeniyle mağdur olan sigorta ettirenin, sebepsiz yere daha da beklemesine ve mağdur edilmesine neden olacaktır. Halbuki, hükmün amacı

¹²⁴ Ünan, **Genel Hükümler**, s. 554; Yıldırım, **Muacceliyet**, s. 340 vd.

¹²⁵ Ünan, **Genel Hükümler**, s.289.

¹²⁶ Ünan, **Genel Hükümler**, s.558; Bozkurt, **a.g.e.**, s.143.

¹²⁷ Bu hususta bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.329.

¹²⁸ Ünan, **Genel Hükümler**, s.286; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.331.

gözetildiğinde, sigorta ettirenin zararlarının bir an önce telafi edilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan, hükmün lafzı ve amacı gereği, sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün, ödeyeceği tutarın belirlenmesi anında muaccel olacağı düşüncesindeyiz¹²⁹.

Bu çerçevede, tarafların anlaşarak tazminat avansı ödemesi için bir muacceliyet tarihi belirlemeleri de kabul edilemeyecektir. Zira, tarafların, bu şekilde bir süre tayin etmeleri, hak sahibi kişinin aleyhine olacaktır. TTK md. 1427 f. 3 hükmünün ise hak sahibi kişinin aleyhine olacak şekilde değiştirilmesi mümkün değildir (TTK md. 1452 f.3)¹³⁰.

Bu noktada üzerinde durulması gereken bir diğer husus, ödenecek tutarın tespit edilmesiyle muaccel olan tazminat avansının, taksitler halinde ödenmesinin mümkün olup olmadığıdır. Gerçekten de hak sahibi kişinin, bir an önce mağduriyetinin ortadan kaldırılması için kendisine yöneltilen taksitle ödeme talebini kabul etmesi olasıdır. Ancak, kanaatimizce, tazminat avansının taksitler halinde ödendiği bir ihtimalde, tespit edilen hasar miktarının/bedelin tamamı yerine, hüküm gereği, belli bir yüzdesini alacak olması sebebiyle zaten menfaati tam olarak korunmayan hak sahibinin, bir de alacağı bu tutarın zamana yayılarak, kısımlar halinde ödenmesi durumu, tazminat avansı hükmünün uygulanma amacını ortadan kaldıracaktır. Bu bakımdan, taksitler halinde ödemede bulunulmasının kararlaştırılması, ilgili hükmün sigorta ettiren aleyhine değiştirilmesi olarak kabul edileceğinden, TTK md. 1452 f. 3 gereği bu yönde yapılan değişiklik geçersiz olacaktır¹³¹. Ayrıca böyle bir uygulamada, belki de ödenmesi gereken tazminatın esas miktarına ilişkin araştırma süreci de tamamlanacağından ve tazminat ödeme

¹²⁹ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.330-331; Mehaz hüküm olan VVG §14'te tazminat avansı tutarının belirlenmesi usulüne ilişkin bir düzenleme yoktur. Bu bakımdan, Alman öğretisinde, tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün, hükümde öngörülen bir aylık sürenin sona ermesiyle doğacağı belirtilmektedir. Bu hususta bkz. Bruck, Möller, **Erster Band- Einführung**, §14, Nr.23; Honsell, **a.g.e.**, §11, Nr.23; Beckmann, Matusche- Beckmann , **a.g.e.**, §21, Nr.45; Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, §14, Nr.40.

¹³⁰ Benzer yönde bkz. Bruck, Möller, **Erster Band- Einführung**, §14, Nr.23.

¹³¹ Hükmün yarı emredici niteliği gereği, taksitle tazminat avansının ödenmesinin mümkün olmadığına ilişkin görüş için bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.345.

borcu muaccel hale geleceğinden, tazminat avansı ödemesine karar verilmesinin bir anlamı da kalmayacaktır.

Sigortacının tespit edilen tazminat avansı tutarını ödemesinin ardından araştırmaların tamamlanmasına kadar olan süreçte yeni bir hasar miktarının/bedelinin tespit edilmesi mümkündür. Böyle bir durumda, sigortacının sorumlu olduğu belirlenen hasar miktarını/bedelini de yeniden tazminat avansı olarak ödemesi gerekecektir¹³². Dolayısıyla, sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğü, araştırma tamamlanana kadar devam edeceğinden, sigortacının tek bir avans ödemesiyle yükümlülüğünün sona erdiği ileri sürülemeyecektir. Tespit edilen yeni hasar miktarının/bedelinin, yüzde kaçının tazminat avansı olarak ödeneceği ise, yine taraflarca ya da mahkeme tarafından belirlenecektir¹³³.

Sigortacının, muaccel olan tazminat avansı ödeme yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda, temerrüt halinden bahsedilecektir. TTK md. 1427 f.4 uyarınca, sigortacı tazminat ödeme borcu muaccel hale geldiğinde, ihtar çekilmesine gerek olmaksızın temerrüde düşecektir. Her ne kadar hüküm, tazminat ödeme borcu bakımından öngörülmüş olsa da, tazminat avansı ödeme yükümlülüğü bakımından da uygulama alanı bulacaktır¹³⁴. Bu bakımdan, sigortacı, ödeyeceği tutarın belirlenmesiyle muaccel olan tazminat avansı ödeme yükümlülüğünü yerine getirmese, ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş kabul edilecektir¹³⁵.

¹³² Alman öğretisinde, hükümde geçen “avanslar” ifadesinin birden fazla kez avans ödenmesini mümkün kıldığı ileri sürülmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 14 Nr. 84; Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, §14, Nr.41; Schwintowski/ Brömmelmeyer, **a.g.e.**, §14, Nr.25. Ayrıca, sigorta ettiren bir kez tazminat avansı talep etmişse, devam eden araştırma sürecinde ödemeyi gerektirir tutarların ortaya çıkması halinde sigortacının kendiliğinden yani sigorta ettirenin bu yönde özel bir talebini aramaksızın ödeme yapmak zorunda olduğuna ilişkin bkz. Bruck, Möller, **Erster Band- Einführung**, §14, Nr.23; Honsell, **a.g.e.**, § 11 Rn. 25.

¹³³ Benzer yönde bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.332.

¹³⁴ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.331; Nitekim Alman öğretisinde de, muaccel olan tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde, sigortacının temerrüde düşmesi için ihtarın gerekmediği görüşü hakimdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 14 Nr. 88; Pröls, Martin, **a.g.e.**, §14, Nr.25; Honsell, **a.g.e.**, § 11 Nr. 23; Bruck, Möller, **Erster Band**, §11, Nr.36.

¹³⁵ İhtar çekilmesine gerek kalmaksızın oluşan temerrüt hallerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Kürşad Yağcı, “Borcun İfasının, Sözleşmenin Kurulmasından Sonraki Bir Olgunun Gerçekleşmesinden İtibaren Belirli Bir Sürenin Geçmesiyle Muaccel Olacağının Kararlaştırıldığı Hallerde Borçlunun Temerrüde Düşmesi İçin İhtar Şart mıdır? (Vadenin Sonradan Belirli Hale Gelebirliliği Üzerine)”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, 77 (1), 2019, s.283.

Sigortacının, tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün muaccel olması itibariyle temerrüde düşecek olması, kendisini vakit kaybeden ödeme yapmaya yöneltecek, bu sayede hak sahibinin tazminat avansına bir an önce kavuşması sağlanacaktır¹³⁶.

Diğer yandan, TTK md. 1427 f.5 uyarınca, sigortacının temerrüt faizi ödemekten kurtulacağını öngören sözleşme hükümleri geçersiz olacaktır. Öğretide bizim de katıldığımız görüşe göre, ilgili hüküm ile, sadece temerrüt faizinin hiç doğmayacağını kararlaştırıldığı anlaşmaların geçersiz olacağı ifade edilmektedir. Bu bakımdan, tarafların temerrüt gerçekleşikten sonraki bir süreçte anlaşarak, mevcut temerrüt faizinin ödenmeyeceğini kararlaştırmaları mümkündür¹³⁷. Kanaatimizce, söz konusu hüküm, tazminat avansının ödenmemesi sebebiyle temerrüt hali için de uygulanabilecektir. Bu bakımdan, sigorta ettirenin tazminat avansına bağlı temerrüt faizinden önceden feragat etmesi mümkün olmamakla birlikte, temerrüt gerçekleşikten sonra vazgeçmesi imkan dahilindedir.

VI. Tazminat Avansı Hükümünün Uygulanmasına Dair Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar

A. Sigortacının Tazminat Avansı Ödemekten Kaçınması

Sigorta ettirenin veya hak sahibi diğer kişilerin, uygulamada karşılaştıkları en büyük sorun, muaccel olmasına rağmen tazminat avansı alacaklarına kavuşamamalarıdır. Sigortacının tazminat avansı ödemekten kaçınmasının çeşitli sebepleri olabilir. Sözgelimi, sigortacı, araştırmaların tamamlanmaması sebebiyle sorumlu tutulmasını gerektiren gerçek hasar miktarının/bedelin henüz belirlenmemiş olduğunu iddia ederek ödemedi kaçınabilir. Sigortacının, bu iddiasının temelinde, sorumlu olmadığı sonradan anlaşılan tutarın iadesi sürecinde ortaya çıkabilecek güçlüklerle katlanmak istememesi yatmaktadır. Bu bakımdan, sigortacı, araştırma

¹³⁶ TTK md. 1427 f. 4'ün sigorta ettireni korumaya yönelik bir hüküm olduğuna ilişkin bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.289.

¹³⁷ Bu hususta bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.289; Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.53.

sonucunda sorumlu olmadığı anlaşılabilecek bir tazminat/ bedeli ödeme riski altına girmek yerine, çoğu zaman araştırmaların tamamlanmasını bekleyebilmektedir¹³⁸.

Bununla birlikte, sigortacının, tazminat avansı ödemek yerine, avansa konu tutarı kullanmayı tercih etmesi de ödeme yapmaktan kaçındığı bir hal olarak uygulamada görülebilir. Özellikle, günümüz ekonomik koşulları altında, avans faiz oranının¹³⁹ kredi faiz oranlarına kıyasla düşük olması, sigortacının bu tutarı ödemek yerine başka şekilde değerlendirmesini cazip hale getirebilir¹⁴⁰.

Kanaatimizce, sigortacının söz konusu tutumu, hükmün uygulanabilirliği açısından oldukça sakıncalıdır. Tazminat avansına ilişkin şartların gerçekleştiği ve sigortacının avans ödeme yükümlülüğünün muaccel hale geldiği bir durumda, sigorta ettirenin daha fazla bekletilmemesi ve bir an önce zararının telafi edilmesi oldukça önemlidir. Zira, sigorta ettirenin, sözleşme ilişkisine girdiği sigortacıdan en büyük beklentisi, riziko gerçekleştiğinde oluşan mağduriyetinin bir an önce ortadan kaldırılmasıdır. Bu anlamda, sigortacının ödeme yapacağı “zamanın” da, ödeyeceği tazminat avans tutarı kadar kıymetli olduğunun bilincinde olması ve sigorta ettirenin “ihtiyaç anında yanında olacağına” ilişkin oluşturduğu güveni kötüye kullanmaması gerekmektedir. Bununla birlikte, sigortacının söz konusu tutumu, uyuşmazlığın yargıya taşınmasına sebep olacaktır. Zira, muaccel olması itibarıyla tazminat avansı alacağı artık talep edilebilir hale gelecektir. Bu durum ise, mahkemenin iş yükünün artmasına ve tarafların yargılama giderlerine katlanmasına neden olacaktır.

¹³⁸ Bu hususta bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.288-289.

¹³⁹ 3095 Sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun’un ikinci maddesinde temerrüt faizine ilişkin hususlar düzenlenmektedir. İlgili maddenin ikinci fıkrası “*Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur.*” şeklindedir. TCMB’nin 19.12.2020 tarihiyle uyguladığı avans faiz oranı %16,75’tir. Bu hususta bkz. <https://tcmb.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 07.01.2021).

¹⁴⁰ Benzer yönde bkz. Ünan, **Zarar Sigortaları**, s. 304.

Belirtilmesi gerekir ki, sigortacının, sorumluluğunun bulunmadığı iddiası dışında¹⁴¹ herhangi bir sebepten veya sebep göstermeksizin, ödeme yapmaktan kaçındığı hallerde, sigorta ettirenin tazminat avansı bakımından ihtiyati haciz yoluna başvurusu mümkündür¹⁴². İhtiyati haczin talep edilebilmesi için talebe konu alacağın doğmuş olması gerekmektedir¹⁴³. Tazminat avansı alacağı, ödenecek avans tutarının belirlenmesi ile doğmaktadır. Bu bakımdan, tarafların veya mahkemenin avans tutarına karar vermesiyle, ihtiyati haciz yoluna başvurulması mümkündür. Tazminat avansı tutarının belirlenmesiyle doğan tazminat avansı alacağı, bu an itibarıyla muaccel hale gelmektedir. Dolayısıyla, sigorta ettirenin ihtiyati haciz yoluna başvurusu halinde uygulanacak esaslar, ihtiyati hacizde muaccel alacaklar bakımından öngörülen esaslar olacaktır¹⁴⁴.

¹⁴¹ Sigortacın, sorumluluğunun bulunmadığı iddiasıyla tazminat avansı ödemekten kaçındığı hallerde, sigorta ettirenin artık tazminat avansı talep etmesi mümkün değildir. Zira, sigortacı, söz konusu iddiasıyla araştırmaların tamamlanması gerekliliği şartını ortadan kaldıracak ve böylece sigorta ettirenin tazminat alacağı muaccel hale gelecektir. Tazminat alacağının muaccel olduğu durumda ise, tazminat avansı talep etme hakkı artık bulunmayacaktır. Böyle bir durumda, sigorta ettiren tazminat alacağı bakımından ihtiyati haciz yoluna başvurabilecektir. Diğer bir deyişle, tazminat avansı kurumuna daha önceden başvurulması, sigorta ettirenin tazminat alacağı bakımından ihtiyati haciz kurumuna başvurusuna engel değildir. Aynı yönde bkz. Ünán, **Genel Hükümler**, s.288; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.322-323.

¹⁴² Bu hususta bkz. Ünán, **Genel Hükümler**, s.288; Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.53; Daha önce bahsettiğimiz üzere, tazminat avansının konusu para olacaktır, zira ilgili yükümlülük sadece nakden ödeme ile yerine getirilecektir. Bu bakımdan ödenmeyen tazminat avansı alacağı için hem ihtiyati haczin (ihtiyati haczin konusunu sadece para alacakları teşkil edebilir) hem de ihtiyati tedbirin uygulanması söz konusu olabilir. Ancak ihtiyati haczin uygulanması için muaccel alacaklarda tehlikeli bir halin ispatı şartı bulunmazken, ihtiyati tedbirde, alacaklının HMK 389'daki zaruret hallerinden birinin gerçekleştiğini yaklaşık olarak ispat etmesi gerekmektedir. (Bu hususta bkz. Erişir, **a.g.e.**, s.228) Tazminat avansının ödenebilmesi için ise, sigorta ettirenin herhangi bir zaruret halinde olması aranmamaktadır. Bu bakımdan, zaruret halinde olmayan sigorta ettirenin muaccel tazminat avansı alacağı için ihtiyati haciz yolunu tercih etmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

¹⁴³ İhtiyati haciz kurumuna ve ihtiyati haciz prosedürüne ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Muhammet Özkes, **İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Haciz**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1999, s.142 vd; Saim Üstündağ, **İcra Hukukunun Esasları**, 8. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2004, s. 406 vd; Ejder Yılmaz, **İcra ve İflas Kanunu Şerhi**, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2016, s.1005 vd.; Hakan Pekanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan, Muhammet Özkes, **İcra ve İflas Hukuku**, 11. Bs, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2013, s. 497 vd.

¹⁴⁴ Bu hususta bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.333.

B. Sigorta Tazminat Alacağına İlişkin Açılan Davalarda Tazminat Avansı Talebinin İleri Sürülmesi

Sigortacıdan tazminat ödeme borcunu ifa etmesinin istenebilmesi için, rizikonun gerçekleşmiş olması tek başına yeterli değildir. Sigortacının, gerçekleşen rizikonun teminat kapsamında olup olmadığını, bu riziko olayından dolayı sorumlu tutulup tutulamayacağını, sorumlu tutulacaksa da ödeyeceği tazminatın kapsamını ve tutarını belirleyebilmek için araştırma yapması gerekecektir. TTK md. 1427 f. 2 gereği, söz konusu araştırmaların tamamlanması sonucu ve her halde ihbardan itibaren işleyen üst sürelerin (kırk beş /on beş gün) sona ermesiyle sigortacının tazminat ödeme borcu muaccel hale gelecektir. Tazminat ödeme borcu muaccel hale geldikten sonra, sigortacıdan borcunu ifa etmesi talep edilebilecektir. Hükümde öngörülen muacceliyet şartlarının oluşmaması halinde ise henüz talep edilebilir bir hakkın varlığından bahsedilemeyecektir. Dolayısıyla, sigorta ettirenin henüz muaccel olmayan tazminat alacağı için dava açması mümkün değildir. Buna rağmen, açılan bir davanın ise hukuki yarar yokluğu sebebiyle usulden reddi gerekecektir¹⁴⁵.

Kabul edilmesi gereken esas bu olmakla birlikte, uygulamada TTK md. 1427 f. 2’de öngörülen muacceliyet şartının gerçekleşmediği hallerde dahi, sigorta ettirenin tazminat alacağı talebiyle dava açtığı ve mahkemenin de açılan davayı usulden reddetmek yerine sürdürdüğü görülmektedir¹⁴⁶. Bu durum ise, sigortacının

¹⁴⁵ Bu yönde bkz. Vural Seven, “Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu”, *İzBD*, S.2, 2018, s.118; Oğuzman, Öz, *a.g.e.*, s.333; Yıldırım, *Muacceliyet*, s.69; Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, C.II, 6. Bası, İstanbul, 2001, s. 1367; Hakan Pekcanitez, Muhammet Özekes, Mine Akkan, Hülya Taş Korkmaz, *Pekcanitez Usul, Medeni Usul Hukuku*, 15. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s.286; Hamide Özden Özkaya Ferendeci, “Dava Edilebilirlik Konusuna Genel Bir Bakış”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C.16, S.1, 2010, s. 233vd.; Alman öğretisinde aynı husus için bkz. Langheid, Wandt, *a.g.e.*, § 14 Nr. 3; Veenker, *a.g.e.*, s.17; Rüffer, Halbach, Schimikowski, *a.g.e.*, § 14 Nr. 1; Beckmann, Matusche- Beckmann, *a.g.e.*, §21, Nr.6; Honsell, *a.g.e.*, § 11 Nr. 3; Staudinger, Halm, Wendt, *a.g.e.*, §14, Nr.2; Ayrıca sigorta tazminat alacağına ilişkin bir dava olmasa da örnek olarak gösterilebilecek bir Yargıtay kararında bu husus “...*Hukuki yarar dava açıldığı anda var olmalıdır; ilerideki bir yarar yeterli değildir. Bu nedenle, muaccel olmayan alacak için dava açılmaz; açılırsa, dava hukuki yarar yokluğundan (usulden) reddedilir. Fakat bu durum, alacağın muaccel hale gelmesinden sonra yeniden dava edilmesine engel değildir...*” şeklinde ifade edilmiştir. İlgili Yargıtay karar için bkz. HGK., E. 2013/587, K. 2014/125, T. 19.2.2014 (çevrimiçi, Lexpera, 09.01.2021)

¹⁴⁶ Bu uygulamaya ilişkin örnek Yargıtay kararları için bkz. Yıldırım, *Muacceliyet*, s.71: 17. HD. E. 2019/429, K. 2020/3077, T. 02.06.2020; 17. HD. E.2016/15044, K. 2019/7381, T.13.06.2019 (çevrimiçi, Lexpera, 09.01.2021).

tazminat ödeme borcunun düzenlendiği TTK md. 1427 f. 2 ile sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün düzenlendiği TTK md. 1427 f.3'e aykırı kararlar verilmesine ve söz konusu hükümlerin işlevsiz hale gelmesine neden olmaktadır¹⁴⁷.

Bu kapsamda, değerlendirilmesi gereken en önemli husus, mahkemenin davayı usulden reddetmek yerine yargılamaya devam ettiği süreçte, sigortacının sorumluluğunun bulunmadığı iddiasıyla, tazminat alacağı talebini reddetmesinin davanın akıbeti üzerindeki etkisidir. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere¹⁴⁸, sigortacı bu iddiasıyla edimini kabullenmediğinden buna ilişkin araştırma yapmayacağını da beyan etmiş olmaktadır. Böylelikle, sigortacının edimi yargılama sırasında muaccel hale gelmektedir¹⁴⁹. Bu bakımdan, her ne kadar dava açıldığı sırada sigortacının tazminat ödeme borcu muaccel olmasa da, yargılama sırasında "sigortacının sorumlu olmadığı iddiası nedeniyle" muacceliyet şartı gerçekleşirse, bu takdirde açılan davanın reddedilmemesi gerekir¹⁵⁰. Zira, bu durumda davanın reddini gerektiren haklı bir gerekçe artık bulunmamaktadır. Dolayısıyla, usul ekonomisi ilkesi gereği davaya devam edilmelidir¹⁵¹.

¹⁴⁷ Bu bakımdan, öğretide, sigorta ettirenin tazminat alacağının muaccel hale gelmesi için, dava açmadan önce mutlaka gerekli bilgi ve belgelerle sigortacıya başvurması ve ona araştırma imkanı tanınması gerektiği düşünülmektedir. Bu hususta bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.72-73; Gerçekten de, bu husus KTK md. 97 özelinde de olsa hüküm altına alınmıştır. İlgili madde uyarınca zarar görenin dava yoluna veya tahkime gidebilmesi için öncelikle sigortacıya başvurması gerektiği düzenlenmektedir. (Maddede öngörülen sigortacıya başvuru koşulunun özel bir dava şartı olduğuna ilişkin bkz. Seven, **a.g.e.**, s.115; Ecehan Yeşilova Aras, Bilgehan Yeşilova, "Sigortacılıkta Tahkim Kararları ve Kanun Yolları (Sigortacılık Kanunu md. 30)", **Sigorta Hukuku Sempozyumları**, Editör: Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 505-506). Diğer yandan, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu md. 30 f.13'te ise tüm sigorta türleri bakımından sigorta tahkime gidilebilmesi için önce sigortacıya başvurulması gerektiği düzenlenmektedir. Öğretide bizim de katıldığımız görüş uyarınca, tahkim için öngörülen sigortacıya başvuru şartının, tüm sigorta türleri bakımından dava yolu için de öngörülmesi uygun olacaktır. Bu sayede, hem sigortacıya araştırma imkanı tanınarak TTK md. 1427 f. 2 ve f. 3'ün uygulanması sağlanacak, hem de sigortacının başvuruyu kabul ettiği ihtimalde, mahkemenin iş yükü gereksiz yere artmayacak ve tarafların yargılama giderine katlanmasına gerek kalmayacaktır. Bu yönde bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.73.

¹⁴⁸ Bkz. II. Bölüm, II.C

¹⁴⁹ Keza, Yargıtay bir kararında, sigortacının, gerçekleşen rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle tazminat alacağını reddetmesi üzerine, talebin reddi anı itibarıyla sigortacının ediminin muaccel olduğuna hükmetmiştir. İlgili Yargıtay kararı için bkz. 17. HD. E. 2015/6563, K. 2015/14261, T. 16.12.2015 (çevrimiçi, Lexpera, 09.01.2021)

¹⁵⁰ Nitekim HMK md. 115 f.3'te, dava şartı eksikliğinin yargılama sırasında giderildiği durumlarda davanın usulden reddine karar verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

¹⁵¹ Benzer yönde bkz. Pekcanitez, **a.g.e.**, s.968-969.

Belirtilmesi gerekir ki, sigortacının gerçekleşen rizikodan dolayı sorumlu olmadığını belirttiği, dolayısıyla tazminat alacağı talebini reddettiği bir davada, tazminat ödeme borcu muaccel hale geleceğinden artık tazminat avansı hükmünün uygulanması mümkün değildir. Sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğü, sigortacının tazminat ödeme borcunun muaccel olmadığı haller bakımından gündeme gelebilecektir. Zira hükmün amacı, araştırmaların gecikmesi nedeniyle, sigorta ettirenin mağdur olmamasını sağlamaktır. Ayrıca, hükmün lafzı da muaccel hale gelen tazminat alacağına rağmen tazminat avansı ödemesi yapılmasının kararlaştırılmasına elverişli değildir. Bu bakımdan, ilk olarak araştırmaların üç aylık süre içerisinde tamamlandığı¹⁵², ikinci olarak sigortacının tazminat alacağı talebini kabul ettiği¹⁵³, üçüncü olarak da sigortacının sorumlu olmadığı gerekçesiyle tazminat alacağı talebini reddettiği¹⁵⁴ an itibarıyla sigortacının tazminat ödeme borcu muaccel hale geleceğinden, artık tazminat avansı talep edilemeyecektir¹⁵⁵.

Bununla birlikte, sigortacının sorumlu olmadığı gerekçesi dışında başka bir gerekçe ile sigorta ettirenin talebini reddetmesinin (veya hareketsiz kalmasının), davanın akıbeti üzerindeki etkisi daha farklı olacaktır. Kanaatimizce, ileri sürülen ret gerekçesinden, sigortacının ediminin kapsamını belirlemek için araştırma yapmayacağının kesin olarak anlaşıldığı durumlarla sınırlı olarak muacceliyet şartının gerçekleştiğinin kabul edilmesi gerekir. Dolayısıyla, örneğin, sigortacının

¹⁵² Kanunda öngörülen üç aylık süre içerisinde araştırmaların tamamlanmış olmasının, tazminat ödeme borcunu muaccel kılacağına ilişkin bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.318; Veenker, **a.g.e.**, s.57; Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, §14, Nr.37.

¹⁵³ Sigortacının, tazminat alacağı talebini kabul etmekle, söz konusu alacağı muaccel hale getireceğine ilişkin bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.254; Veenker, **a.g.e.**, s.170; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 14, Nr. 50; Honsell, Vogt, Schnyder, **a.g.e.**, Art. 41, Nr.16; Pröls, Martin, **a.g.e.**, §14, Nr. 20.

¹⁵⁴ Sigorta tazminat alacağının reddedilmesi halinde, muacceliyetin gerçekleşeceğine, dolayısıyla araştırma için beklenmesine gerek kalmayacağına ilişkin bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.284; Özkan, **a.g.e.**, s.156; Akgün, **a.g.e.**, s.216; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.259; Honsell, Vogt, Schnyder, **a.g.e.**, Art. 41, Nr.16; Schwintowski, Brömmelmeyer, **a.g.e.**, §14, Nr.12; Langheid, Rixecker, **a.g.e.**, §14, Nr.13.

¹⁵⁵ Uygulanması gereken esas bu olmakla birlikte, davaya konu bir olayda, sigortacı, kendisine yöneltilen tazminat talebini, oluşan zarardan sorumlu olmadığı ve hasarın teminat dışında kaldığı gerekçesiyle reddetmesine rağmen, Yargıtay yargılamaya devam ederek tazminat avansı ödenmesine hükmetmiştir. Kanaatimizce, sigortacının redde ilişkin beyanı ile tazminat alacağının muaccel olacağı gözetildiğinde, Yargıtay'ın tazminat avansının ödenmesine yönelik vermiş olduğu karar yerinde değildir. İlgili Yargıtay kararı için bkz. 17. HD., E. 2019/761 K. 2019/12303 T. 23.12.2019 (çevrimiçi, Lexpera, 09.01.2021) Bu hususta bizim de katıldığımız görüşe göre, en uygun çözüm TBK md. 76 kapsamında geçici ödemeye karar verilmesidir. Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.318-319, dn.32.

muacceliyet şartının oluşmadığı gerekçesiyle söz konusu talebi reddetmesi halinde, bu ret beyanının muacceliyete neden olduğu düşünülemeyecektir. Zira, sigortacının bu gerekçesinden, kendisinin araştırmayı sürdüreceği anlaşılmaktadır. Böyle bir durumda, muacceliyet şartı bulunmaması sebebiyle açılan davanın usulden reddedilmesi uygun olacaktır¹⁵⁶.

C. Takseli Sigorta Bakımından Tazminat Avansı Hükümünün Uygulanabilirliği

TTK md. 1464 uyarınca, tarafların sigorta değerini aralarında anlaşarak belli bir para olarak tayin etmeleri mümkündür. Bu bakımdan, tarafların anlaşması yeterli olup, söz konusu değer belirlenmesi için ekspertiz raporuna ihtiyaç bulunmamaktadır¹⁵⁷. Takseli sigorta olarak adlandırılan bu sigorta türünün belirlenmesi ile sigorta konusu malın değerinde zaman içerisinde artış veya azalış meydana gelse dahi, tarafların belirlediği değer üzerinden ödeme gerçekleştirilecektir¹⁵⁸.

Belirtilmesi gerekir ki, takseli sigortada, malın tam zıyaa uğraması halinde, sigortacının ödeyeceği tutar bellidir. Dolayısıyla, rizikonun teminat kapsamında olduğu ve sigortacının sorumlu olduğunun belirlenmesi halinde, artık oluşan hasar tutarının tespiti için araştırma yapılmasına gerek yoktur. Bu bakımdan, araştırmaya gerek kalmaksızın sigortacının tazminat ödeme borcu muaccel hale gelecektir¹⁵⁹. Sigortacının tazminat ödeme borcunun muaccel olduğu bir halde ise artık tazminat avansı ödeme yükümlülüğünden bahsedilemeyecektir.

Bununla birlikte, takseli sigortada, malın kısmi zıyaa uğraması halinde, sigortacının ödeyeceği tutarı belirlemek için araştırma yapması gerekmektedir¹⁶⁰.

¹⁵⁶ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.76.

¹⁵⁷ Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.165.

¹⁵⁸ Bu hususta bkz. Kemal Şenocak, “Takseli Sigorta”, **Batider 2009**, C.XXV, S.2, s. 180-181; Ayhan, Çağlar, Özdamar, **a.g.e.**, s.260; Yıldırım, **Muacceliyet**, s. 142; İsmet Sayhan, **Sigorta Sözleşmelerinin Konusu**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2001, s.202; Günay, **a.g.e.**, s.166.

¹⁵⁹ Benzer yönde bkz. Langheid, Rixecker, **a.g.e.**, §76, Nr.1.

¹⁶⁰ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §76, Nr. 7.

Dolayısıyla, bu ihtimalde sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün doğması mümkündür. Diğer yandan, tarafların kısmi hasar hali için takseli sigorta kararlaştırmaları da imkan dahilindedir. Bu halde, ödenecek tutarın belirlenmesi için gereken araştırma süresi oldukça azalacağından, sigortacının tazminat ödeme borcu kısa süre içerisinde muaccel olabilecektir¹⁶¹. Bu bakımdan, kısmi hasar için öngörülen takseli sigorta durumunda da sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün çoğunlukla doğmayacağı söylenebilecektir.

VII. Tazminat Avansı Tutarının Tazminattan/ Bedelden Mahsup Edilmesi veya İade Edilmesi

TTK md. 1427 f. 3 uyarınca, sigortacı tarafından ödenen tazminat avansı tutarının, tazminattan/bedelden mahsup edilmesi gerekmektedir¹⁶². Bu bakımdan, tazminat avansı ödemesinin, nihai tazminattan/bedelden bağımsız bir ödeme olduğu düşünülemeyecektir. Hükümde bulunan “mahsup” ifadesinden, tazminat avansının, ileride tespit edilecek tazminat veya bedelden indirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Söz konusu mahsup işleminin nasıl yapılacağı ise açıkça öngörülmemiştir.

Kanaatimizce, tespit edilen tazminat miktarından, avans tutarının indirilmesi işleminde, avans tutarına faiz işletilmesi mümkün değildir. Zira, sigorta ettirenin aldığı tazminat avansı, sigortacının sorumluluğu sebebiyle zaten ödeneceği sabit olan tazminatın bir kısmını teşkil etmektedir. Diğer bir deyişle, sigortacının ödeme yükümlülüğü kapsamında avans alan sigorta ettiren, haksız yere bir ödeme almamaktadır¹⁶³. Bu bakımdan, mahsup işlemiyle yapılması gereken, nihai olarak tespit edilen tazminattan/bedelden, söz konusu tazminat avansı tutarının indirilmesi sonucu bulunan aradaki fark kadar miktarın sigorta ettirene ödenmesidir¹⁶⁴.

¹⁶¹ Yıldırım, **Muacceliyet**, s.144

¹⁶² Ünan, **Genel Hükümler**, s.288; Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.53; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.336; Akgün, **a.g.e.**, s.336; Günay, **a.g.e.**, s. 95.

¹⁶³ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Muacceliyet**, s.336.

¹⁶⁴ Ünan, **Genel Hükümler**, s.288.

Diğer yandan, hükümde mahsup ifadesinin kullanılması, ödenen tazminat avansı tutarının, ödenecek tazminat tutarından daha az olduğu ihtimal bakımından hükmün öngörüldüğünü göstermektedir. Hükümde, ödenen tazminat avansı tutarının, ödenmesi gereken tazminat tutarını aştığının tespiti halinde veya sigortacının ödeme yükümlülüğünün bulunmadığının tespiti halinde ne yapılacağı hususu ise düzenlenmemektedir. Belirtilmesi gerekir ki, her iki durumda da, sigortacının yükümlü olmadığı halde ödemiş olduğu tutarın iadesi gerekecektir¹⁶⁵. Söz konusu iade işlemi, haksız yere yapılan bir ödemenin iadesi olacağından, sigorta ettirenden alınacak tutara faiz işletilecektir¹⁶⁶. İade işleminin gerçekleştirilmesinde ise TBK md. 77 ve devamında öngörülen sebepsiz zenginleşme kurumuna ilişkin hükümler uygulanacaktır¹⁶⁷.

Bununla birlikte, haksız ödemenin iadesi için yaşanabilecek zorlu ve uzun bir sürecin de önüne geçilmesi açısından, öğretide bizim de katıldığımız bir görüşe göre, araştırmaların sigortacının kusuru bulunmaksızın ve fakat ona yükletilebilen (onun hakimiyet alanında kalan) sebeplerden gecikmesi halinde, sigortacının, söz konusu gecikme nedeniyle oluşan zararları gidermekle yükümlü olacağı yönünde bir düzenlemenin öngörülmesi daha isabetli olacaktır¹⁶⁸. Böylelikle, en azından bu halde, her iki taraf için de güçlükler içermesi muhtemel iade işlemi süreci yaşanmayacaktır.

¹⁶⁵ Ünan, **Genel Hükümler**, s.288; Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.53; Yıldırım, **Muacceliyet**, s. 336.

¹⁶⁶ Günay, **a.g.e.**, s.95.

¹⁶⁷ Bu hususta sebepsiz zenginleşmeye ilişkin esasların uygulanacağı hakkında bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.160; Zehra Şeker Ögüz, “Sorumluluk Sigortalarında Zamanaşımı”, **Sigorta Hukuku Sempozyumları**, Editör: Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s.153; Aslıhan Sevinç Kuyucu, “Sorumluluk Sigortalarından Doğan Taleplerin İleri Sürüleceği Süreler”, **Akit Dışı Kusursuz Sorumlulukta Bedensel Zararlar**, Editör: Sema Uçakhan Güleç, Necdet Basa, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2019, s.600; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.336; Bruck, Möller, **Erster Band- Einführung**, §14, Nr.25; Beckmann, Matusche Beckmann, **2. Aufl.**, §21, Nr.37; Sebepsiz zenginleşme hükümlerine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Turgut Öz, **Öğreti ve Uygulamada Sebepsiz Zenginleşme**, İstanbul, Kazancı Matbaacılık, 1990, s.149 vd.

¹⁶⁸ Ünan, **Altıncı Kitap**, s.128; Sevinç Kuyucu, **a.g.e.**, s.53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİGORTA HUKUKUNDA GİDER AVANSI

I. Gider Avansına İlişkin Öngörülen Hükümlerin Uygulama Alanı

A. Sigorta Türleri Bakımından

Sigortacının gider avansı ödeme yükümlülüğüne ilişkin düzenlemeler, TTK'nın sigorta hukuku isimli altıncı kitabında iki ayrı hüküm olarak bulunmaktadır. Söz konusu hükümlerinden ilki, sigorta sözleşmelerine ilişkin genel hükümlerin yer verildiği birinci kısımda TTK md. 1448 f. 4'te düzenlenmektedir. İkincisi ise, sigorta türlerine ilişkin özel hükümlerin yer verildiği ikinci kısımda, zarar sigortaları bölümü kapsamında yer alan sorumluluk sigortaları bakımından TTK md. 1474 f. 2' de düzenlenmektedir.

TTK md. 1448'de, sigorta ettirenin, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasının engellenmesi veya sigortacının üçüncü kişilere karşı rücu haklarının korunması için alacağı tedbirler bakımından yapacağı giderlerin sigortacı tarafından karşılanacağı ve sigorta ettirenin talebi halinde giderler için sigortacı tarafından avans ödeneceği öngörülmektedir. Genel hükümler kısmında düzenlendiği gözetildiğinde, TTK md. 1448 f. 4 uyarınca giderler için avans ödenmesinin bütün sigorta türleri için mümkün olduğu söylenebilecektir. Ancak, TTK md. 1448 f. 1 incelendiğinde “zararın önlenmesi, azaltılması, artmasının engellenmesi” ifadesinden, hükmün sadece zarar sigortaları bakımından uygulanacağı sonucu çıkmaktadır. Keza, sigortacının halefiyet hakkının, zenginleşme yasağı prensibi gereği sadece zarar sigortalarında bulunduğu dikkate alındığında¹, maddede “sigortacının üçüncü kişilere karşı rücu hakkının korunabilmesi” ifadesine yer verilmiş olması, hükmün sadece zarar sigortaları

¹ Zenginleşme yasağı prensibinin zarar sigortalarında geçerli olduğu ve bu bakımdan sigortacının halefiyet hakkının da sadece zarar sigortalarında gündeme geleceğine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Kender, **a.g.e.**, s. 371 vd.; Yazıcıoğlu, Şeker Ögüz, **a.g.e.**, s. 193; Kaner, **a.g.e.**, s. 67; Çeker, **a.g.e.**, s.159 vd.; Ayhan, Çağlar, Özdamar, **a.g.e.**, s.280 vd.; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s. 16; Ayrıca sigortacının halefiyetine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Merih Kemal Omağ, **Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011.

bakımından uygulama alanı bulacağını göstermektedir². Bu sebeplerle, her ne kadar ilgili düzenleme genel hükümlerde bulunsa da, can sigortaları bakımından sigortacının kurtarma ve koruma giderlerine ilişkin avans ödeme yükümlülüğünün bulunduğu söylenemeyecektir³. Sigortacının, TTK md. 1448 f. 4 uyarınca, koruma ve kurtarma giderleri için avans ödeme yükümlülüğü, zarar sigortaları kapsamında yer alan mal sigortası ve sorumluluk sigortası niteliğindeki sigorta ilişkilerinde söz konusu olacaktır.

Sigortacının gider avansı ödeme yükümlülüğünün düzenlendiği diğer bir hüküm ise TTK md. 1474'tür. Buna göre, sigortalı aleyhine ileri sürülen taleplere ilişkin hukuki koruma giderleri sigortacı tarafından karşılanacak ve sigortalının istemi halinde bu giderler için avans ödenebilecektir. Söz konusu hükmün, zarar sigortaları bölümü içinde sorumluluk sigortalarına ilişkin olarak düzenlendiği gözetildiğinde, sadece sorumluluk sigortaları bakımından uygulama alanı bulacağı açıktır.

Bu noktada, genel hüküm olması sebebiyle sorumluluk sigortalarını da kapsamına aldığını belirttiğimiz TTK md. 1448'in, sadece sorumluluk sigortaları özelinde düzenlenen TTK md. 1474'ün karşısında uygulanabilirliğinin incelenmesi gerekmektedir. Belirtelim ki, hem TTK md. 1448'de öngörülen koruma ve kurtarma giderleri avansı hükmü, hem de TTK md. 1474'te öngörülen hukuki koruma giderleri

² İlgili hükmün sadece zarar sigortaları kapsamında uygulanabileceğine ilişkin bkz. Kender, **a.g.e.**, s. 304; Tekin Memiş, **Yangın Sigortasında Riziko**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2001, s. 173; Diğer yandan, TTK md. 1448 f. 2'de sigorta ettirenin koruma ve kurtarma tedbiri alma yükümlülüğüne aykırı davranması halinde kusurunun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılacağı hüküm altına alınmaktadır. Hükümde tazminat ifadesinin bulunması da, tazminatın sadece zarar sigortalarında gündeme geleceği gözetildiğinde, maddenin yine zarar sigortaları bakımından uygulanacağına işaret etmektedir. Bu yönde görüş için bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.16-17; İlgili maddenin hayat sigortaları bakımından uygulanamayacağına ilişkin bkz. Şaban Kayıhan, "Alman ve Türk Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi", **AÜEHFD 2005**, C.9, S.1-2, s. 514; Meblağ sigortalarında ilgili hükmün uygulama alanı bulamayacağına, ancak istisnaen de olsa, sigorta ettirenin koruma ve kurtarma tedbiri alma yükümlülüğünden bahsedilebilecek kaza sigortalarında bu yükümlülüğün özel bir düzenleme ile kararlaştırılabileceğine ilişkin bkz. Ünan, **Altıncı Kitap**, s.145.

³ Sigortacının, koruma ve kurtarma tedbirleri kapsamında yapılan giderleri karşılama yükümlülüğü, Alman hukukunda iki maddede düzenlenmektedir. Bunlardan ilki VVG § 83'te, zarar sigortalarına ilişkin genel hükümler kısmında bulunmakta, diğeri ise VVG § 90'da mal sigortaları kısmında bulunmaktadır. Bu bakımdan, Alman hukukunda, yapılan koruma ve kurtarma giderlerinin avans olarak ödenmesi hususunun sadece zarar sigortaları kapsamında söz konusu olacağına dair bir tartışma yoktur. Bu hususta bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83 Nr. 5.

avansı hükmü aynı amaca hizmet etmektedir. Her iki hükümle de zararın önlenmesi ve azaltılması, böylelikle sigortacının nihai olarak daha az tazminat ödemesi sağlanmaktadır⁴. Ancak, TTK md. 1474 kapsamında yapılan giderleri karşılama yükümlülüğü sigortacının asli edim yükümlülüğüdür⁵. TTK md. 1448 kapsamında yapılan giderleri karşılama yükümlülüğü ise sigortacının yan edim yükümlülüğüdür⁶. Ayrıca, TTK md. 1474 hükmü sorumluluk sigortaları bakımından getirilmiş bir düzenleme olması sebebiyle özel hüküm niteliğini haizdir. Bu bakımdan, sorumluluk sigortaları kapsamında hukuki koruma giderleri söz konusu olduğunda, özel hükmün uygulanma önceliği gereği, TTK md. 1474’te düzenlenen esaslara göre sigortacının gider avansı ödeme yükümlülüğü söz konusu olacaktır⁷. Sorumluluk sigortaları kapsamında yer alıp, hukuki koruma giderleri dışında kalan diğer koruma ve kurtarma giderleri için ise sigortacının avans ödeme yükümlülüğü, TTK md. 1448’deki esaslara tabi olacaktır⁸.

⁴ Bu hususta bkz. Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s. 349; Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.313; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s. 112; Ayrıca her iki maddenin aynı amaca hizmet ettiği ve birbirinin uzantısı olduğu TTK md. 1474’ün gerekçesinde “*Tasarının bu maddesi ile getirilen düzenleme mal sigortalarında söz konusu olan zararı önleme azaltma yükümlülüğünün bir anlamda sorumluluk sigortalarındaki uzantısıdır. Zira, sigortalının kendi haklarını korumak için yapmış olduğu girişimler sigortacının ödeyeceği tazminat miktarına da etki edecektir.*” şeklinde yer alan ifadeden de açıkça anlaşılmaktadır.

⁵ Asli edim ve yan edim ayrımına ilişkin detaylı bilgi için bkz. Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 4 vd.; Eren, **Genel Hükümler**, s. 32 vd.

⁶ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr.2; Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83 Nr. 8; Honsell, **a.g.e.**, §63, Nr. 3; Beckmann, Matusche- Beckmann, **a.g.e.**, §15, Nr.74; Honsell, Vogt, Schneider, **a.g.e.**, Art. 70 Nr.1; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.12; Sorumluluk sigortaları kapsamında yapılan hukuki koruma giderlerini karşılama yükümlülüğünün sigortacının asli edim yükümlülüğü olduğu gözetildiğinde, iki hükmün uygulama alanının aynı olamayacağına ilişkin bkz.; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr. 5; Pröller, Martin, **a.g.e.**, § 83, Nr. 1; Marlow, Spuhl, **a.g.e.**, §83, Nr.5; Staudinger, Halm, Wendt, **a.g.e.**, §83, Nr.4; Hukuki koruma giderlerinin karşılanması hususunda TTK md. 1474 hükmü bulunmasaydı, bu giderlerin karşılanması bakımından da TTK md. 1448 hükmünün uygulanabileceği düşünülebilirdi. Bu hususta bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.144.

⁷ TTK md. 1474 kapsamına giren giderler bakımından TTK md. 1448’in uygulama alanı bulamayacağına ilişkin bkz. **a.e.**, s.144; Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.313.

⁸Nitekim, TTK md. 1485’te, sorumluluk sigortalarına genel hükümlerin uygulanacağı öngörülmektedir.

B. Kişi Bakımından

Sigortacıdan giderler için avans talep etme hakkına sahip olan kişilerin en başında sigorta ettiren bulunmaktadır. Bu husus, TTK md. 1448 hükmünde açıkça düzenlenmektedir. Buna göre, sigorta ettiren koruma ve kurtarma tedbirlerini almakla yükümlüyken, sigortacı da karşılamakla yükümlü olduğu söz konusu koruma ve kurtarma giderlerini, sigorta ettirenin talebi halinde avans olarak ödemek zorundadır.

Belirtilmesi gerekir ki, hükümde koruma ve kurtarma tedbirlerini almakla yükümlü tutulan kişinin sigorta ettiren olarak belirtilmesi ve giderler için avans talep etme hakkının sigorta ettirene tanınmış olması, sigorta ettiren dışında kalan sigorta ilgilisi diğer kişilerin, ilgili tedbirleri almakla yükümlü olmadıkları ve avans talep hakkına sahip olmadıkları anlamına gelmemektedir. Zira, TTK md. 1412’de sigorta ettirenin davranışlarına hukuki sonuç bağlanan her halde, sigorta ilgilisi diğer kişilerin de davranışlarının dikkate alınacağı düzenlenmektedir⁹. Bu bakımdan, özellikle, başkası lehine sigortalarda sigortalının da koruma ve kurtarma tedbirlerini alması ve söz konusu tedbirleri alırken yapmış olduğu giderler için avans talep etmesi mümkündür¹⁰. Nitekim, teminat altına alınan menfaatin sigortalıya ait olduğu düşünüldüğünde, koruma ve kurtarma tedbirlerini öncelikle (en hızlı şekilde) alabilecek kişi sigortalı olacaktır¹¹. Bununla birlikte, başkası lehine sigortalarda giderlerin sigorta ettiren tarafından yapılması da söz konusu olabilir. Böyle bir durumda, her ne kadar, sigorta tazminatı sigortalıya ödenecek olsa da, giderler için ödeme sigorta ettirene yapılacaktır¹². Dolayısıyla, giderler için avans talep etme hakkı da sigorta ettirene ait olacaktır.

⁹ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.23.

¹⁰ Örneğin, Yangın Sigortası Genel Şartları’nın, Hırsızlık Sigortası Genel Şartları’nın ve Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları’nın B.2 maddelerinde ilgili sigorta türleri için sigortalının da koruma ve kurtarma tedbirlerini almakla yükümlü olduğu ve giderlerin tazminini sigortacıdan talep edebileceği belirtilmektedir.

¹¹ Bu hususta bkz. Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83 Nr. 100; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83 Nr. 26; Staudinger, Halm, Wendt, **a.g.e.**, §83, Nr.15.

¹² Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.24; Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83 Nr. 100; Honsell, Vogt, Schnyder, **a.g.e.**, Art. 70 Nr.3.

Sorumluluk sigortalarında zarar gören kişinin ise koruma ve kurtarma giderleri için sigortacıya başvurması söz konusu olamayacaktır. Zira, TTK md. 1448 uyarınca giderlerin sigortacı tarafından karşılanması yükümlülüğü, sigortacının yan edim yükümlülüğüdür¹³. Bu bakımdan sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan zarar gören kişinin yaptığı giderlerin tazminini TTK md. 1448 uyarınca talep etmesi ve bu giderler için avans istemesi mümkün değildir¹⁴.

Sorumluluk sigortalarında sigortacıdan hukuki koruma giderleri için avans talep edebilecek kişi ise, TTK md. 1474 uyarınca sigortalıdır. Hükümde sigortalı ifadesi, menfaati sigortalanan kişi anlamında kullanıldığından, kendi menfaatini teminat altına alması halinde sigorta ettirenin hukuki koruma giderleri için avans talep edebileceği açıktır¹⁵.

II. Giderler İçin Avans Ödeme Yükümlülüğünün Şartları

A. Sigortacının Giderleri Karşılama Yükümlülüğünün Bulunması

Gerek TTK md. 1448 gerek TTK md. 1474 kapsamında yapılacak giderlerin sigortacıdan avans olarak talep edilebilmesi için, sigortacının söz konusu giderleri karşılama yükümlülüğünün bulunması gerekmektedir. Sigortacının giderleri karşılama yükümlülüğünün varlığı ise, gerçekleşen rizikodan dolayı sigortacının sorumluluğunun bulunmasına bağlıdır. Bu sebeple, taraflar arasında geçerli bir sigorta sözleşmesinin bulunması, gerçekleşen rizikonun teminat kapsamında olması, sigorta ettirenin sözleşmeden ve kanundan doğan yükümlülüklerini teminattan yararlanamaması sonucunu doğuracak şekilde ihlal etmemesi ve rizikonun gerçekleşmesine (TTK md. 1429 ve md. 1477 gereği) kasten neden olmaması

¹³ Bu hususta detaylı açıklama için bkz. I. Bölüm, V. B.

¹⁴ Bu hususta bkz. Looshelders, Pohlmann, **a.g.e.**, §83, Nr.3; Bununla birlikte, zarar gören kişinin vekalet ya da vekaletsiz iş görme hükümleri uyarınca giderlerinin tazminini isteyebileceğine ilişkin bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.27.

¹⁵ TTK md. 1474 hükmünde “sigortalı” ifadesi yerine “sigorta ettiren” ifadesinin bulunması gerektiğine ilişkin bkz. Ünan, **Altıncı Kitap**, s.128; Mehaz hüküm olan VVG § 101’de sigortalı ifadesi yerine sigorta ettiren ifadesi bulunmaktadır. Hükümde, hukuki koruma giderlerinin sigorta ettirenin talebi halinde avans olarak ödeneceği düzenlenmektedir.

gerekmektedir. Bu şartların sağlanmaması sebebiyle sigortacının tazminat ödeme borcundan tamamen kurtulduğu hallerde, sigortacının giderleri karşılama yükümlülüğü de bulunmayacaktır. Dolayısıyla, sigortacıdan yapılacak giderler için avans talep edilemeyecektir. Zorunlu sorumluluk sigortalarında ise, TTK md. 1484 f.1 gereği sigortacı sigortalıya karşı olan sorumluluğundan tamamen kurtulmuş olsa dahi, zarar görene tazminat ödeme borcu devam etmektedir. Bu bakımdan, ilgili hallerde sigortacının giderler için avans ödeme yükümlülüğü de söz konusu olacaktır¹⁶.

Sigortacının giderleri karşılamakla yükümlü olması, her şeyden önce taraflar arasında geçerli bir sigorta sözleşmesinin bulunmasına bağlıdır. Bu anlamda, TTK md. 1404'e uygun şekilde akdedilmeyen bir sözleşme geçerli kabul edilemeyeceğinden, sigortacının sorumluluğundan bahsedilemeyecektir¹⁷. Diğer yandan, sigortacının sorumluluğu, kural olarak sigorta ettirenin primi veya primin ilk taksidini ödemesiyle başlamaktadır¹⁸. Söz konusu ödemenin henüz yapılmadığı dönemde rizikonun gerçekleşmesi halinde, geçerli bir sigorta sözleşmesi yapılmış olsa dahi, aksi kararlaştırılmadıkça sigortacı sorumlu tutulamayacaktır (TTK md. 1421). Tarafların geçmişe etkili sigorta sözleşmesi akdederek sigorta korumasının sözleşmeden önceki bir tarihte başlayacağını kararlaştırmaları mümkündür (TTK md. 1458). Böyle bir durumda, sigorta korumasının sözleşme öncesinde de bulunduğu

¹⁶ Söz konusu haller, bazı sigorta genel şartlarında sigortalıya rücu sebebi olarak öngörülmektedir. Örneğin, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları'nda B.4 maddesi altında, sigortalının rizikonun gerçekleşmesine kasten neden olması, kanundan doğan yükümlülüğüne aykırı hareket etmesi (örneğin mevzuatın öngördüğü seviyenin üstünde alkollü içki alınarak araç kullanması) ve B.1 maddesine atıfla koruma ve kurtarma tedbirlerini almaması neticesinde oluşan zararlar bakımından sigortalıya rücu edilebileceği belirtilmektedir. Dolayısıyla bu hallerde sigortalıya rücu edilerek ödenen avansın iadesinin talep edilmesi mümkündür. Diğer yandan, sigorta ettirenin koruma ve kurtarma tedbirlerini alma yükümlülüğüne aykırı hareket etmesine rağmen, zorunlu sorumluluk sigortalarında zarar görene ödenecek tazminata indirim uygulanmaması TTK md. 1484 gereği kabul edilebilir olsa da, sigortacının daha sonradan yükümlülüğüne aykırı hareket eden sigortalıya rücu edebilmesini sağlayan genel bir düzenlemenin kanunda öngörülmemiş olması öğretide eleştirilmektedir. Bu hususta bkz. Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s.365.

¹⁷ “Geçerli Olmayan Sigorta” kenar başlığı altında yer alan TTK md. 1404'te bu husus “*Sigorta ettirenin veya sigortalının, kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla sigorta yapılamaz.*” şeklinde ifade edilmektedir.

¹⁸ TTK md. 1421 gereği, kara ve denizde eşya taşıma işlerine yönelik sigortalarda, sigortacının sorumluluğu sigorta sözleşmesinin yapılmasıyla başlamaktadır.

kabul edildiğinden, bu dönemde sigortacının giderleri karşılama yükümlülüğü de mevcut olacaktır.

Bu noktada aşkın sigorta halinde sigortacının giderleri karşılama yükümlülüğünün bulunup bulunmadığı da ele alınmalıdır¹⁹. TTK md. 1463 uyarınca, sigorta bedelinin sigortaya konu menfaat değerinin üstünde olması durumunda aşkın sigorta gündeme gelmekte ve sigorta değerinin üstündeki kısım geçersiz olmaktadır. Bu takdirde, hükümde sadece sigorta değerini aşan kısım bakımından geçersizlik öngörüldüğü için sigorta sözleşmesi geçerlidir ve sigortacının sorumluluğu devam etmektedir. Ancak sigorta ettirenin mali çıkar elde etmek üzere kötü niyetli olarak aşkın sigorta yapması halinde sigorta sözleşmesi bütünüyle geçersiz olmaktadır²⁰. Böyle bir durumda ise sözleşmenin geçersizliği sebebiyle sigortacının sorumluluğundan bahsedilemeyeceği için sigortacı giderleri karşılamakla da yükümlü tutulamayacaktır.

Sigorta sözleşmesini geçersiz kılan bir diğer hal ise, sigorta ettirenin çifte sigorta yaptırmasıdır. TTK md. 1467 uyarınca, sigorta ettiren, bir menfaatinin değerinin tamamını sigorta ettirdikten sonra, aynı rizikoya karşı ve aynı süre için bu menfaatini tekrar sigorta ettiremeyecektir²¹. Aksi takdirde, yapılan ikinci sigorta sözleşmesi geçersiz olacaktır. Geçersiz sigorta sözleşmesi sebebiyle ilgili sigortacıdan giderleri karşılaması da beklenemeyecektir.

Geçerli bir sigorta sözleşmesi ilişkisinde ise sigortacının sorumluluğunun bulunması için gerçekleşen rizikonun teminat kapsamında olması şarttır. Aksi halde, sigortacı sorumlu tutulamayacağı için kendisinden sigorta tazminatı ödemesi talep edilemeyecektir. Bu durumda, sorumlu olmayan sigortacıya giderleri karşılaması

¹⁹ Aşkın sigorta hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ünan, **Zarar Sigortaları**, s. 157 vd.; Kender, **a.g.e.**, s.332; Yazıcıoğlu, Şeker Ögüz, **a.g.e.**, s.162 vd.; Günay, **a.g.e.**, s.164 vd.

²⁰ Sigortacının, aşkın sigortanın kötü niyetle yaptırıldığını bilmesine rağmen sözleşme ilişkisine girmesi halinde de, sözleşmenin ahlaka ve kanuna aykırılık nedeniyle geçersiz olacağına, bu takdirde sigortacının prime de hak kazanamayacağına ilişkin bkz. Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.162.

²¹ Sadece hükümde öngörülen hal ve şartların varlığı halinde yapılan çifte sigorta geçerli kabul edilebilecektir. Söz konusu hal ve şartlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kemal Şenocak, **Çifte Sigorta**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2002, s. 149 vd.; Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.198 vd.; Yazıcıoğlu, Şeker Ögüz, **a.g.e.**, s.184 vd.; Günay, **a.g.e.**, s.174 vd.

yönünde talep de ileri sürülemeyecektir²². Zira, sigortacının giderleri ödemekle yükümlü tutulmasının sebebi, bu giderlerin yapılmasıyla nihai tazminat tutarının azalması neticesinde menfaat elde eden kişinin kendisi olmasıdır²³. Sorumlu olmadığı için sigorta tazminatı ödemeyecek olan sigortacının, yapılan giderlerin kendi menfaatine olduğu düşünölemeyecektir. Dolayısıyla, sigortacının giderleri karşılamakla yükümlü tutulması ve buna bağılı olarak kendisinden avans talep edilebilmesi için, gerçekleşen rizikonun sigorta teminatı kapsamında olması gerekmektedir²⁴.

Değerlendirilmesi gereken bir diğör husus, sigorta ettirenin sözleşmeden doğan yükümlölüklerini ihlal etmesinin, sigortacının giderleri ödeme yükümlölüğü üzerindeki etkisidir. Belirtilmesi gerekir ki, TTK md. 1449 uyarınca, sigorta ettirenin sözleşmeden doğan yükümlölüklerini ihlal etmesi halinde, sigortacının sözleşmeyi kısmen veya tamamen feshederek ifadan kurtulacağına ilişkin hükümlerin öngörölmesi mümkündür. Ancak ilgili madde gereğı, sigortacının fesih hakkı, sigorta ettirenin kusurlu olarak ihlalde bulunması halinde hüküm ve sonuç doğuracaktır²⁵.

Sigortacı, sigorta ettirenin sözleşmeden doğan yükümlölüklerini kusurlu olarak ihlal ettiğini, rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrendiğinde sözleşmeyi feshetme hakkını kullanabilir. Böyle bir durumda, fesih itibariyle taraflar arasında geçerli bir sigorta ilişkisi kalmayacağından, riziko gerçekleştiğinde sigortacıdan giderleri karşılaması beklenemeyecektir²⁶. Bununla birlikte, sigortacı, sigorta

²² Giderlerin sigortacı tarafından karşılanması için, öncelikle sigortacının gerçekleşen rizikodan dolayı sorumlu bulunmasının gerektiğine ilişkin bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 83 Nr. 51; Beckmann, Matusche Beckmann, **a.g.e.**, §15, Nr.100; Prölles, Martin, **a.g.e.**, § 100 Nr. 16.

²³ Bu hususta bkz. I. Bölüm, III.B.

²⁴ Kayıhan, **a.g.e.**, s.519; Ünán, **Genel Hükümler**, s.522-523.

²⁵ Kanunda düzenlenen hak ve yükümlölüklerin dışında tarafların kendi aralarında kararlaştırdıkları başka yükümlölükleri de sözleşmede öngörmeleri mümkündür. TTK md. 1449'da sigorta ettirenin bu yükümlölüklere aykırı hareket etmesi halinde sigortacının sözleşmeyi kısmen veya tamamen feshedebileceğı kabul edilmektedir. Ancak hüküm gereğı feshin söz konusu olabilmesi için ihlalin kusurlu gerçekleştirilmiş olması şarttır. Ayrıca, sigortacının fesih hakkını, kusurlu ihlali öğrenmesinden itibaren bir ay içerisinde kullanması gerekecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ünán, **Genel Hükümler**, s.524 vd.; Günay, **a.g.e.**, s.136 vd.

²⁶ Bu hususta bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.82.

ettirenin yükümlülüğünü kusurlu olarak ihlal ettiğini rizikonun gerçekleşmesinden sonra da öğrenebilir. Sigortacı, söz konusu ihlal ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı mevcutsa, riziko gerçekleştikten sonra da sözleşmeyi feshederek hem tazminat ödeme yükümlülüğünden hem de giderleri karşılama yükümlülüğünden kurtulabilecektir²⁷. Dolayısıyla, bu hallerde, sigortacıdan giderler için avans ödemesi talep edilemeyecektir. Ancak zorunlu sorumluluk sigortalarında, TTK md. 1484 f. 2 uyarınca, sözleşmenin sona ermesi, bu hususun sigortacı tarafından yetkili mercilere bildirilmesinden bir ay sonra zarar gören açısından hüküm doğuracaktır. Bu bakımdan, zorunlu sorumluluk sigortalarında sözleşmenin sona erdiğine ilişkin bildirimin yapılmaması halinde bu husus zarar görene karşı ileri sürülemeyecektir. Ayrıca bildirimden itibaren bir aylık süre dolmadan ileri sürülen sigortalı aleyhine istemler bakımından da sigortacının zarar görene karşı sorumluluğu devam edecektir. Dolayısıyla, sigorta ilişkisi bitmiş olsa da söz konusu hallerde sigortacının talep edilmesi halinde giderler için avans ödeme yükümlülüğü bulunacaktır.

Bununla birlikte, TTK md. 1449 f. 3 uyarınca, sigorta ettirenin kusurlu olarak yükümlülüğüne aykırı hareket etmesi ile bağlantılı olarak riziko gerçekleşmediyse, sigortacı sözleşmeyi feshedemeyecektir. Böyle bir durumda, sigortacının sorumluluğu etkilenmediğinden, daha sonra başka bir sebeple rizikonun gerçekleşmesi halinde, sigortacıdan giderlerin karşılanması talep edilebilir olduğundan, giderler için avans istenmesi de mümkün olacaktır.

Sigorta ettirenin kanundan doğan bazı yükümlülüklerini ihlal etmesi de sigortacının giderleri karşılama yükümlülüğünün ortadan kalkması üzerinde etkilidir. Bu kapsamda, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlal etmesi hususu incelenmelidir. Beyan yükümlülüğüne aykırılık durumunda uygulama alanı bulacak hükümler, TTK md. 1439 f. 2 ve TTK md. 1445 f. 5'tir. İlgili hükümlerde, sırasıyla sözleşme yapılması sırasında ve sözleşme süresi içinde olmak üzere, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne aykırı hareket etmesinin yaptırımları düzenlenmektedir. Buna göre, sigorta ettirenin ilgili süreçlerde beyan yükümlülüğünü ihlal etmede kastı varsa ve ihlal ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı bulunuyorsa, sigortacının

²⁷ A.e., s.82; Ünan, **Genel Hükümler**, s.549.

sorumluluğu tamamen ortadan kalkacaktır. Sigortacıdan sigorta tazminatı istenemediği gibi giderlerin karşılanması da talep edilemeyecektir²⁸. Dolayısıyla, sigorta ettirenin giderler için avans talep etmesi de söz konusu olamayacaktır. Ancak, zorunlu sorumluluk sigortalarında, sigortacının zarar görene karşı sorumluluğu devam ettiğinden, sigortacıdan giderler için avans talep edilmesinin önünde bir engel yoktur²⁹. Bununla birlikte, sigorta ettirenin ilgili süreçlerde beyan yükümlülüğünü ihlal etmesinin, sigortacının sorumluluğunu tamamen ortadan kaldırmadığı diğer hallerde³⁰, sigortacıdan giderleri karşılamasının talep edilmesinin önünde bir engel bulunmadığından, gider avansı istenmesi de mümkün olacaktır³¹.

İncelenmesi gereken bir diğer husus ise, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesine kasten neden olması halinin, sigortacının gider ödeme yükümlülüğüne etkisidir. Böyle bir durumda genel hüküm olan TTK md. 1429 uyarınca, sigortacı tazminat ödeme borcundan kurtulacaktır. Keza, sorumluluk sigortaları bakımından öngörülen TTK md. 1477 uyarınca da, sigortacı, sorumluluk konusu olayın kasten gerçekleştirilmesi neticesinde doğan zararlardan sorumlu olmayacaktır. Her iki hükümde de rizikonun kasten gerçekleştirilmesi halinde, sigortacının sorumlu tutulamayacağına ilişkin düzenleme getirildiği gözetildiğinde,

²⁸ Sigorta ettirenin yükümlülüklerini ihlal etmesi neticesinde sigortacının sorumluluğunun ortadan kalktığı hallerde, sigortacının gider ödemekle de sorumlu tutulamayacağına ilişkin bkz.; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 83 Nr. 51; Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, §83, Nr.5; Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.81.

²⁹ Ödenen avansın, daha sonradan sigortalıya rücu edilerek talep edilmesi imkan dahilinde olmalıdır. Örneğin, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları'nda B.4 maddesi altında, ilgili mevzuatın öngördüğü gerekli ehliyetnameyi haiz olmayan veya mevzuatta öngörülen sınıırın üstünde alkollü içki alarak araç kullanan sigortalıya rücu edilebileceği belirtilmektedir.

³⁰ TTK md. 1439 f.2 ve TTK md. 1445 f. 5 uyarınca, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihmal ile ihlal etmesi hali veya kasten ihlal etmesine rağmen ihlal ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı bulunmaması hali, sigortacının sorumluluğunu tamamen ortadan kaldırmamaktadır.

³¹ Söz konusu haller bakımından, ilgili hükümlerde öngörülen diğer şartların da oluşmasıyla uygulanacak yaptırım ihmal halinde "ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılması" ya da kast halinde "ödenen prim ile ödenmesi gerektiği anlaşılan prim arasındaki orantının, ödenecek sigorta tazminatına yansıtılması" olacaktır. Belirtilmesi gerekir ki, mehz hüküm VVG § 83 uyarınca, sigortacının edimini daha az olacak şekilde ifa etme hakkı doğarsa, giderlerin tazminini de buna uygun olarak azaltma hakkı bulunmaktadır. Ancak TTK md. 1448'de bu düzenlemenin karşılığı yoktur. Bunun yerine, ilgili hükümde sadece eksik sigorta hali bakımından koruma ve kurtarma giderlerinin azaltılacağı öngörülmektedir. Dolayısıyla, tazminat tutarının azalmasını sağlayacak bu yaptırımlar, sigortacının ödeyeceği koruma ve kurtarma giderleri tutarının belirlenmesinde etkili olmayacaktır. Bu hususta bkz. **A.e.**, s.82.

bu hallerde, sigortacının giderleri karşılama yükümlülüğünden bahsedilemeyecektir³². Dolayısıyla, böyle bir durumda, sigortacıdan giderler için avans talep edilmesi de söz konusu olmayacaktır³³. Zorunlu sorumluluk sigortaları bakımından ise, rizikonun kasten gerçekleştirilmiş olması hususu, sigortacının zarar görene karşı olan sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır. Zorunlu sorumluluk sigortalarına ilişkin genel şartlarda bu hususun sigortalıya rücu sebebi olarak öngörülmesi halinde, sigortacıdan giderler için avans talep edilmesi mümkün olacaktır³⁴.

B. Yapılacak Giderlerin Makul Olması

Sigortacının giderler için avans ödeme yükümlülüğünün bir diğer şartı, sigorta ettiren tarafından yapılacak giderlerin makul olmasıdır. Bu şartın anlaşılabilmesi için, sırasıyla koruma ve kurtarma tedbiri almaya ve hukuki koruma sağlamaya yönelik yapılacak giderlerin kapsamının belirlenmesi gerekmektedir.

1. Koruma ve Kurtarma Giderleri Bakımından

TTK md. 1448 uyarınca, sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya yüksek ihtimalle gerçekleşeceği durumlarda zararı önleme, azaltma, artmasına engel olma

³² TTK md. 1429 uyarınca sigorta ettirenin sigortaya konu mallara kasten zarar vermesi hali teminat kapsamı dışındadır. Ancak bu kurala ilişkin Yangın Sigortası Genel Şartları'nın B.2. maddesinin son cümlesinde istisnai bir düzenleme yer almaktadır. İlgili düzenlemede "*Yangın söndürmede, durdurmada veya söndürmenin, durdurmanın veya kurtarmanın gerektirdiği yıkma ve boşaltmalarda, sigortacı; sigortalı şeylerin hasara uğramasından, kaybolmasından doğan zararları da karşılar.*" ifadesi bulunmaktadır. Buna göre, sigorta ettiren yangın rizikosu karşısında koruma ve kurtarma görevinin icrası için sigortaya konu bir mala kasten zarar vermiş olsa da ilgili zararın giderilmesini sigortacıdan talep edebilecektir. Bu hususta bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.132.

³³ Aynı yönde bkz. Kayıhan, **a.g.e.**, s.531; Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s.353; Langheid, Rixecker, **a.g.e.**, §83, Nr.2; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 83, Nr. 51; Belirtilmesi gerekir ki, sigorta ettirenin kastı olmaksızın, kusurlu davranışıyla rizikonun gerçekleşmesine neden olduğu hallerde, kural olarak sigortacının sorumluluğu devam etmektedir. Bununla birlikte, TTK md. 1429 uyarınca taraflar bu kuralın aksine anlaşma yapabilirler. Örneğin, sigorta ettirenin ağır kusurunun varlığı halinde sigortacının sorumlu olmayacağını veya kusur oranında tazminattan indirim yapılabileceğini kararlaştırabilirler. Ancak, tarafların bu yönde anlaşmış olmaları, sigortacının ödeyeceği koruma ve kurtarma giderleri tutarını etkilemeyecektir. Zira, TTK md. 1448 gereği, sadece eksik sigorta hali için gider tutarından kısıntı yapılması mümkündür. Bu hususta bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.79-80.

³⁴ Örneğin, Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nda B.5 maddesi altında sigortalının mesleki faaliyetinin icrası sırasında kasten neden olduğu olaylar bakımından, sigortacının kendisine rücu edebileceği belirtilmektedir.

veya sigortacının üçüncü kişilere karşı ileri sürebileceği rücu haklarını korumaya yönelik tedbirler almakla yükümlüdür³⁵. Koruma ve kurtarma tedbirleri olarak adlandırdığımız bu tedbirlerin sigorta ettiren tarafından alınması gerekliliği, dürüstlük kuralına dayanmaktadır³⁶. Sigorta ettiren, nasılsa sigortacı tarafından tazmin edileceği düşüncesiyle, zararın oluşmasına veya artmasına seyirci kalmamalıdır³⁷. Örneğin, sigorta ettiren yangın rizikosuna karşı sigorta ettirdiği arsasında alevlerin ortaya çıkışı sürecinde olup biteni izlemek yerine, yangının söndürülmesi için çaba göstererek zararın artmasını engellemelidir. Bir başka örnek olarak, sigorta ettiren kasko sigortası ile sigorta ettirdiği aracıyla bir trafik kazası yaşadığında, kendisine çarpan araç sürücüsünün gitmesine izin vermemeli ve sigortacının daha sonradan ilgili sürücüye rücu edebilmesi için aracın plaka numarasını almalıdır³⁸. Bu örneklerde de görüldüğü üzere, sigorta ettirenin koruma ve kurtarma tedbiri alma yükümlülüğünün içeriği, somut olaya göre değişmektedir³⁹. Dolayısıyla, koruma ve kurtarma tedbirlerini almak üzere yapılacak giderlerin makul olup olmadığı hususu her somut olayda özel olarak incelenmelidir. Bu incelemede esas alınacak ölçüt, ilgili giderlerin objektif olarak gerekli olup olmadığıdır⁴⁰. Bununla birlikte, tedbirlerin alındığı sırada⁴¹ sigorta ettirenin içinde bulunduğu

³⁵ Her ne kadar hükümde “zararın önlenmesi, azaltılması ve artmasının engellenmesi” olarak üç ayrı durum belirtilmiş olsa da bu hallerin büyük ölçüde benzer oldukları ve çoğu zaman iç içe bulundukları gözetildiğinde, birbirinden kolaylıkla ayırt edilmesi mümkün görülmemektedir. Bu türden bir ayırım yapılmasının da uygulamada bir önemi yoktur. Bu hususta bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §82, Nr.25; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.40; Günay, **a.g.e.**, s.131-132.

³⁶ Schimikowski, **a.g.e.**, Nr. 237; Kayıhan, **a.g.e.**, s.515-516.

³⁷ Kayıhan, **a.g.e.**, s.515; Kender, **a.g.e.**, s.305; Ünan, **Genel Hükümler**, s. 511; Günay, **a.g.e.**, s.131; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 82 Nr.1; Bu husus hükmün gerekçesinde de “Kişi kendisini tehlikelerden korumak için sigortaya başvurur. Yoksa tehlike istenilen bir durum değildir. Bu nedenle, sigorta ettiren, sigortasını yaptırmış olsa bile ihmalkar davranmamalı, rizikonun doğmaması veya doğmuşsa da zararın artmasını önleyici her türlü tedbiri almalıdır.” şeklinde belirtilmektedir.

³⁸ Benzer örnekler için bkz. Schimikowski, **a.g.e.**, Nr. 237; Kender, **a.g.e.**, s.305; Günay, **a.g.e.**, s.131.

³⁹ Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.39; Bu sebeple hükmün bilinçli olarak soyut şekilde düzenlendiği söylenebilecektir. Bu hususta bkz. Kayıhan, **a.g.e.**, s.521.

⁴⁰ Bozer, **a.g.e.**, s.237; Kayıhan, **a.g.e.**, s.528; Memiş, **Yangın Sigortasında Riziko**, s.175; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.44; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 83 Nr.48.

⁴¹ Giderlerin gerekliliği ve makul olup olmadığı hususu, ilgili tedbirlerin alındığı sıradaki şartlar göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Bu bakımdan, ilgili giderler ex ante bakış açısıyla incelenmelidir. Bu hususta bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.521; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.46; Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83, Nr. 43; Honsell, Vogt, Schnyder, **a.g.e.**, Art. 70, Nr.8.

sübjektif durumun da dikkate alınması gerekecektir⁴². Bu bakımdan, örneğin, sigorta ettirenin düşük bir tutarla tedbir alabilecekken, daha yüksek bir tutar gerektiren tedbirlere başvurması halinde, ilgili giderin makul olduğundan bahsedilemeyecektir⁴³. Keza, istenilen sonuca ulaşılması bakımından hiçbir fayda göstermeyeceği en başında çok açık olan koruma ve kurtarma tedbirlerinin alınması halinde de, bu tedbirlere ilişkin yapılan giderlerin makul olduğu ileri sürülemeyecektir⁴⁴. Bu hallerde, makul olmayan giderler için avans talep edilemeyecek, makul olmadığı daha sonradan tespit edilen giderler için ödenen avansın ise iadesi gerekecektir⁴⁵.

Bir diğer önemli husus, sigortacının verdiği talimatın, yapılacak giderler üzerindeki etkisidir. TTK md. 1448 uyarınca, sigorta ettirenin gerekli koruma ve kurtarma tedbirlerini alırken sigortacının bu yönde vereceği talimatlara uyma yükümlülüğü bulunmaktadır. Belirtilmesi gerekir ki, sigortacı, talimatı üzerine alınacak tedbirlere ilişkin giderlerin makul olmadığını daha sonradan ileri süremeyecektir⁴⁶. Ancak, sigortacının vereceği talimatın genel nitelik arz etmesi sebebiyle, alınacak tedbirlerin detaylı şekilde açıklanmadığı, kapsam ve sınırının belirlenmediği durumlarda, yapılan giderlerin makul olup olmadığı hususu incelemeye tabi tutulabilecektir⁴⁷. Diğer yandan, sigortacının verdiği talimat üzerine alınacak tedbirlerin istenilen sonuca ulaşmada faydasız kalacağı açıksa, bu takdirde, sigorta ettiren bu hususu ve eğer varsa daha uygun bulduğu tedbirleri sigortacıya bildirmelidir. Sigortacı, vermiş olduğu talimatında ısrar ederse, bu talimat doğrultusunda yapılacak giderlerin makul olmasa da sigortacı tarafından karşılanması gerekecektir⁴⁸. Bununla birlikte, sigortacının vermiş olduğu talimat,

⁴² Kayıhan, **a.g.e.**, s. 528; Ünan, **Genel Hükümler**, s. 521

⁴³ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 83 Nr.21.

⁴⁴ Pröls, Martin, **a.g.e.**, §83, Nr.7; Honsell, Vogt, Schnyder, **a.g.e.**, Art. 70, Nr.10; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 83 Nr.19.

⁴⁵ İlgili sebepler gereği avansın iadesi hakkında detaylı açıklama için bkz. III. Bölüm, VI.

⁴⁶ Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.50; Rüffer, Halbach, Schimikowski, **a.g.e.**, §83, Nr. 19; Honsell, Vogt, Schnyder, **a.g.e.**, Art. 70, Nr.14.

⁴⁷ Honsell, **a.g.e.**, §63, Nr. 30; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.50.

⁴⁸ Kayıhan, **a.g.e.**, s.523; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.51.

sigorta ettirenin maddi imkanlarını zorlayacak veya hayati açıdan kendisini tehlikeye sokacaksa, bu takdirde, sigorta ettiren ilgili talimata uymak zorunda değildir⁴⁹.

2. Hukuki Koruma Giderleri Bakımından

Sigortacının sorumluluk sigortaları bakımından asli yükümlüklerinden biri de sigortalı aleyhine üçüncü kişi tarafından ileri sürülen isteme karşı hukuki koruma sağlamaktır⁵⁰. Bu kapsamda sigortacı, söz konusu istemin yerindeliğini araştırmak, haksız istemlerden sigortalıyı kurtarmak ve haklı olsa dahi istemin sonuçsuz kalmasını sağlamak zorundadır⁵¹. TTK md. 1474 gereği, sigortacının hukuki koruma sağlama yükümlülüğünün kapsamına, istemin sonuçsuz kalmasını sağlama amacıyla yapılacak giderler de dahildir. Bu giderler, sadece yargılama giderleri ile sınırlı değildir. Örneğin; avukatlık ücreti, bilirkişilik ücreti, yargı ve icra harcı gibi yargılama giderlerinin yanı sıra, yargılama dışında kalan ve sigortalının hukuki sorumluluğunu belirlemek amacıyla alınan uzman görüşü giderleri, laboratuvar incelemesi giderleri, zarar görene tazminatın geç ödenmesine neden olunması halinde işleyecek faizler gibi diğer giderler de hukuki koruma teminatı kapsamındadır⁵².

TTK md. 1474'te sigortalı aleyhine ileri sürülen isteme ilişkin giderlerin makul oldukları ölçüde sigortacı tarafından karşılanacağı düzenlenmektedir. Hüküm gereği, makul sınırını aşan giderlerin sigortacı tarafından karşılanması beklenemeyecektir. Ancak, sigortacının, ilgili giderlerin en azından makul kabul

⁴⁹ Kayıhan, **a.g.e.**, s.523; Çeker, **a.g.e.**, s.116; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.53; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 82 Nr.37; Bruck, Möller, **Dritter Band**, §82, Nr. 96; Bu husus TTK md. 1448'in gerekçesindeki ilgili kısımda “*Maddeden beklenen amacın tam gerçekleşebilmesi amacıyla sigorta ettirene, olabildiğince sigortacı tarafından verilen talimata uyma zorunluluğu getirilmiştir. Ancak, sigorta ettiren tarafında alınacak önlemler veya uyulacak talimatlar imkân dahilinde ve makul olanlardır. Yoksa hiçbir kimseden, kendisini zora ya da hayatını tehlikeye atacak bir önlem alması beklenemez.*” şeklinde belirtilmektedir.

⁵⁰ Sigortacının hukuki koruma sağlama yükümlülüğüne ilişkin esaslar kanunda iki ayrı maddede düzenlenmektedir. Her ne kadar sadece TTK md. 1474'ün kenar başlığı “Hukuksal Koruma”, TTK md. 1476'nın kenar başlığı “Sigortacının Yardımları” şeklinde olsa da, her iki hükmün hukuki koruma teminatına ilişkin olduğu ve birbirini tamamladığına ilişkin bkz. Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s.348.

⁵¹ Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.303; Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s.347.

⁵² Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.309; Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s.351; Günay, **a.g.e.**, s.204-205.

edilebilecek sınıra kadar olan kısmını karşılaması uygun olacaktır⁵³. Giderlerin makul olma şartını sağlayıp sağlamadığı hususu ise her olay bazında ayrı olarak ve ilgili giderlerin yapılması anındaki koşullar dikkate alınarak değerlendirilmelidir⁵⁴. Örneğin, avukatlık ücretine ilişkin giderlerin makul olup olmadığının değerlendirilmesinde “Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi”⁵⁵ belirleyici olacaktır⁵⁶.

TTK md. 1474 f. 2’de ise, sigortalının istemi halinde, sigortacının giderler için avans vermekle yükümlü olduğu düzenlenmektedir. TTK md. 1475 uyarınca, sigortalı sorumluluğuna sebep olacak olayları on gün içerisinde; aleyhine ileri sürülen istemi ise derhal sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. TTK md. 1476 uyarınca, sigortacı da ilgili bildirimden itibaren beş gün içerisinde hukuki koruma sağlamayı kabul edip etmediğini sigortalıya bildirecektir. Bu süreçte yapılması gereken işlemler sigortalı tarafından gerçekleştirilecektir. Dolayısıyla, giderler için avans ödenmesi durumu, sigortacının hukuki koruma sağlama ediminin ifası için devreye girmediği dönemde ortaya çıkacaktır⁵⁷. Sigortacı hukuki koruma sağlama edimini üstlendiği takdirde giderleri doğrudan kendisi karşılayacağından, avans talebi ile karşılaşmayacaktır⁵⁸. Böyle bir durumda, sigortalının sigortacıya rağmen ve onun onayını almadan yaptığı giderler gerekli ve makul kabul edilemeyecektir⁵⁹.

C. Giderler için Avans Talebinin İleri Sürülmesi

Sigortacının koruma ve kurtarma giderleri ile hukuki koruma giderleri bakımından avans ödeme yükümlülüğünün doğması için gerekli olan son şart, sigorta ettirenin avans talebinde bulunmasıdır. TTK md. 1448 f.4’te sigorta ettirenin

⁵³ Aynı görüşte bkz. Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s.350.

⁵⁴ **A.e.**, s.350.

⁵⁵ Bu hususta örnek teşkil etmesi açısından yürürlükteki tarife için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/11/20201124-3.htm> (R.G. 24.11.2020, S. 31314) (Erişim Tarihi: 26.06.2021)

⁵⁶ Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s.350.

⁵⁷ **A.e.**, s.353; Ayhan, Çağlar, Özdamar, **a.g.e.**, s.321; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 101, Nr. 65; Pröls, Martin, **a.g.e.**, §101, Nr.27; Langheid, Rixecker, **a.g.e.**, §101, Nr.20.

⁵⁸ Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.316; Yıldırım, **Muacceliyet**, s.312; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 101, Nr. 65; Looschelders, Pohlmann, **a.g.e.**, §101, Nr.8.

⁵⁹ Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.316.

“istemi” ile sigortacının giderler için avans ödemek zorunda olduğu belirtilmektedir. Keza, TTK md. 1474 f.2’de sigortacının, sigortalının “istemi” halinde giderler için avans vermek zorunda olduğu hüküm altına alınmaktadır. Her iki hükümde de açık bir şekilde ifade edildiği üzere, sigortacı, sadece kendisinden talep edilmesi halinde giderler için avans ödemekle yükümlü tutulabilecektir⁶⁰. Bu bakımdan, sigorta ettiren talep etmediği sürece giderler için avans ödeme yükümlülüğü ortaya çıkmayacaktır⁶¹.

Koruma ve kurtarma giderleri için avans talep hakkı, TTK md. 1448 f.4’te sigorta ettirene tanınmış olsa da, yukarıda belirttiğimiz üzere⁶² sigorta ettiren dışında kalan sigorta ilgilisi diğer kişilerin de avans talebini ileri sürmeleri mümkündür. Hukuki koruma giderleri için avans talep hakkı da TTK md. 1474 f.2’de sigortalıya tanınmaktadır. Her iki hükümde de giderler için avans isteminde bulunacak kişinin sigorta ettiren/ sigortalı olarak açıkça düzenlenmiş olması, sigortacının kendiliğinden avans ödemesinde bulunması imkanını ortadan kaldırmaktadır. Gerçekten de, avansa ihtiyaç olup olmadığı hususunda en iyi bilgi sahibi olan kişi sigorta ettirendir. Bu sebeple, avans ödemesine ilişkin talep hakkının sigorta ettirene bırakılması daha uygundur⁶³.

Giderler için avans talep etme hakkının kullanılması, tek taraflı irade beyanını içeren bu talebin sigortacıya karşı ileri sürülmesiyle gerçekleşecektir⁶⁴. Bu talebin, sigortacıya varması gerekmektedir. Zira talep ileri sürüldüğü anda değil, sigortacıya

⁶⁰ Koruma ve kurtarma giderleri ile hukuki koruma giderleri için avans ödemesinin yer aldığı mehz hükümlerde de (VVG § 83 ile VVG §101) sigorta ettirenin talebi üzerine avans ödemesinde bulunulacağı açıkça düzenlenmektedir. Ayrıca, Alman öğretisinde özellikle koruma ve kurtarma giderleri için avans ödeme yükümlülüğünün kanundan doğan bir yükümlülük olmadığı, aksine sadece sigorta ettirenin talebi üzerine doğan bir yükümlülük olduğu kabul edilmektedir. Bu hususta bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 83, Nr. 48; Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83 Nr. 95; Honsell, **a.g.e.**, §63, Nr. 36; Sigortacının hukuki koruma giderleri için avans ödeyebilmesinin, sigorta ettirenin bu yöndeki talebini ileri sürmesine bağlı olduğuna ilişkin bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 101 Nr. 1; Langheid, Rixecker, **a.g.e.**, §101, Nr.20.

⁶¹ Kayıhan, **a.g.e.**, s.529, 536; Ünan, **Genel Hükümler**, s. 522; Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s.353; Günay, **a.g.e.**, s.136, 206; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.113; Çeker, **a.g.e.**, s.116.

⁶² İlgili kısım için bkz. III. Bölüm, I, B

⁶³ Aynı yönde bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.522.

⁶⁴ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr.48; Beckmann, Matusche- Beckmann, **a.g.e.**, §15, Nr.100; Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83, Nr. 95.

varması anı itibariyle hüküm ifade edecektir⁶⁵. Talebin ileri sürülmesi ise herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Dolayısıyla, sigorta ettiren yazılı veya sözlü olarak talebini iletebilecektir⁶⁶. Bununla birlikte, ileride ispat kolaylığı sağlaması açısından talebin yazılı olarak ileri sürülmesinde fayda vardır⁶⁷.

Sigorta ettiren giderler için avans talep ederken, neden avans ödemesine ihtiyaç duyduğunu detaylarıyla gerekçelendirmek zorunda değildir. Keza, talebinde kesin bir rakam belirtmesi de gerekmemektedir⁶⁸. Sigorta ettirenin, avans gereksinimini sadece ana hatlarıyla belirtmesi ve ihtiyacı olan takdiri avans tutarını bildirmesi geçerli bir talebin oluşmasında yeterli olacaktır⁶⁹. Ayrıca, sigorta ettiren gerektiğinde birden fazla kez avans talebinde de bulunabilecektir⁷⁰.

Sigorta ettirenin giderler için avans talebini ne zaman ileri sürebileceği ise ilgili hükümlerde açık değildir. Belirtilmesi gerekir ki, her iki hüküm kapsamında da sigortacıdan avans talep edilebilmesi, henüz giderlerin yapılmamış olmasına, ancak yapılmasının planlanıyor olmasına bağlıdır. Bu bakımdan, sigorta ettirenin, koruma ve kurtarma tedbirlerini almak için ya da hukuki koruma sağlanması için çoktan gider yaptığı durumlarda, sigortacıdan söz konusu giderler için avans talep etmesi mümkün değildir. Gider yapıldıktan sonraki aşamada sigorta ettirenin talebinin konusunu artık giderin kendisi teşkil edebilecektir⁷¹.

TTK md. 1448’de rizikonun gerçekleştiği ve yüksek ihtimalle gerçekleşeceği hallerde olmak üzere iki safhada sigorta ettirenin yaptığı koruma ve kurtarma

⁶⁵ Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83, Nr. 95; Franz Jürgen Säcker, Roland Rixecker, Hartmut Oetker, Bettina Limperg, Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, 8. Aufl., München, C.H. Beck Verlag, 2020, §669, Nr.4.

⁶⁶ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr.48; Staudinger, Halm, Wendt, **a.g.e.**, §83, Nr.19; Beckmann, Matusche- Beckmann, **a.g.e.**, §15, Nr.100.

⁶⁷ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.113-114.

⁶⁸ Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83, Nr. 95.

⁶⁹ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.114.

⁷⁰ Beckmann, Matusche- Beckmann, **a.g.e.**, §15, Nr.100; Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83, Nr. 94; Pröls, Martin, **a.g.e.**, §83, Nr.24.

⁷¹ Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.115; Günay, **a.g.e.**, s.136.

giderlerini sigortacıdan talep edebileceği düzenlenmektedir⁷². Giderler için avans ödemesi bakımından ise, hükümde bu şekilde bir zaman ayrımı bulunmamaktadır⁷³. Bu bakımdan, hükmün lafzı gereği, rizikonun yüksek ihtimalle gerçekleşeceği safhada da sigortacıdan yapılacak giderler için avans talep edilmesinin önünde bir engel yoktur. Bununla birlikte, ilgili safhada rizikonun gerçekleşmesinin mutlak ve kaçınılmaz olduğu gözetildiğinde, özellikle rizikonun gerçekleşmesinin an meselesi olduğu hallerde, sigorta ettirenin avans talep edebilecek bir süresi de bulunmayacaktır. Böyle bir durumda, sigorta ettirenin koruma ve kurtarma giderlerini kendisinin karşılaması ve sonradan bu giderleri sigortacıdan talep etmesi daha uygun olacaktır⁷⁴.

TTK md. 1474 uyarınca, sigortacıdan hukuki koruma giderlerinin talep edilebilmesi için ise öncelikle sigortalı aleyhine bir istemin ileri sürülmesi gerekmektedir. Bu bakımdan, sigortalı aleyhine istem ileri sürüldüğünde, sigortalının da giderler için avans talep etme hakkı gündeme gelebilecektir. Sigortalının, henüz aleyhine istemde bulunulmadığı bir safhada, ileride söz konusu istemle karşılaşma

⁷² TTK md. 1448’de rizikonun gerçekleşme ihtimalinin yüksek bulunduğu hallerde de sigorta ettirenin koruma ve kurtarma tedbirleri almakla yükümlü olduğunun düzenlenmiş olması öğretide eleştirilmektedir. Bu eleştirilere göre, ilgili düzenleme maksadı aşan bir düzenlemedir. TTK md. 1429 uyarınca, sigorta ettiren rizikonun gerçekleşmesine kusuru ile sebep olsa dahi, aksi kararlaştırılmadıkça sigorta teminatından tam olarak yararlanabilecektir. Rizikonun henüz gerçekleşmediği ancak gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu söz konusu halde sigorta ettirenin koruma ve kurtarma tedbiri alma yükümlülüğüne aykırı hareket etmesi ise, rizikonun gerçekleşmesine kusur ile sebep olma anlamına gelecektir. Böyle bir durumda ise, TTK md. 1448 f. 2 gereği kusurun ağırlığı gözetilerek ödenecek tazminattan indirim yapılacaktır. Dolayısıyla ilgili düzenleme TTK md. 1429 ile çelişki oluşturmaktadır. Bu bakımdan, ilgili düzenlemede yer alan “yüksek ihtimal” ifadesi rizikonun “muhtakkak, kesin, kaçınılmaz olarak” gerçekleşeceği şeklinde anlaşılmalıdır. Bu hususta bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.512 vd.; Kender, **a.g.e.**, s. 305; Günay, **a.g.e.**, s.133 vd.; Yetiş Şamlı, **a.g.e.**, s.581; İlgili ifadenin yerine “rizikonun gerçekleşmeye başladığı” ifadesinin konulmasının daha uygun olacağı hususunda bkz. Ünan, **Altıncı Kitap**, s.145; İlgili ifadenin yerine “rizikonun gerçekleştiği ve artması ihtimalinin yüksek olduğu haller” ifadesinin getirilmesi gerektiğine ilişkin bkz. Zihni Metezade, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Altıncı Kitap Birinci Kısım ile İlgili Görüşler (Genel Hükümler)”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Sayı:1, 2005, s.49.

⁷³ Alman hukukunda ise, mehzaz hüküm VVG § 83 gereği sadece rizikonun gerçekleştiği safhada sigortacının giderleri ödeme yükümlülüğü bulunduğu için, henüz rizikonun gerçekleşmediği safhada giderlerin karşılanması sigortacıdan beklenmeyeceği gibi bu safhada yapılacak giderler için avans talep edilemeyeceği kabul edilmektedir. VVG § 90’da ise, sadece mal sigortalarına ilişkin olsa da rizikonun gerçekleşmesinden önce yapılan giderlerin sigortacıdan talep edilebileceği belirtilmektedir. Bu hususta bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.521; Ancak VVG § 90’da bile bu safhada avans talep edilebileceğine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. I. Bölüm, II. B.

⁷⁴ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.118.

ihtimaline karşı hukuki koruma sağlamaya ilişkin gider yapmayı planlaması halinde, bu giderler için avans talep edip edemeyeceği hususu hükümden anlaşılamamaktadır⁷⁵. Kanaatimizce, kendisi aleyhine bir istemin ileri sürüleceğinin mutlak olduğu haller ile sınırlı olarak, sigortalının hukuki koruma giderleri için avans talep edebilmesi bu safhada da mümkün olmalıdır. Böyle bir durumda, sigortacı, hukuki koruma kapsamında yapılacak giderlerin karşılanması talebini, henüz sigortalı aleyhine istemin ileri sürülmediği gerekçesiyle kesin bir şekilde reddetmemelidir. Bunun yerine, sigortacının bu safhada yapılması planlanan giderlerin gerekliliğini ve avans talebinin yerindeliğini inceleyerek bir karar vermesi daha uygun olacaktır⁷⁶. İleride karşılaşılabileceğine kesin gözüyle bakılan sigortalı aleyhine istemin, hukuki koruma kapsamı dışında gider yapılmasını gerekli kılması halinde ise, bu giderlere ilişkin TTK md. 1448'e dayanılarak avans talebi ileri sürülebilecektir⁷⁷.

III. Gider Avansının Şeklinin ve Tutarının Belirlenmesi

A. Gider Avansının Şekli

Sigortacının giderler için avans ödeme yükümlülüğünü para ödemesi şeklinde mi yoksa aynı şekilde mi ifa edeceği hususu ilgili hükümlerde açıkça belirtilmemektedir. TTK md. 1448'de koruma ve kurtarma giderleri bakımından istem üzerine gerekli tutarın avans olarak ödeneceği düzenlenmektedir. Hükümde bulunan “tutar” ifadesinden, ilgili giderler için avansın para olarak ödeneceği çıkarımını yapmak mümkündür⁷⁸. Buna karşın, hukuki koruma giderleri için istem

⁷⁵ Sigortalının, aleyhine istem ileri sürülmeden önce yaptığı giderlerin sigortacıdan karşılanıp karşılanmayacağı hususunun yoruma açık olduğunu belirten görüş için bkz. Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s.349.

⁷⁶ Aynı yönde bkz. Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.305.

⁷⁷ Bu hususta bkz. Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s.350.

⁷⁸ VVG § 83'te “tutar” ifadesine yer verilmesi sebebiyle avansın konusunun para olacağı hususunda bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 83, Nr. 48; Bunun dışında, Alman öğretisinde koruma ve kurtarma giderleri için avans talebinin bir miktar paranın ödenmesi talebi şeklinde anlaşılması gerektiği ve bu yükümlülüğün konusunu sadece paranın teşkil edebileceğine ilişkin bkz. Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83, Nr. 94; Türk öğretisinde de avansın para olarak ödeneceği kabul edilmektedir. TTK md. 1448'de, sigorta ettirenin koruma ve kurtarma tedbirlerini alırken “yeterli kaynağı olmaması” ve “paraya ihtiyaç duyması halinde” gereken tutarın önceden sigorta ettirene verilebileceğinin hüküm

halinde avans verileceğinin düzenlendiği TTK md. 1474'ten benzer bir çıkarım yapmak güçtür. Zira, hüküm içerisinde avansın para olarak ödeneceği düşüncesini oluşturacak herhangi bir ifade yer almamaktadır. Kanaatimizce, her ne kadar ilgili hükmün lafzından avans ödeme yükümlülüğünün ifa şeklinin ne olacağı anlaşılamasa da, avans kavramının hukuk terminolojisinde “peşin verilen para” ifadesini karşılar şekilde kullanıldığı gözetildiğinde⁷⁹, hukuki koruma giderleri bakımından da avansın para olarak ödeneceğini kabul etmek uygun olacaktır. Bununla birlikte, gerek koruma ve kurtarma giderleri bakımından gerek hukuki koruma giderleri bakımından sigortacının avans ödeme yükümlülüğünü aynı şekilde ifa edeceği hususu taraflarca kararlaştırılabilir⁸⁰. Tarafların bu yönde anlaşmalarının önünde bir engel yoktur. Ancak, teoride ifanın aynı şekilde olacağı belirlenmiş olsa bile, uygulamada bunun nasıl gerçekleştirileceği sorun teşkil edebilir. Bu bakımdan, avans ödeme yükümlülüğünün aynı şekilde ifa edileceği hususunda anlaşma yapılırken, sigortacıdan beklenen edimlerin kapsam ve sınırlarının da bu anlaşmada ayrıntılı olarak belirlenmesi uygun olacaktır⁸¹.

B. Gider Avansı Tutarı

Koruma ve kurtarma giderleri ile hukuki koruma giderlerinin ödenmesine ilişkin esasların yer aldığı TTK md. 1448 ve TTK md. 1474 hükümlerinde, ilgili giderlerin makul olması şartıyla sigortacı tarafından karşılanacağı ve istem üzerine sigortacının bu giderler için avans ödemekle yükümlü olduğu düzenlenmektedir. Bu bakımdan, sigorta ettiren, makul sınırı aşan giderler yapmayı planladığında, bu

altına alındığını belirten görüş için bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.522; Keza, TTK md. 1448 ile Alman hukukundaki düzenlemede olduğu gibi, talep edilmesi halinde sigortacının “peşin para” vermesi gerektiğinin hüküm altına alındığını ifade eden görüş için bkz. Kayıhan, **a.g.e.**, s.536; Hükümde geçen “tutar” ifadesi sebebiyle avansın para şeklinde ödenmesi gerektiğine ilişkin görüş için bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.118.

⁷⁹ Bu hususta bkz. Säcker, Rixecker, Oetker, Limperg, **a.g.e.**, §669, Nr.6; Ayrıca, avans teriminin karşıladığı anlamlar bakımından detaylı açıklama için bkz. I. Bölüm, I..

⁸⁰ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr. 48.

⁸¹ Giderlerin aynı ifa şeklinde karşılanacağı hususunda anlaşma yapılması mümkün ise de, sigortacının bu edimi için kapsamlı bir organizasyon oluşturması gerektiği düşünüldüğünde, esasen bu yönde bir anlaşmanın pratik sonuçlar doğurmayacağı ve sigortacıya ek mali yük getireceğine ilişkin bzk. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.118.

sınırın üstündeki kısım için sigortacıdan avans talep edemeyecektir. Dolayısıyla, ödenecek avans tutarı makul kabul edilebilecek gider tutarına göre belirlenecektir⁸².

Belirtmek gerekir ki, ödenecek avans tutarının belirlenmesinde, yapılacak giderlerin gerekli olup olmadığı da önemli bir husustur. Sigorta ettirenin, koruma ve kurtarma tedbirlerinin alınması veya hukuki koruma sağlanması bakımından gider yapmasının gerekmediği hallerde veya yapacağı giderlerin söz konusu edimlerin icrasına ilişkin olmadığı tespit edildiğinde, sigortacı talep edilen avans tutarını ödemeyecektir⁸³.

Bu noktada değerlendirilmesi gereken husus, sigorta ettirenin koruma ve kurtarma tedbiri alma veya hukuki koruma sağlama yükümlülüğünü yerine getirmek üzere ve ancak bu yükümlülüğün sınırlarını aşar şekilde edimlerde bulunmayı planlaması halinde, sigortacının ilgili giderler için de avans ödemekle yükümlü olup olmayacağıdır. Kanaatimizce, böyle bir durumda sigortacı ilgili giderler için avans ödemekle yükümlü tutulamayacaktır. Aksi takdirde, öğretide yer alan ve bizim de katıldığımız görüşe göre, sigorta ettirenin yükümlülüğünü aşar şekilde avans talep etmesi halinde dahi, sigortacının ödeme yükümlüsü olarak kabul edilmesi, sigortacının istenilen avans tutarı üzerinde söz hakkını ortadan kaldıracak ve yapılacak giderlerin belirlenmesi hususunda tüm kontrolün sigorta ettirene geçmesine sebep olacaktır⁸⁴. Ancak sigortacının, avans talebini kesin bir şekilde reddetmesi yerine, istenilen tutarı ödemesi halinde, daha faydalı sonuç alıp alamayacağını değerlendirerek karar vermesi uygun olacaktır⁸⁵.

⁸² Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.316; Koruma ve kurtarma giderleri için ödenecek avans tutarının belirlenmesinde, objektif bir bilirkişinin gerekli göreceği miktarın ölçü olarak kabul edilmesi gerektiğine ilişkin bkz. Kayıhan, **a.g.e.**, s.529.

⁸³ Kayıhan, **a.g.e.**, s.528; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.114-115; Ünan, **Genel Hükümler**, s.522.

⁸⁴ Bu hususta bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.116; Alman hukukunda da avans talebinin sadece yükümlülük sınırları içerisinde kalacak şekilde planlanan giderler bakımından istenebileceği şeklinde görüş için bkz. Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83, Nr. 94.

⁸⁵ Sigorta ettirenin, ilgili yükümlülüğün sınırlarını aşar şekilde edimlerde bulunmayı planlaması halinde, yapılacak giderlerin objektif olarak gerekli olduğu kabul edilebilirse sigortacıdan avans talep edilebileceği hususunda bkz. Marlow, Spuhl, **a.g.e.**, §83, Nr.54.

Giderler için ödenecek avans tutarına ilişkin incelenmesi gereken bir diğer önemli husus, karşılanması gereken avans tutarının kapsam ve sınırıdır. Sigorta ettiren talep edeceği avans tutarını kesin bir rakam olarak belirtmek zorunda değildir. Avans tutarı için sadece takdiri bir değer öngörmesi yeterlidir. Ancak talep edilen avans tutarı, her halükârda, yapılacak giderler için gerekli olan tutar ile sınırlı olacaktır. Diğer bir deyişle, giderlerin gerektirdiği tutardan daha fazla bir avans tutarının talep edilmesi mümkün değildir⁸⁶.

TTK md. 1448 f. 3'te koruma ve kurtarma giderlerinin sigorta tazminatından veya bedelinden ayrı olarak ödeneceği hüküm altına alınmaktadır. İlgili hüküm uyarınca, yapılan makul giderler, sigortacının ödeyeceği sigorta tazminatından indirilmeyecektir⁸⁷. Sigorta bedelini aşsa bile, yapılan giderlerin sigortacı tarafından karşılanması gerekecektir⁸⁸. Burada incelenmesi gereken husus, giderlere ilişkin olarak talep edilen avans tutarının da sigorta bedelini aşması halinde sigortacı tarafından karşılanıp karşılanmayacağıdır. Kanaatimizce, bu durumda ikili bir ayrıma gitmek gerekecektir. Söz konusu giderlere ilişkin avans talep etme ihtiyacı, sigortacının talimatları doğrultusunda icra edilen koruma ve kurtarma faaliyetlerine ilişkinse, sigortacının, sigorta bedelini aşsa dahi, avans tutarını ödemesi gerekir. Buna karşın, sigorta ettiren, sigortacının talimatı bulunmaksızın yapacağı giderler bakımından avans talep etmekteyse, ilgili avans tutarı, sigorta bedeli ile sınırlı olarak ödenmelidir. Böylelikle, sigortacının sorumluluğunun sınırı belirli ve öngörülebilir olacaktır. Ayrıca, henüz ilgili giderin gerekli olup olmadığının anlaşılmadığı veya giderleri karşılama yükümlülüğünün bulunup bulunmadığının bile kesin olmadığı bir safhada sigortacının, sigorta bedelinin üstünde belirlenen bir tutardan sorumlu tutulması isabetli olmayacaktır.

⁸⁶ Beckmann, Matusche- Beckmann, **a.g.e.**, §15, Nr.100; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr.48; Pröller, Martin, **a.g.e.**, §83, Nr.24; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.119.

⁸⁷ Günay, **a.g.e.**, s. 135.

⁸⁸ Arseven, **a.g.e.**, s.126; Kender, **a.g.e.**, s. 305; Günay, **a.g.e.**, s.135; Ünan, **Genel Hükümler**, s.520; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.76; Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın A.3. maddesinde ise sigortacının teminat limiti dahilindeki koruma ve kurtarma giderlerini karşılayacağı belirtilmektedir. Bu bakımdan, giderlerin sigorta tazminatından ayrı olarak talep edilmesi mümkün değildir.

Belirtilmesi gerekir ki, koruma ve kurtarma giderleri için mehzaz hüküm olan VVG § 83 uyarınca, sigortacının daha düşük bir tazminat ödemesi yapma hakkı doğarsa, giderler için ödeyeceği tutarı da buna uygun olarak azaltma hakkı bulunmaktadır. Ancak TTK md. 1448’de bu düzenlemenin karşılığı yoktur. Giderlerin, sigorta tazminatından veya bedelinden ayrı olarak ödeneceğinin belirtildiği TTK md. 1448 f. 3 hükmü dikkate alındığında, tazminat tutarı ile gider tutarını birbiriyle ilişkilendirecek bir bağlantının kurulmadığı görülmektedir. Bu hususun tek istisnası, hükmün son cümlesinde belirtildiği üzere eksik sigorta halidir. Hüküm gereği, eksik sigortanın yapıldığı durumlarda, orantı kuralı sigortacının karşılayacağı koruma ve kurtarma gideri tutarına da uygulanacaktır⁸⁹. Kanaatimizce, her ne kadar giderler için talep edilen avans tutarında eksik sigorta gereği kesinti yapılması mümkün olsa da, gerekli olduğu ileri sürülen giderler için istenenden daha az tutarda bir avans ödemesi yapılmasının, sigortacının ödeyeceği tazminat tutarında artışa neden olacağı haller bakımından eksik sigortaya ilişkin orantı kuralının, gider avansı tutarına uygulanması yerinde olmayacaktır. Bu sebeple, sigortacının, gider avansı tutarını eksik sigortaya ilişkin orantıyı gözetmeksizin ödeyip, daha sonra orantı kuralı gereği fazlaya ilişkin kısmın iadesini alması daha uygun olacaktır⁹⁰.

TTK md. 1474 uyarınca, hukuki koruma sağlamaya ilişkin yapılacak giderlerin, sigorta bedelini (sigorta teminat limitini)⁹¹ aşması halinde sigortacı tarafından karşılanması için sözleşmede bu yönde hüküm olması gerekmektedir. Bu bakımdan, gider ve tazminat tutarı toplamının, sigorta teminat limitini aşması durumunda, kural olarak fazlaya ilişkin giderler sigortacıdan talep edilemeyecektir⁹².

⁸⁹ Ünan, **Genel Hükümler**, s.520; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s. 87 vd.

⁹⁰ Örneğin, sigorta bedelinin 500 TL, sigorta değerinin 1.000 TL olduğu bir sigorta sözleşmesi bakımından, riziko gerçekleştiğinde sigorta ettiren 200 TL tutarında avans istemiş olsun. Sigortacının istenilen avans tutarını orantı kuralı uygulamaksızın ödemesi halinde ortaya çıkan zarar tutarı ise 400 TL olsun. Bu durumda, orantı kuralı (1/2), hem gider tutarına hem zarar tutarına uygulanır ve sigortacının ödemekle yükümlü olduğu toplam tutar 300 TL (100 TL + 200 TL) olarak belirlenir. Ancak ilgili orantı, gider avansına uygulanıp 200 TL yerine 100 TL bir avans ödemesi yapıldığında, koruma ve kurtarma tedbirlerinin alınması bakımından bu tutarın yeterli olmadığı ve ödenecek zarar tutarının 600 TL’ye çıktığı ihtimalde ödenecek toplam tutar 400 TL (100 TL + 300 TL) olacaktır.

⁹¹ TTK md. 1474’de “sigorta bedeli” ifadesiyle aslında tazminat istemine ilişkin sigorta teminat limitinin kastedildiğine ilişkin Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s.352.

⁹² Bu husus hükmün gerekçesinde “*Mal sigortalarındaki zararı önleme ve azaltma yükümlülüğünden farklı olarak, yapılan masrafların sigorta teminatını aşması halide karşılanabilmesi sözleşmede*

Ancak taraflar, böyle bir durumda dahi giderlerin karşılanacağını sözleşmede kararlaştırabilirler⁹³. Bu husus, giderler için ödenecek avans tutarı için de geçerlidir⁹⁴. Sigortacıdan istenen avans tutarı sigorta teminat limitini aşmakta ise, sözleşmede aksi öngörülmedikçe, sadece limit dahilinde kalan kısım için avans ödenmesi mümkün olacaktır. Diğer yandan, hukuki giderler için sözleşmede ayrı özel limitlerin belirlenmesi mümkündür⁹⁵. Bu durumda, özel limite kadar olan giderlerin sigortacı tarafından karşılanması gerekecektir⁹⁶. Giderler için avans talep edilmesi halinde de ödenecek avans tutarı, özel limite göre belirlenecektir.

C. Gider Avansı Tutarının Tespiti

Gerek koruma ve kurtarma giderleri gerek hukuki koruma giderleri için ödenecek avans tutarının belirlenmesi usulü hakkında ilgili hükümlerde bir düzenleme bulunmamaktadır⁹⁷. Kanaatimizce, tarafların giderler için ödenecek avans tutarının belirlenmesi usulüne ilişkin detayları daha önceden sözleşmede öngörmeleri mümkündür⁹⁸. Bu kapsamda, avans tutarını belirleme yetkisi olan kişi ya da mercilerin ve tutarın belirlenmesinde dikkate alınacak kriterlerin sözleşmede belirtilmesi uygun olacaktır. Bu hususlara ilişkin sözleşmede hüküm bulunmayan hallerde ise, taraflar ödenmesi gereken avans tutarını kendi aralarında

hüküm bulunmasına bağlanmıştır. Zira, hakkı korucu işlemlerden doğan masraflar büyük meblağlara ulaşabilmektedir. Kanun gereği bu masrafların doğrudan doğruya sigortacıya yükletilmesi ise, sigortacıyı önceden sınırlarını tahmin edemediği bir teminatla karşı karşıya bırakmak demek olacaktır. Doğal olarak bu durum da prim hesaplamalarında zorluklara neden olacaktır.” şeklinde ifade edilmektedir.

⁹³ Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.310-311; Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s.351; Günay, **a.g.e.**, s.205.

⁹⁴ Pröls, Martin, **a.g.e.**, §101, Nr.27.

⁹⁵ Uygulamada hukuki koruma giderleri bakımından sözleşmede ayrı limitler bulunduğu ve bu sebeple TTK md. 1474 hükmünün, uygulama ile örtüşmediğine ilişkin bkz. Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.305; Giderler için sözleşmede ayrı bir limite yer verilmesinin, tarafların sigorta teminat limitini aşan giderlerin de karşılanmasını sağlamak amaçlı anlaştıkları anlamına geleceğine ilişkin bkz. Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s.352.

⁹⁶ Günay, **a.g.e.**, s.205; Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.312.

⁹⁷ TTK md. 1474 kapsamında ödenecek giderlerin makul sınırının tayini ve karşılanmasına ilişkin usul ve esasların sözleşme ile kararlaştırılmasını mümkün kılan bir düzenleme getirilmesinin daha uygun olacağına ilişkin bkz. Ahmet Karayazgan, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Zarar Sigortaları Hükümleri Hakkında Genel Bir Bakış”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Sayı:1, 2005, s.69.

⁹⁸ Taraflara, giderler için ödenecek avans tutarının belirlenmesine ilişkin detayları sözleşme ile kararlaştırma imkanı tanınmasının yerinde olacağına ilişkin Karayazgan, **a.g.e.**, s.69.

kararlaştıracaklardır. Bu kapsamda, sigorta ettiren giderler için ödenmesini talep ettiği takdiri avans tutarını sigortacıya bildirecek, sigortacı da istenen avans tutarını ödemeyi kabul edip etmeyeceğini açıklayacaktır. Sigortacının, istenen avans tutarını kabul ettiği durumlarda anlaşma sağlanmış olacaktır. Kanaatimizce, sigortacının avans tutarını, makul gider tutarını aştığı gerekçesiyle ödemeyeceğini bildirmesi halinde ise, avans tutarının belirlenmesi için mahkemeye başvurulması söz konusu olabilecektir⁹⁹. Bu takdirde, makul gider tutarının tespiti için inceleme yapılacak ve mahkeme belirlenen makul gider sınırına kadar bir tutarın avans olarak ödenmesine hükmedecektir.

Bu noktada belirtmek isteriz ki, gider avansı tutarının mahkemece belirlenmesi hususu teoride mümkün olsa da, özellikle koruma ve kurtarma tedbirleri için acil gider yapılmasının ve bu sebeple avansın hemen ödenmesinin gerektiği durumlarda, mahkeme prosedürünün işletilmesi olanağı yoktur. Böyle bir durumda, ödenecek avans tutarının belirlenmesinde sigorta ettirenin tahmini hesaplamaları doğrultusunda vereceği karar etkili olacaktır. Sigortacı, sigorta ettiren tarafından takdiri olarak belirlenen tutarı ayrıntılı bir incelemeye tabi tutmak yerine bir an önce ödeyecektir. Bu bakımdan, örneğin, yangın rizikosunun gerçekteştiği bir evrede, sigorta konusu malların kurtarılması ve yangının söndürülmesi uğruna yapılması planlanan giderler için avans talep edildiğinde, avans tutarı üzerinde anlaşamayan tarafların, tutarın tespiti için mahkemeye başvurmaları düşünölemeyecektir. Bununla birlikte, zararın uzun bir zamana yayılarak gerçekteştiği olaylar bakımından, koruma, kurtarma ve hukuki koruma sağlamaya yönelik giderler için ödenecek avans tutarının mahkemece belirlenmesi mümkündür.

IV. Giderler için Avans Ödeme Yükümlölüğünün Yerine Getirilmesi

TTK md. 1448 f. 3'te ve TTK md. 1474 f. 2'de sadece talep edilmesi halinde sigortacının giderler için avans ödemek zorunda olduğu belirtilmektedir. Sigortacının giderler için avans ödeme yükümlölüğünün muaccel olma anına ilişkin özel bir

⁹⁹ TTK md. 1427 f. 3'te tazminat avansı tutarının belirlenmesi için öngörölen mahkeme prosedürünün gider avansı tutarı bakımından da uygulanabilirliğinin tartışmaya açık olduğuna ilişkin bkz. Ünan, **Hukuksal Koruma Edimi**, s.353; Hukuki koruma giderleri için ödenecek avans tutarının mahkemece belirlenebilir olmasına ilişkin bkz. Ünan, **Zarar Sigortaları**, s.316.

düzenlemeye ise her iki hükümde de yer verilmemiştir. Bu bakımdan, söz konusu yükümlülüğün, sigorta ettirenin avans istemesi ile muaccel olacağı kabul edilmelidir¹⁰⁰. Zira, TBK md. 90'da belirtildiği üzere, bir borcun doğduğu anda muaccel olması esastır.

Kanaatimizce, TTK md. 1448 gereği koruma ve kurtarma tedbirlerinin alınabilmesi veya TTK md. 1474 gereği hukuki koruma sağlanabilmesi için, istenilen avansın ne zaman ödeneceği hususu, ne tutarda ödeneceği hususu kadar önem arz etmektedir. Zira, sigorta ettirenin avans talebinin zamanında karşılanmaması, gerekli tedbirleri alabilmesi imkanını ortadan kaldıracaktır¹⁰¹. Bu sebeple, avans ödeme yükümlülüğünün, talep anından farklı bir tarihte muaccel olacağının kararlaştırılması isabetli olmayacağı gibi, kanunda öngörülen koruyucu hükümler gereği¹⁰², bu yönde alınan bir karar sigortalı aleyhine olacağından geçersiz kabul edilecektir.

Sigortacının, talep edilen avansı ödemesinin ardından, yeni bir avans talebi ile karşılaşması mümkündür. Böyle bir durumda, sigortacının ilgili giderler için yeniden avans ödemesi gerekecektir. Diğer bir deyişle, sigortacının giderler için avans ödeme yükümlülüğü, gider yapma gerekliliği sona erinceye kadar devam edeceğinden, sigortacı tek bir avans ödemesiyle yükümlülüğünün sona erdiğini ileri süremeyecektir¹⁰³.

¹⁰⁰ Aynı yönde bkz. Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83 Nr. 96; Beckmann, Matusche- Beckmann, **a.g.e.**, §15, Nr.101; Marlow, Spuhl, **a.g.e.**, §83, Nr.57.

¹⁰¹ Bu bakımdan, avans talebinin detaylı bir incelemeye tabi tutulmasının da uygun olmayacağına ilişkin bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.120.

¹⁰² TTK md. 1452 uyarınca, TTK md. 1448 hükmünün sigorta ettiren aleyhine değiştirilmesi mümkün değildir. Bu bakımdan koruma ve kurtarma giderleri için ödenecek avansın muaccel olma anı talep anından farklı bir tarih olarak belirlenemeyecektir. Benzer olarak, TTK md. 1486 gereği, TTK md. 1474 hükmünün de sigortalı aleyhine değiştirilmesi mümkün değildir. Bu bakımdan, hukuki koruma giderleri için avans ödeme yükümlülüğünün muacceliyet tarihi, avansın talep edildiği andan farklı bir tarih olarak kararlaştırılamayacaktır.

¹⁰³ Alman hukukunda da giderler için gerektiğinde birden fazla kez avans talep edilebileceğine ilişkin bkz. Beckmann, Matusche- Beckmann, **a.g.e.**, §15, Nr.100; Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83, Nr. 94; Pröls, Martin, **a.g.e.**, §83, Nr.24.

V. Sigortacının Giderler için Avans Ödemekten Kaçınması

Sigorta ettiren giderler için avans talep etmesine rağmen bu talebin sigortacı tarafından karşılanmaması durumu gündeme gelebilir. Sigortacının giderler için avans ödemekten kaçınmasının çeşitli sebepleri olabilir. Sözgelimi, sigortacı, rizikonun teminat kapsamında olup olmadığına ilişkin tespitin henüz yapılmadığı bir aşamada, sorumluluğunun bulunmadığı iddiasıyla avans talebini reddedebilir. Belirtmek gerekir ki, kesin olarak saptanamasa da sigortacının sorumluluğunun bulunduğu öngörülebildiği hallerde, sigortacının avans talebini kabul etmesi kendi lehine olacaktır. Zira, sigortacı iddiasında haksız çıktığında, avans ödemediği için gerekli giderlerin yapılamaması sebebiyle daha fazla tutarda tazminat ödeyecektir. Böyle bir durumda, sigortacı, avansın talep edildiği anda sorumlu olup olmadığının belirsizliği nedeniyle haklı olarak talebi reddettiği savunmasında bulunamayacaktır. Ayrıca, sigorta ettirenin gerekli giderleri yapmadığı için tedbir alma yükümlülüğüne aykırı hareket ettiği ve bu sebeple TTK md. 1448 f. 2 gereği tazminattan indirim yapılması gerektiğine ilişkin iddiası da dinlenmeyecektir¹⁰⁴.

Sigortacının, sigorta ettirenin mali durumunun ilgili giderin yapılması bakımından yeterli olduğu gerekçesiyle istenilen avansı ödemekten kaçınması hali de uygulamada görülebilir. Belirtmek gerekir ki, sigorta ettirenin giderler için avans talep etme hakkı, ilgili hükümlerde sigorta ettirenin mali durumunun elverişsiz olması şartına bağlanmamıştır. Bu bakımdan, sigorta ettirenin giderleri yapmaya uygun bir mali durumunun bulunması halinde dahi, sigortacının talep edilen avansı ödeme yükümlülüğü vardır¹⁰⁵.

Bu noktada değerlendirilmesi gereken husus, sigortacının talep edilen avansı ödemekten kaçındığı durumlarda, sigorta ettirenin gereken tedbirleri alma yükümlülüğünün hala bulunup bulunmadığıdır. Belirtmek gerekir ki, avans talebi reddedilen sigorta ettirenin, gerekli tedbirleri almaması halinde, kural olarak tedbir

¹⁰⁴ Ünan, **Genel Hükümler**, s.522.

¹⁰⁵ Sigortacının, söz konusu gerekçeyle avans ödeme yükümlülüğünden kurtulamayacağına ilişkin bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.117.

alma yükümlülüğüne aykırı hareket ettiğinden söz edilemeyecektir¹⁰⁶. İlgili tedbirin alınması, sadece talep edilen avansın ödenmesi ile mümkünse, bu durumda sigorta ettiren tedbir almaktan kaçınabilecektir¹⁰⁷. Bununla birlikte, ilgili tedbirlerin alınması için yapılacak giderlerin tutarı, avansa gerek olmaksızın sigorta ettiren tarafından ekonomik olarak karşılanabilir düzeyde ise, bu takdirde sigorta ettirenin, dürüstlük kuralı uyarınca gereken tedbirleri almakla yükümlü tutulması mümkündür¹⁰⁸. Bu bakımdan, sigorta ettiren, sigortasının olmasına güvenip, zararın nasılsa sigortacı tarafından tazmin edileceği düşüncesiyle sürecin işleyişine seyirci kalmamalıdır¹⁰⁹. Aksine, sigorta ettiren adeta sigortası yokmuş gibi davranarak imkanları ölçüsünde süreci kendisi ve sigortacı lehine çevirmeye yönelik çaba göstermelidir¹¹⁰. Özellikle, acil tedbir alınması gereken durumlarda, sigorta ettiren kendini mali açıdan zor bir duruma sokmaksızın ilgili giderleri karşılayabilecekse, bu durumda avans talebinin reddedildiği gerekçesiyle tedbir almaktan kaçınamayacaktır¹¹¹.

Önem arz eden bir diğer husus, sigortacının avans ödemeyi reddetmesi halinde, sigorta ettirenin dava yoluyla avans ödemesini talep edip edemeyeceğidir. Bu soruya verilecek cevap, giderlerin TTK md. 1448 kapsamında yapılacak koruma ve kurtarma gideri veya TTK md. 1474 kapsamında yapılacak hukuki koruma sağlamaya yönelik gider olmasına göre değişmektedir. Öğretide yer alan ve bizim de

¹⁰⁶ Günay, **a.g.e.**, s. 136; Ünan, **Genel Hükümler**, s.522; Kayıhan, **a.g.e.**, s.529; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 83, Nr. 49; Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83, Nr. 98; Beckmann, Matusche- Beckmann, **a.g.e.**, §15, Nr.103.

¹⁰⁷ Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83, Nr. 98; Sigorta ettirenin koruma ve kurtarma veya hukuki korumaya ilişkin tedbir alma yükümlülüğünün bir borç olarak değil, bir ödev olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Zira, sigorta ettiren ilgili yükümlülüğü yerine getirmediği durumlarda, kural olarak sigortacı bu yükümlülüğün ifasını kendisinden talep edemeyeceği gibi dava yoluyla da ifayı sağlama hakkına sahip değildir. Bu bakımdan, sigortacı ilgili yükümlülüğü yerine getirmeyen sigorta ettirenden tazminat da talep edememektedir. Bu hususta bkz. Kayıhan, **a.g.e.**, s. 514, dn. 9; Aynı yönde detaylı bilgi için bkz. Kemal Şenocak, “Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m. 1293)”, **AÜHFD 1995**, C.44, S.1, s.365-424.

¹⁰⁸ Ünan, **Genel Hükümler**, s.523; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.117;

¹⁰⁹ Kayıhan, **a.g.e.**, s.515; Kender, **a.g.e.**, s.305; Ünan, **Genel Hükümler**, s. 511; Günay, **a.g.e.**, s.131.

¹¹⁰ Kayıhan, **a.g.e.**, s.516; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 82, Nr.1.

¹¹¹ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, § 83 Nr.49; Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83, Nr. 98; Beckmann, Matusche- Beckmann, **a.g.e.**, §15, Nr.103; Marlow, Spuhl, **a.g.e.**, §83, Nr.57; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s. 117; Bu halde sigortacı, avans talebini reddetmiş olsa dahi, avans gerekmezsizin alınabilecek tedbirler bakımından sigorta ettirenin yükümlülüğüne aykırı hareket ettiğini ileri sürebilecek ve TTK m.d 1448 f. 2 gereği ödeyeceği sigorta tazminatından indirim yapabilecektir. Bu hususta bkz. Ünan, **Genel Hükümler**, s.523.

katıldığımız görüşe göre, TTK md. 1448 kapsamında koruma ve kurtarma tedbirleri almaya yönelik yapılacak giderler için avans ödemesinin dava yoluyla sağlanması mümkün değildir¹¹². Zira, koruma ve kurtarma tedbirlerinin alınması sonucu menfaat elde edecek kişi sigortacıdır. Sigortacı, ilgili tedbirlerin alınması sayesinde sürecin sonunda daha düşük tutarda bir tazminat ödeyecektir. Yukarıda da açıkladığımız üzere, avans talebi reddedilen sigorta ettirenin ise, koruma ve kurtarma tedbirlerini alma yükümlülüğü mali durumu da yetersiz ise ortadan kalkmaktadır. Böyle bir durumda, sigorta ettirenin gider yapma yükümlülüğü de bulunmayacağından, giderler için avans talebini bir kez de dava yoluyla ileri sürmesi mümkün görülmemektedir. Açılan davanın ise hukuki yarar yokluğu sebebiyle usulden reddi gerekecektir. Diğer yandan, açılan davada avans talebine ilişkin hükmün kurulmasının uzun bir zaman alacağı gözetildiğinde, özellikle nitelikleri itibarıyla bir an önce tedbir alınmasını gerektiren riziko olaylarında, avans ödemesi için hukuki yollara başvurma imkanı zaten bulunmayacaktır¹¹³.

Belirtmek gerekir ki, TTK md. 1474 kapsamında alınacak hukuki koruma sağlamaya yönelik tedbirler için sigortacının avans ödemeyi reddetmesi halinde de, mali durumu yetersiz olan sigortalının gerekli tedbirleri alması kendisinden beklenemeyecektir. Bu bakımdan, sigortalının dava yoluyla avans talep etmesinde hukuki yararı bulunmayacaktır. Bununla birlikte, sigortalı aleyhine istem ileri sürüldüğünde, ilgili istemin sigorta teminatı kapsamında olmadığı gerekçesiyle sorumluluğunun bulunmadığını iddia eden sigortacıya karşı dava açılabilir, bu davada sigortacının yapılacak giderler için avans ödemekle yükümlü olup olmadığının da tespiti istenebilecektir¹¹⁴. Sigortacının sorumlu olduğu tespit edildiğinde, sigortacı devreye girmediği dönem içerisinde sigortalının tek başına gerçekleştirmek zorunda kaldığı işlemleri ve yapmış olduğu giderleri

¹¹² Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.121; Alman hukukunda aynı yönde bkz. Säcker, Rixecker, Oetker, Limperg, **a.g.e.**, §669, Nr.2; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr.50; Alman hukukunda koruma ve kurtarma giderlerinin yapılması sadece sigortacının vereceği talimatlar dahilinde mümkündür. Bu bakımdan talimat kapsamında yapılacak giderler için avansın dava yoluyla sağlanabilirliğine ilişkin bkz. Prölss, Martin, **a.g.e.**, § 83, Nr. 24; Marlow, Spuhl, **a.g.e.**, §83, Nr.56; Schwintowski, Brömmelmeyer, **a.g.e.**, §83, Nr.20.

¹¹³ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.121.

¹¹⁴ Prölss, Martin, **a.g.e.**, § 101, Nr. 27; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §101, Nr.65.

sorgulayamayacaktır. Bunun yanı sıra sigortacı, zarar gören ile sigortalı arasındaki yargılamanın geldiği safhaya uygun nitelikte giderleri ödemek zorundadır. Bu giderlere, sigortacı yargılamanın başından itibaren hukuki koruma sağlamış olsaydı ortaya çıkmayacak olan giderler de dahildir. Ancak sigortacıdan objektif kriterlere göre fuzuli olduğu belirlenen giderleri karşılaması talep edilemeyecektir¹¹⁵.

VI. Giderler İçin Ödenen Avansın İadesi

Sigortacının giderler için avans ödeme yükümlülüğü, sigorta ettirenin avans talebinin kendisine ulaşmasıyla muaccel hale gelmektedir. Sigorta ettirenin, koruma ve kurtarma veya hukuki koruma sağlamaya ilişkin tedbirleri bir an önce alabilmesi için, bu talebinin zaman kaybedilmeksizin kabul edilmesi önemlidir. Bu bakımdan, sigortacının talebin yerindeliğini uzun süreli ve detaylı bir araştırmaya tabi tutması, avans ödenmesi amacına uygun olmayacaktır. Diğer yandan, sigortacı avans ödemesinde bulunurken, gerçekleşen rizikodan dolayı sorumlu olup olmadığı hususu henüz belirli olmayabilir. Keza, istenilen avans tutarının, makul gider sınırını aşmasına rağmen ödenmesi de söz konusu olabilir. Bu durumlarda, ödenen avansın haksız olduğu tespit edildiğinde tamamının, makul gider sınırından fazla tutarda ödeme yapıldığı tespit edildiğinde ise sınırı aşan kısmın iade edilmesi gerekecektir. Ayrıca, alınan avansın harcanmadığı tespit edildiğinde, harcanmayan kısmının da iadesi gerekecektir. Gerek koruma ve kurtarma giderleri için ödenen avansın iadesi gerek hukuki koruma sağlama giderleri için ödenen avansın iadesi işleminin gerçekleştirilmesinde ise TBK md. 77 ve devamında öngörülen sebepsiz zenginleşme kurumuna ilişkin hükümler uygulanacaktır¹¹⁶. İade işlemi, haksız yere yapılan bir ödemenin iadesi olacağından, alınacak tutara faiz işletilecektir¹¹⁷.

¹¹⁵ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §101, Nr.65; Schwintowski, Brömmelmeyer, **a.g.e.**, §101, Nr.14.

¹¹⁶ Aynı yönde bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s. 121; Alman hukukunda da avansın sebepsiz zenginleşme hükümleri gereği iade edileceğine ilişkin görüşler için bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr.52; Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83, Nr. 97; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §101, Nr.67; Prölss, Martin, **a.g.e.**, § 101, Nr. 28.

¹¹⁷ Haksız alınan avans tutarının iadesinde kanunda öngörülen faiz oranlarının dikkate alınacağı hususunda bkz. Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.122.

Bu kapsamda, giderler için ödenen avansın iadesi hususunu, koruma ve kurtarma giderleri için ödenen avans bakımından ayrı, hukuki koruma sağlamaya yönelik giderler için ödenen avans bakımından ayrı olarak incelememiz uygun olacaktır.

A. Koruma ve Kurtarma Giderleri İçin Ödenen Avansın İadesi

Koruma ve kurtarma giderleri için avans talebi kabul olunan sigorta ettiren, ilgili tedbirleri aldıktan sonra, sigortacıyı avansın kullanımı hakkında ayrıntılı olarak bilgilendirmelidir. Bu kapsamda, sigorta ettiren avansı hangi tedbirleri almak üzere kullandığını ve ne tutarda harcama yaptığını gösteren belgeleri sigortacıya sunmalı, bir nevi hesap vermelidir¹¹⁸. Söz konusu belgelerin kontrol edilmesinden sonra, verilen avansın ilgili giderleri karşılamada yetersiz kaldığı anlaşılırsa, bu durumda farkın sigortacı tarafından tamamlanması gerekecektir¹¹⁹. Başka bir anlatımla, gider tutarından, ödenmiş olan avans tutarı mahsup edilerek bir ödeme yapılacaktır. Buna karşılık, verilen avansın bir kısmının harcanmadığı, dolayısıyla sigortacının fazladan avans ödemesinde bulunduğu tespit edildiğinde ise, harcanmayan kısmın iadesi söz konusu olacaktır¹²⁰. Keza, sigorta ettirenin avansı tamamen veya kısmen amaçlanan şekilde kullanmadığı ya da yapılan giderlerin makul sınırı aştığı anlaşıldığında da sigortacı avansın iadesini talep edebilecektir¹²¹.

Burada değerlendirilmesi gereken husus, avans ödenmesine rağmen yapılan giderlerin zararın önlenmesi, azaltılması ve sigortacının üçüncü kişilere rücu edebilme hakkının korunması bakımından faydasız kaldığı tespit edildiğinde,

¹¹⁸ Säcker, Rixecker, Oetker, Limperg, **a.g.e.**, § 669, Nr. 8; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr.52; Sigortacının, koruma ve kurtarma giderlerinin yapılmasının tamamlanması ile sigorta ettirenden bilgi ve hesap isteme hakkına sahip olacağına ilişkin bkz. Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83, Nr. 97; Koruma ve kurtarma giderlerinin yapılmasından sonra sigorta ettiren ile sigortacı arasında hesap işlemlerinin başlayacağına, söz konusu hesaplamayı ilk etapta sigorta ettirenin yapmakla yükümlü olduğuna ve bu yükümlülüğün sigorta sözleşmesinden kaynaklanan yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirilebileceğine ilişkin bkz. Beckmann, Matusche- Beckmann, **a.g.e.**, §15, Nr.102.

¹¹⁹ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr.52; Säcker, Rixecker, Oetker, Limperg, **a.g.e.**, § 669, Nr. 8.

¹²⁰ Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s.119; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §83, Nr.52; Prölss, Martin, **a.g.e.**, § 83, Nr. 24; Marlow, Spuhl, **a.g.e.**, §83, Nr.58.

¹²¹ Säcker, Rixecker, Oetker, Limperg, **a.g.e.**, § 669, Nr. 8.

sigortacının ödediği avansın iadesini talep edip edemeyeceğidir. TTK md. 1448 f. 3'te yer alan açık hüküm gereği, yapılan giderlerin faydasız kalmış olsalar dahi sigortacı tarafından karşılanması gerekmektedir. Kanaatimizce, aynı hüküm gereği, ödenen avansın da faydasının bulunmadığı iddiasıyla sigorta ettirenden iadesinin istenmesi söz konusu olamayacaktır.

Bir diğer önemli husus, eksik sigorta halinde sigortacının ödeyeceği avans tutarında orantı kuralı gereği kesinti yapabilecek olmasıdır. Belirtmek gerekir ki, sigortacı orantı kuralını talep edilen avans tutarına uyguladıktan sonra elde edilen daha düşük tutarı avans olarak ödeme imkanına sahiptir. Ancak kanaatimizce, bu uygulamanın koruma ve kurtarma tedbirleri alındıktan sonraki süreçte hesap işlemleri gerçekleştirilirken yapılması ve orantı kuralına göre fazla ödenen tutarın iade edilmesi, neticede daha düşük tutarda tazminat ödemeyi sağlamak açısından en uygunu olacaktır¹²². Diğer yandan, daha önce de belirttiğimiz üzere¹²³, hükümde sadece eksik sigorta hali bakımından koruma ve kurtarma giderlerinde kesintiye gidilebileceği öngörülmektedir. Bu bakımdan, tazminatın daha düşük ödenmesine sebep olacak diğer vakıaların tespiti halinde, ödenecek tazminat tutarında kesinti yapılabilecekse de gider tutarından veya giderler için ödenecek avans tutarından kesinti yapılması mümkün görülmemektedir. Dolayısıyla, sigortacının sorumluluğunu ortadan kaldırmayan ancak sınırlayan hallerin gerçekleştiğinin tespit edilmesi, örneğin sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihmal ile ihlal ettiğinin tespiti, sigorta ettirenden ödenen avansın tamamen veya kısmen iadesini talep etme hakkı sağlamayacaktır. Ancak, sigortacının sorumluluğunu tamamen ortadan kaldıran hallerin tespiti halinde, örneğin rizikonun teminat kapsamında yer almaması veya rizikonun gerçekleşmesine kasten neden olması hallerinde, haksız ödenen avansın iadesi gerekecektir¹²⁴.

¹²² Bu hususta detaylı açıklama için bkz. III. Bölüm, III, B.

¹²³ Bu hususta detaylı açıklama için bkz. III. Bölüm, II, A.

¹²⁴ Ünan, **Genel Hükümler**, s.523; Yıldırım, **Koruma ve Kurtarma Masrafları**, s. 121; Alman hukukunda da, daha sonradan sigortacının sorumluluğunun bulunmadığı ya da giderlerin daha düşük tutarda karşılanması hakkının bulunduğu ortaya çıktığında, ödenen avansın sebepsiz zenginleşme hükümleri gereği iadesinin istenebileceği kabul edilmektedir. Bu hususta bkz. Bruck, Möller, **Dritter Band**, §83, Nr. 97.

B. Hukuki Koruma Giderleri İçin Ödenen Avansın İadesi

İadeyi talep hususu, hukuki koruma giderleri kapsamında ödenen avans bakımından incelendiğinde sigortacının çoğunlukla ödediği avansın iadesini talep edemeyeceği görülmektedir. Üçüncü kişi sigorta ile teminat altına alınmış bir rizikonun gerçekleşmesi sonucu zarar gördüğü gerekçesiyle sigortalı aleyhine istem ileri sürdüğünde, sigortalı, sigortacıdan hukuki koruma talep edebilecektir. Sigortalının hukuki koruma talebinin ortaya çıkmasında ve sigortacının ilgili talep üzerine devreye girmesinde, gerçekleşen rizikonun sigorta teminatı kapsamında kaldığını iddia eden üçüncü kişi beyanları etkilidir¹²⁵. Dolayısıyla, bu beyanların ve sigortalı aleyhine ileri sürülen istemin, sigortalanan rizikoya dayandırılmış olması hususu, sigortalının hukuki koruma talebinde bulunabilmesi için tek başına yeterlidir¹²⁶. Bu durum ise, sigorta teminatının bulunmadığı hallerde dahi sigortacının hukuki koruma sağlama yükümlülüğünü yerine getirmesine ve hukuki koruma giderlerini üstlenmesine neden olacaktır¹²⁷. Üçüncü kişi isteminin sigorta ile teminat altına alınan bir rizikoya ilişkin olmadığının tespit edilmesi halinde ise, hukuki koruma giderleri için ödenen avansın iadesi mümkün olmayacaktır. Zira, avans ödemesi, aleyhe istemin gerçekten teminat kapsamında olmasına bağlı olarak değil, üçüncü kişinin bu yöndeki iddialarına bağlı olarak ödenmektedir¹²⁸. Bununla birlikte, sigortalının kendisi aleyhine ileri sürülen istem karşısında, hukuki koruma teminatı alabilmek için sigortacıyı yanıltan beyanlar verdiğinin tespit edilmesi halinde ise ödenen avansın iadesi talep edilebilecektir¹²⁹. Keza, sigortalının yapacağı giderler hakkında sigortacıyı yanlış bilgilendirmesi durumunda da, ödenen avansın iadesi mümkündür¹³⁰.

¹²⁵ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §101, Nr.66

¹²⁶ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §101, Nr.66; Prölss, Martin, **a.g.e.**, § 100, Nr. 16.

¹²⁷ Prölss, Martin, **a.g.e.**, § 100, Nr. 16.

¹²⁸ Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §101, Nr.66; Prölss, Martin, **a.g.e.**, § 101, Nr. 28; Langheid, Rixecker, **a.g.e.**, §101, Nr.20.

¹²⁹ Prölss, Martin, **a.g.e.**, § 101, Nr. 28; Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §101, Nr.67; Schwintowski, Brömmelmeyer, **a.g.e.**, §100, Nr.53

¹³⁰ Langheid, Rixecker, **a.g.e.**, §101, Nr.20; Bununla birlikte, sigortacının avans ödeme yükümlüsü olduğu mahkeme kararıyla sabitse, bu takdirde avansın sebepsiz zenginleşme dayanılarak iadesinin

Belirtmek gerekir ki, sigortacının hukuki koruma teminatını çekince koyarak sağladığı ve avansın da bu kayıtle ödendiği durumlarda, avansın iadesi mümkün olabilir¹³¹. Örneğin, sigortacı sigorta teminatının bulunmadığının tespiti halinde ödediği avansın iadesini talep edeceğine ilişkin bir kayıtle avans ödemesinde bulunabilir. Bununla birlikte, kanaatimizce, sigortalının rizikonun gerçekleşmesine kasten neden olduğunun tespiti halinde ise çekince bulunmasa dahi ödenen avansın sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca iade edilmesi gerekir. Alman öğretisinde ise bu hallerde dahi, çekince bulunması şartıyla ödenen avansın iadesinin mümkün olduğu görüşü ileri sürülmektedir¹³². Kanaatimizce bu görüşe tamamen katılmak mümkün değildir. Zira, rizikonun kasten gerçekleştirilmesi hali, esasen hukuki sürecin başında sigortalı tarafından bilinen ancak sigortacıdan hukuki koruma teminatı sağlamak amacıyla saklanan bir hal olarak gündeme gelecektir. Rizikoya kasten neden olunduğunun tespiti halinde, sigortacının, zarar görene ödediği tazminat tutarının yanı sıra gider tutarının da iadesini sigortalıdan talep edebilmesi mümkün olmalıdır¹³³. Bu talepleri ileri sürebilmek için, ödeme yapılırken çekince kaydının konulması şartı aranmamalıdır.

talep edilemeyeceği, zira avans ödemesinin ilgili karar gereği ödenmiş olduğuna ilişkin bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §101, Nr.67; Prölss, Martin, **a.g.e.**, § 101, Nr. 28.

¹³¹ Prölss, Martin, **a.g.e.**, § 100, Nr. 16; Langheid, Rixecker, **a.g.e.**, §101, Nr.21.

¹³² Bu hususta bkz. Langheid, Wandt, **a.g.e.**, §101, Nr.68; Langheid, Rixecker, **a.g.e.**, §101, Nr.21

¹³³ Örneğin, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları'nın B.4 maddesi altında, sigortalının kasten hareket etmesi sonucu tazminatı gerektiren olaya sebep olması halinde, sigortacının sigortalıya rücu edebileceği belirtilmektedir. Bu kapsamda, ödenen tazminat tutarının sigortalıdan istenebileceği açık olmakla birlikte, giderler için ödenen avansın iadesinin de istenmesi imkan dahilinde olmalıdır.

SONUÇ

Çalışma kapsamında varılan temel sonuçlar şu şekildedir:

1. Sigorta hukukunda avans ödemesi tazminat için ödenen avans (tazminat avansı) ve giderler için ödenen avans (gider avansı) olmak üzere iki şekilde görünüm kazanmaktadır. Gider avansı ödemesi, koruma ve kurtarma giderleri ile hukuki koruma sağlamaya yönelik giderler bakımından iki halde gündeme gelmektedir.

2. Tazminat avansı ödemesinin amacı, araştırmaların gecikmesi nedeniyle alacağına kavuşamayan sigorta ettirenin bu süreçte mağduriyetinin oluşmasını veya artmasını engellemektir. Gider avansı ise, sigortacının ödeyeceği nihai tazminat tutarını azaltmak veya tazminat ödeme borcunun oluşmasına engel olmak maksadıyla ödenmektedir. Tazminat avansı ödemesiyle sigorta ettirenin menfaati korunurken, gider avansı ödemesiyle sigortacının menfaati korunmaktadır.

3. Tazminat avansı ödemesinin hukuki niteliği itibarıyla TBK md. 76'da öngörülen geçici ödemeye benzer amaca sahip olması açısından ilişkilendirilmesi mümkündür. Gider avansı ödemesi ise, TBK md. 510 uyarınca vekalet ve TBK md. 529 uyarınca vekaletsiz iş görmeyle aynı temel düşünceye dayanmaktadır.

4. TTK md. 1427 f. 3'te düzenlenen tazminat avansı hükmü araştırmaların üç aydan fazla zaman alabileceği sigorta türleri bakımından uygulama alanı bulabilecektir. Bu bakımdan mal sigortalarında ve sorumluluk sigortalarında gerekli şartların varlığı halinde avans ödemesi gündeme gelebilecektir. Ancak can sigortalarında riziko olayı sigorta teminatı kapsamındaysa ve sigortacının sorumluluğu tespit edilmişse, ödenecek sigorta bedeli zaten sözleşmede kararlaştırılmış olduğundan ayrıca bir araştırma yapılması gerekmeyecek, dolayısıyla tazminat avansı ödemesine ihtiyaç kalmayacaktır. Bununla birlikte, kaza sigortaları bakımından sürekli engellilik halinin tespiti için gereken tedavi sürecinin zamana yayıldığı durumlarda, tazminat avansı talep edilebilecektir.

5. Tazminat avansı talep hakkının sigorta ettirene ait olduğu açık olmakla birlikte, başkası lehine sigorta yapılması halinde sigortalının, can sigortalarında lehtarın ve sorumluluk sigortalarında zarar gören üçüncü kişinin de tazminat avansı talep hakkı bulunmaktadır. Sigortaya konu mal üzerinde sınırlı aynı hak sahibi ve taşınmaz üzerinde rehinli alacaklıların izni olmaksızın sigortalıya tazminat ödemesi yapılamadığından, yine sigortalıya tazminat avansı ödenebilmesi için de bu kişilerin izinlerinin alınması gerekecektir.

6. Sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğünün doğması için, rizikonun gerçekleştiğinin kendisine ihbar edilmesi, bu ihbardan itibaren üç aylık sürenin geçmesi, araştırmaların üç aylık süre içerisinde tamamlanmaması ve bunun üzerine tazminat avansı talebinin ileri sürülmesi gerekmektedir.

7. Gerçekleşen rizikodan dolayı sigortacının sorumluluğunun bulunup bulunmadığının belirlenememesi sebebiyle araştırmaların uzadığı hallerde sigortacıdan tazminat avansı talep edilemeyecektir. Sadece ödenecek tazminatın kapsamı ve tutarı hususunda belirsizlik bulunması sebebiyle araştırmaların uzadığı hallerde tazminat avansı ödenebilecektir.

8. Sigorta ettirenin kusuru sebebiyle araştırmaların uzaması halinde, tazminat avansı ödenebilmesi için ihbardan itibaren geçmesi gereken üç aylık sürenin işlemeyeceği kabul edilmelidir.

9. Sigortacının ödeyeceği tazminat avans tutarının belirlenebilmesi için öncelikle hasar miktarının veya bedelin tespit edilmesi gerekecektir. Hasar miktarı veya bedel tarafların anlaşmasıyla, eğer anlaşma sağlanamazsa mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz raporu sonucuna göre süratle belirlenecektir. Hükümde “taraflar” ifadesi tercih edilmiş olsa da, tazminat avansı talep hakkını haiz diğer sigorta ilgilisi kişilerin de hasar miktarının veya bedelin belirlenmesine ilişkin anlaşmada söz sahibi olması mümkündür. Anlaşmanın geçerliliği herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Sonradan doğacak bir uyuşmazlık ihtimaline karşı anlaşmanın yazılı şekilde yapılması ispat kolaylığı sağlayacaktır.

10. Anlaşmazlık halinde sadece sigorta ettiren değil, sigortacı da hasar miktarının/ bedelin belirlenmesi için mahkemeye başvurabilecektir. Mahkemece yaptırılacak ön ekspertizin konusunu sadece hasar miktarı/bedel teşkil edecektir. Sigortacının tazminat ödemekle yükümlü olup olmadığı ön ekspertiz kapsamında incelenmeyecektir. Mahkemece yapılacak tespit çekişmesiz yargı işi olacağından, basit yargılama usulü uygulanacaktır.

11. Tazminat avansı ödeme yükümlülüğü sadece nakden yerine getirilebilecektir. Sigortacı, tarafların kararlaştırdığı veya mahkemece tespit edilen hasar miktarının/bedelin en az yüzde ellisini avans olarak ödeyecektir. Hasar miktarının/bedelin tespitinde yetkili olan kişi ve merciler, avans tutarını da belirleyebileceklerdir Hükümde açıkça belirtilmemiş olsa da sigortacının “sorumlu olduğu” tespit edilen hasar miktarının/bedelin, tazminat avansına konu edilmesi daha uygun olacaktır. Hasar miktarının/ bedelin tamamının değil de en az yüzde ellisinin ödenecek olması, sigorta ettirenin aleyhine bir sonuç oluşturmaktadır ve sigorta ettirenin mağduriyetinin bir an önce giderilmesi için öngörülen hükmün amacına uygun düşmemektedir.

12. Sigortacının tazminat avansı ödeme yükümlülüğü, avans tutarının belirlenmesiyle muaccel hale gelecektir. Sigortacı, tazminat avansı ödeme yükümlülüğünü yerine getirmezse, ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş kabul edilecektir. Muaccel olması itibariyle tazminat avansı alacağı talep edilebilir hale geldiğinden, sigortacının ödeme yapmaktan kaçınması halinde uyuşmazlık yargıya taşınacaktır.

13. Tarafların anlaşma ile tazminat avansı tutarı için yüzde elliden daha düşük bir oran belirlemeleri, tutarın belirlendiği andan daha sonraki bir tarihi muacceliyet tarihi olarak seçmeleri veya avansın taksitler halinde ödeneceğini kararlaştırmaları mümkün değildir. Hükümün yarı emredici niteliği gereği, bu yönde yapılan değişiklikler TTK md. 1452 f.3 uyarınca geçersiz olacaktır.

14. Sigortacının ödediği tazminat avansı tutarının, ödenmesi gereken tazminat tutarını aştığı veya sigortacının ödeme yükümlülüğünün bulunmadığı daha

sonradan tespit edildiğinde, haksız yere ödenen tutarın iadesi gerekecektir. İade işleminin gerçekleştirilmesinde ise TBK md. 77 ve devamında öngörülen sebepsiz zenginleşme kurumuna ilişkin hükümler uygulanacaktır.

15. TTK md. 1448 f. 4'te düzenlenen koruma ve kurtarma giderleri için avans ödemesi, mal ve sorumluluk sigortaları bakımından gündeme gelecektir. TTK md. 1474 f.2'de öngörülen hukuki koruma sağlamaya yönelik giderler için avans ödemesi ise sadece sorumluluk sigortaları bakımından söz konusu olabilecektir. Sorumluluk sigortaları kapsamında yapılan giderlerin hukuki korumaya ilişkin olması halinde özel hükmün uygulanması önceliği gereği TTK md.1474'teki esaslara göre avans talep edilebilecektir.

16. Her iki hüküm kapsamında da gider avansı ödenebilmesi için sigortacının giderleri karşılama yükümlülüğünün bulunması, yapılacak giderlerin makul olması ve giderler için avans talebinin ileri sürülmesi gerekmektedir.

17. Sigorta ettirenin koruma ve kurtarma tedbirlerini almak üzere yapacağı giderlerin makul olup olmadığı belirlenirken objektif kriterlere göre değerlendirme yapılacak, ancak tedbirlerin alınması anında sigorta ettirenin içinde bulunduğu sübjektif durumun da dikkate alınması gerekecektir. Talimat doğrultusunda yapılacak giderlerin makul olmadığı ise daha sonradan ileri sürülemeyecektir. Hukuki koruma sağlamaya yönelik giderler bakımından da makul olma ölçütü somut olay özelinde değerlendirilecektir. Sigortacı, TTK md. 1476 uyarınca hukuki koruma sağlama edimini üstlendiyse, giderler bizzat sigortacı tarafından yapılacak ve avans ihtiyacı hiç doğmayacaktır. Sigortacıya rağmen ve onun onayı alınmadan yapılan giderler makul kabul edilmeyecektir.

18. Sigortacı giderler için avans ödeme yükümlülüğünü para şeklinde ifa edecektir. Ödenecek avans tutarı, makul sınırını aşmayan giderlerin tutarına göre belirlenecektir. Giderlerin gerektirdiği tutardan daha fazla bir avans tutarı talep edilemeyecektir. Eksik sigortanın yapıldığı durumlarda, orantı kuralı sigortacının karşılayacağı koruma ve kurtarma gideri tutarına da uygulanacaktır. Sigortacının, talep edilen gider avansı tutarını eksik sigortaya ilişkin orantıyı gözetmeksizin

ödemesi ve daha sonra tespit edilen gider tutarına orantı kuralını uygulayarak fazlaya ilişkin kısmın iadesini alması daha uygun olacaktır. Aksi takdirde, istenenden daha az tutarda ödenen avans sebebiyle alınamayan tedbirler yüzünden sigortacının ödeyeceği nihai tazminat tutarının artması söz konusu olabilecektir.

19. Sigortacının giderler için avans ödeme yükümlülüğü, sigorta ettirenin avans talebini ileri sürmesiyle muaccel hale gelecektir. Sigorta ettiren şartlar gerektirdiği takdirde birden fazla kez gider avansı talep edebilecektir. Gider avansına ilişkin hükümlerin yarı emredici nitelikte olması sebebiyle, bu hususların sigorta ettirenin aleyhine değiştirilmesi mümkün değildir.

20. Sigortacı, sigorta ettirenin mali durumunun giderlerin karşılanması açısından yeterli olduğu gerekçesiyle avans talebini reddedemez. Sigortacının giderler için avans ödemekten kaçınması halinde, sigorta ettirenin gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü kural olarak yoktur. Ancak, yapılacak giderlerin tutarı, avansa gerek olmaksızın sigorta ettiren tarafından karşılanabilir düzeyde ise acil tedbir alınması gereken durumlarda sigorta ettirenin, dürüstlük kuralı gereği ilgili tedbirleri almakla yükümlü olduğu söylenebilecektir.

21. Koruma ve kurtarma tedbirleri giderleri için avans ödemesinin dava yoluyla sağlanması mümkün değildir. Aynı husus, hukuki koruma giderleri için avans ödemesinin reddedilmesi halinde de geçerlidir. Ancak, sigortalı sigortacının sorumluluğuna ilişkin açacağı davada sigortacının avans ödeme yükümlülüğünün tespitini isteyebilecektir. Sigortacının sorumlu olduğu tespit edildiğinde, sigortacı devreye girmediği dönem içerisinde sigortalının tek başına gerçekleştirmek zorunda kaldığı işlemleri ve yapmış olduğu giderleri ödemek zorunda kalacaktır.

22. Giderler için ödenen avansın makul gider tutar sınırını aştığı veya haksız olarak ödendiğinin tespiti halinde TBK md. 77 ve devamında öngörülen sebepsiz zenginleşme kurumuna ilişkin hükümler uyarınca haksız ödenen avansın iadesi gerekecektir.

KAYNAKÇA

AKGÜN, Evrim:

Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi,
İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017.

AKGÜN, Evrim:

“Türk Hukuku ve Avrupa Sigorta
Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (PEICL)
Çerçevesinde Rizikonun Ağırlaşması ve
Hafiflemesi”, **Bahçeşehir Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı 91-92,
2012, s.170-197.

ANTALYA, Gökhan:

“Türk Borçlar Kanunu Madde 76
Düzenlemesi: Geçici Ödeme”, **Yaşar
Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**,
**Vol.8, Prof. Dr. Aydın Zevkilere
Armağan**, C.I, 2014, s.185-200.

ARAL ENDELEKLİOĞLU, İrem:

“Tarafların Yükümlülükleri”, **Sigorta
Davaları**, Editör: Mustafa Topaloğlu,
Mutlu Dinç, Ankara, Seçkin Yayıncılık,
2018, s.117-161.

ARSEVEN, Haydar:

Sigorta Hukuku, İstanbul, BETA, 1987.

ATABEK, Reşat:

Sigorta Hukuku, İstanbul, Duygu
Matbaası, 1950.

ATAMER, Kerim:

Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca
“Zarar Sigortaları”na Giriş, **Batider
2011**, C.XXVII, S.1, s.21-106.

ATALI, Murat, ERMENEK, İbrahim,

- ERDOĞAN, Ersin: **Medeni Usul Hukuku**, 2. Bası, Ankara, 2019.
- AYHAN, Rıza, ÇAĞLAR, Hayrettin,
ÖZDAMAR, Mehmet: **Sigorta Hukuku Ders Kitabı**, 3. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020.
- AYLI, Ali: **İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012.
- BASEDOW, Jorgen, BİRDS, John,
CLARKE, Malcolm, COUSY, Herman,
HEİSS, Helmut, LOACKER, Leander: **Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)**, 2nd Expanded Edition, Köln, Sellier European Law Publishers GmbH, 2016.
- BECKMANN, M. Roland,
MATUSCHE BECKMANN, Annemarie: **VersicherungsrechtsHandbuch**, 2. Aufl., München, C.H. Beck Verlag, 2009.
- BECKMANN, M. Roland,
MATUSCHE BECKMANN, Annemarie: **VersicherungsrechtsHandbuch**, 3. Aufl., München, C.H. Beck Verlag, 2015.
- BOZER, Ali: **Sigorta Hukuku**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1965.

BOZKURT, Tamer:

Sigorta Hukuku, 12. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021.

BRUCK, Ernst, MÖLLER, Hans:

Kommentar zum
Versicherungsvertragsgesetz, Erster
Band- §§1-48, 8. Aufl., Berlin, Berlin de
Gruyter, 1961. (Erster Band)

BRUCK, Ernst, MÖLLER, Hans:

Versicherungsvertragsgesetz
Grosskommentar, Erster Band-
Einführung §§ 1-32, 9. Aufl., Berlin, De
Gruyter, 2008. (Erster Band-
Einführung)

BRUCK, Ernst, MÖLLER, Hans:

Versicherungsvertragsgesetz
Grosskommentar, Dritter Band- §§ 74-
99, 9. Aufl., Berlin, Berlin de Gruyter,
2012. (Dritter Band)

CAN, Mertol:

Kitabı),

2018.

Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders

C.1, Ankara, Adalet Yayınevi,

ÇEKER, Mustafa:

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa

Göre Sigorta Hukuku, 23. Bası, Adana,
Karahan Kitabevi, 2021.

ÇELİK, Nuri, CANİKLİOĞLU,

Nurşen, CANBOLAT, Talat:

İş Hukuku Dersleri, Yenilenmiş 31.

Baskı, İstanbul, Beta, 2018.

DURAL, Mustafa, ÖĞÜZ, Tufan,

GÜMÜŞ, Mustafa Alper:

Türk Özel Hukuku C.III Aile Hukuku, 13. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2018.

EREN, Fikret:

Borçlar Hukuku- Genel Hükümler, 25. Bası, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2020. (Genel Hükümler)

EREN, Fikret:

Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 8. Bası, İstanbul, Yetkin Yayınları, 2020.

ERİŞİR, Evrim:

Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013.

GÜNAY, Barış:

Sigorta Hukuku, 3. Bası, Ankara, Seçkin Yayınları, 2021.

HONSELL, Heinrich:

Berliner Kommentar zum
Versicherungsvertragsgesetz-
Kommentar zum deutschen und
österreichischen VVG, Berlin-
Heidelberg- New York, Springer Verlag,
1999.

HONSELL, Heinrich,

VOGT, Nedim Peter,

SCHNYDER, Anton K.:

**Kommentar zum schweizerischen
Privatrecht- Bundesgesetz über den
Versicherungsvertrag (VVG)**, Basel-
Genf-München, Helbing Lichtenhahn
Verlag, 2001.

- KANER, İnci Deniz: **Sigorta Hukuku**, 4. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020.
- KARAYAZGAN, Ahmet: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Zarar Sigortaları Hükümleri Hakkında Genel Bir Bakış”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Sayı:1, 2005, s.52-78.
- KAYIHAN, Şaban: “Alman ve Türk Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi”, **AÜEHFD 2005**, C.9, S.1-2, s.513-541.
- KAYIHAN, Şaban, GÜNERGÖK, Özcan: **Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri**, 5. Bası, İstanbul, Umuttepe Yayınları, 2020.
- KAYIHAN, Şaban, YILDIZ, Habib: “Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü”, **HKÜHFD**, S.15, 2018, s.11-25.
- KENDER, Rayegan: “Sigorta Tazminatının Muacceliyeti Meselesi”, **THYKS 1992**, C. IX, s. 79-92.
- KENDER, Rayegan: **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, Güncelleştirilmiş On Altıncı Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.: “Haksız Fiilde Müteselsil Sorumluluk ve Geçici Ödemeler”, **Symposium anlässlich des 80. Jahrestages des Inkrafttretens des Türkischen Zivilgesetzbuch, Türk Medeni Kanunu’nun Yürürlüğe Girişinin 80.**

- yılı Münasebetiyle Düzenlenen Sempozyum**, Ankara, 2006, s.163-182.
- KILIÇOĞLU, Ahmet: **Aile Hukuku**, 5. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2020
- KILIÇOĞLU YILMAZ, Kumru: “Geçici Ödemeler”, **TBB Dergisi**, S.110, 2014, s.109-128.
- KIYGI, Osman Nazım: **Wörterbuch Recht und Wirtschaft**, Teil II, 2. Aufl., München, C.H. BECK, 2013.
- KOENIG, Willy: **Schweizerisches Privatversicherungsrecht**, 3. Aufl., Bern, H. Lang, 1967.
- KONURALP, Cengiz Serhat: **İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Tedbirler**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013.
- KURU, Baki: **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, C:5, 6. Baskı, İstanbul, Demir Demir Yayınları, 2001.
- KURU, Baki: **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, C.II, 6. Bası, İstanbul, 2001.
- LANGHEID, Theo,
- RİXECKER, Roland: **VVG- Versicherungsvertragsgesetz mit EGVVG und VVG-InfoV**, 6. Aufl., München, C.H. Beck Verlag, 2019.
- LANGHEID, Theo,

WANDT, Manfred:

Münchener Kommentar zum
Versicherungsvertragsgesetz, Band 1: §§
1-99, VVG- InfoV, 2. Aufl., München,
C.H. Beck Verlag, 2016.

LOOSCHELDERS, Dirk,

POHLMANN, Petra:

VVG- Versicherungsvertragsgesetz, 3.
Aufl., Köln, Carl Heymanns Verlag,
2017.

MAKARACI BAŞAK, Aslı,

TEK, Gülen Sinem:

“Türk Borçlar Kanunu’nda Getirilen
Geçici Ödeme Hakkında Düşünceler”,
DEÜHFD, C:15, Özel Sayı, 2013,
s.1111-1141.

MARLOW, Sven, SPUHL, Udo:

BeckOK VVG, 5. Ed, München, C.H.
Beck Verlag, 2020.

MEMİŞ, Tekin:

Yangın Sigortasında Riziko, Ankara,
Seçkin Yayıncılık, 2001. (Yangın
Sigortasında Riziko)

MEMİŞ, Tekin:

“Türk Ticaret Kanunu’nun 1264’üncü
Maddesinin Kapsamı İle İlgili Yargıtay
Kararları Ve Değerlendirilmesi”,
**Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk
Fakültesi Dergisi**, Cilt: VII, Sayı: 1-2,
2003, s.449-466. (1264. Madde)

MEMİŞ, Tekin:

“Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın
Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının
Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi”,

- Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Sayı:1, 2005, s.88-108. (Altıncı Kitap)
- MEMİŞ, Tekin: **Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016. (Yargısal Denetim)
- METEZADE, Zihni: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Altıncı Kitap Birinci Kısım ile İlgili Görüşler (Genel Hükümler)”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Sayı:1, 2005, s.35-51.
- MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi, ASTARLI, Muhittin: **İş Hukuku (Genel Kavramlar-Bireysel İş İlişkileri)**, 5. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012.
- NAMLI, Mert, KORKUT, Makbule Serra: “Türk Borçlar Kanunu’nda Yer Alan Geçici Ödemelerin Hukuki Niteliği”, **Sorumluluk Hukuku Seminerler**, Editör: Başak Baysal, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s.311-355.
- OĞUZMAN, Kemal, DURAL, Mustafa: **Aile Hukuku**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1998.
- OĞUZMAN, M. Kemal, ÖZ, Turgut M.: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C.1, 17. Bası, Vedat Kitapçılık, 2019.
- OĞUZMAN, M. Kemal, ÖZ, Turgut M.: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C.II, 16. Bası, Vedat Kitapçılık, 2021 (C.II)

OMAĞ, Merih Kemal:

**Türk Hukukunda Sigortacının
Kanuni Halefiyeti**, İstanbul, Vedat
Kitapçılık, 2011.

ÖZ, Turgut:

**Öğreti ve Uygulamada Sebepsiz
Zenginleşme**, İstanbul, Kazancı
Matbaacılık, 1990.

ÖZ, Turgut:

**Yeni Borçlar Kanununun Getirdiği
Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler**, 3.
Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012.

ÖZKAYA FERENDECİ, Hamide Özden:

“Dava Edilebilirlik Konusuna Genel Bir
Bakış”, **Marmara Üniversitesi Hukuk
Fakültesi Hukuk Araştırmaları
Dergisi**, C.16, S.1-2, 2010, s.233-246.

ÖZEKES, Muhammet:

**İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati
Haciz**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1999.

ÖZKAN, Aktan:

Kasko Sigortası Sözleşmesi, Yüksek
Lisans Tezi, İzmir, 2018.

ÖZTAN, Bilge:

Aile Hukuku, 6. Bası, Ankara, Turhan
Kitabevi, 2015.

PEKCANITEZ, Hakan,

ATALAY, Oğuz,

SUNGURTEKİN ÖZKAN,

Meral, ÖZEKES, Muhammet:

İcra ve İflas Hukuku, 11. Bası, Ankara,
Yetkin Yayınevi, 2013.

PEKCANITEZ, Hakan, ATALAY,

Oğuz, ÖZEKES, Muhammet:

Medeni Usul Hukuku, 14. Bası,
Ankara, Yetkin Yayınları, 2013.

PEKCANITEZ, Hakan,

ÖZEKES, Muhammet, AKKAN, Mine,

TAŞ KORKMAZ, Hülya:

**Pekcanitez Usul, Medeni Usul
Hukuku**, 15. Bası, İstanbul, On İki
Levha Yayıncılık, 2017.

POSTACIOĞLU, İlhan,

ALTAY, Sümer:

Medeni Usul Hukuku Dersleri, 8. Bası,
İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020.

PRÖLSS, Jürgen,

MARTİN, Anton:

Versicherungsvertragsgesetz, mit
Nebengesetzen, Vermittlerrecht
und Allgemeinen
Versicherungsbedingungen, 30. Aufl.
München, C.H. Beck Verlag, 2018.

RÜFFER, Wilfried,

HALBACH, Dirk,

SCHİMİKOWSKI, Peter:

Versicherungsvertragsgesetz, 4. Aufl.,
München, Nomos, 2020.

SÄCKER, Franz Jürgen,

RİXECKER, Roland,

SÜZEK, Sarper:

İş Hukuku (Genel Esaslar- Bireysel İş Hukuku), Yenilenmiş 18. Baskı, İstanbul, Beta, 2019.

STAUDİNGER, Ansgar,

HALM, Wolfgang, WENDT, Domenik:

Versicherungsrecht Kommentar, 2. Aufl., Neuwied, Luchterhand, 2017.

ŞEKER ÖĞÜZ, Zehra:

Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2010.

ŞEKER ÖĞÜZ, Zehra:

“Sorumluluk Sigortalarında Zamanaşımı”, **Sigorta Hukuku Sempozyumları**, Editör: Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s.137-153. (Zamanaşımı)

ŞENOCAK, Kemal:

“Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m. 1293)”, **AÜHFD 1995**, C.44, S.1, s.365-424.

ŞENOCAK, Kemal:

Çifte Sigorta, Ankara, Turhan Kitabevi, 2002.

ŞENOCAK, Kemal:

“Takseli Sigorta”, **Batider 2009**, C.XXV, S.2, s.179-207.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi,

AKMAN, Sermet, BURCUOĞLU,

Haluk, ALTOP, Atilla:

Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 1993.

TOPUZ, Murat:

“6098 Sayılı TBK Uyarınca Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkilerine Dair Yargılamalarda Geçici Ödemeler (TBK m.76)”, **MÜHAD, Özel Hukuk Sempozyumu Özel Sayısı, No.III, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan**, İstanbul, 2012, s.253-292.

TUNÇOMAĞ, Kenan,

CENTEL, Tankut:

İş Hukukunun Esasları, 9. Bası, İstanbul, Beta, 2018.

TÜRK, Hikmet Sami:

“Sigortacının Temerrüdü Ne Zaman Başlar?”, **THYKS 1995, CXII**, s. 189-217.

TÜRK HUKUK KURUMU:

Türk Hukuk Lügati, 3. Bası, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1991.

USLU, T. Azmi:

Yeni Hukuk Lügati ve Hukuk Terimleri Sözlüğü, Ankara, Site Kitabevi, 1964.

ÜNAN, Samim:

“Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın “Sigorta Hukuku” Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Sayı:1, 2005, s.109-196. (Altıncı Kitap)

ÜNAN, Samim:

Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.I. Genel Hükümler, (Madde 1401-1452), İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016. (Genel Hükümler)

ÜNAN, Samim:

Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.II Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler, Birinci Bölüm Zarar Sigortaları (Madde 1453-1486), İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2016. (Zarar Sigortaları)

ÜNAN, Samim:

Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C.III Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler, İkinci Bölüm Can Sigortaları (Madde 1487-1520), İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017. (Can Sigortaları)

ÜNAN, Samim:

“Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Hukuksal Koruma Edimi”, **Sigorta Hukuku Sempozyumları**, Editör: Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s.347-389. (Hukuksal Koruma Edimi)

ÜSTÜNDAĞ, Saim:

İcra Hukukunun Esasları, 8. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2004.

ÜNAN, Samim, ATAMER, Kerim:

Principles of European Insurance Contract Law (PEICL) - Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri

(ASSHI), İstanbul, Sigorta Hukuku Türk Derneği, 2011.

VEENKER, Carsten:

Die Faelligkeit von Geldleistungen des Versicherers nach §11 Abs. 1 VVG (§ 14 Abs. VVG-E)- Unterbesondere Berücksichtigung der Faelligkeitsregelungen in Allgemeinen Versicherungsbedingungen und des Versicheungsprozesses, Hamburg, Verlag Dr. Covac, 2008.

YAĞCI, Kürşad:

“Borcun İfasının, Sözleşmenin Kurulmasından Sonraki Bir Olgunun Gerçekleşmesinden İtibaren Belirli Bir Sürenin Geçmesiyle Muaccel Olacağının Kararlaştırıldığı Hallerde Borçlunun Temerrüde Düşmesi İçin İhtar Şart Mıdır? (Vadenin Sonradan Belirli Hale Gelebilirliği Üzerine)”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, 77 (1), 2019, s.267-313.

YAVUZ, Cevdet, ACAR, Faruk,

ÖZEN, Burak:

Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 17. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2021.

YAVUZ, Nihat:

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, C.1, 2. Bası, Ankara, 2015.

YAZICIOĞLU, Emine,

ŞEKER ÖĞÜZ, Zehra:

Sigorta Hukuku, 3. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2020.

YAZICIOĞLU, Emine:

Tekne Sigortası Sözleşmesi, İstanbul, BETA, 2003.

YEŞİLİRMAL, Ali:

“Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak Hakem-Bilirkişilik”, **Prof. Dr. Bilge Umar’a Armağan**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, Özel Sayı, 2009, s.693-738.

YEŞİLOVA ARAS, Ecehan,

YEŞİLOVA, Bilgehan:

“Sigortacılıkta Tahkim Kararları ve Kanun Yolları (Sigortacılık Kanunu md. 30)”, **Sigorta Hukuku Sempozyumları**, Editör: Samim Ünar, Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s.507-555.

YETİŞ ŞAMLI, Kübra:

“Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin/ Sigortalının Rizikonun Gerçekleşmesine Bağlı Görevleri”, **Sigorta Hukuku Sempozyumları**, Editör: Samim Ünar, Emine Yazıcıoğlu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s.557-590.

YILDIRIM, Ali Haydar:

Sigortacının Koruma ve Kurtarma Masraflarından Sorumluluğu (TTK md. 1448/ f. 3-4), İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019. (Koruma ve Kurtarma Masrafları)

YILDIRIM, Ali Haydar:

Sigorta Tazminatı ve Bedelinin Muacceliyeti (TTK 1427), Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020. (Muacceliyet)

YILMAZ, Ejder:

Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi,
4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları,
2021.

YILMAZ, Ejder:

İcra ve İflas Kanunu Şerhi, Ankara,
Yetkin Yayınevi, 2016.

YILMAZ, Halil:

**Borçların İflasında İhtirazi Kayıt
(Çekince) İleri Sürülmesi ve
Uygulaması,** 3. Bası, Ankara, Seçkin
Yayıncılık, 2015.

ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR

<https://www.etimolojiturkce.com/>

<https://www.fedlex.admin.ch/eli/oc/2020/884/de>

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com>

<https://bozbel.files.wordpress.com/>

<https://www.admin.ch/>

<https://www.jusline.at/>

<https://www.uibk.ac.at/>

<https://tcmb.gov.tr/>

<https://www.resmigazete.gov.tr>